

Н. АБДУРАҲМОНОВА, Л. ЎРИНБОЕВА

МАТЕМАТИКА

Китоби дарсӣ барои донишомӯзони синфҳои
2-юми мактабҳои таълими миёнаи умумӣ

Нашри чоруми такмилёфта

Вазорати таълими халқи Республикаи Ўзбекистон
тасдиқ намудааст

ТОШКАНД
«Yangiyo'l Poligraf Servis»
2018

Эҳтиёт
Б. Эшонзода

УДК 51(075.2)

ББК 22.1

A15 Абдурахмонова, Набия

Математика: Китоби дарсӣ барои донишомӯзони синфҳои 2-юми мактабҳои таълими миёнаи умумӣ/ Н. Абдурахмонова, Л. Ҷуринбоева: муҳаррири масъул М. Ҷумъаев. – Тошканд: «Yangiyoʻl Poligraf Servis», 2018. – 208 саҳ.

УДК 51(075.2)

КБК 22.1уа71

ISBN 978-9943-5244-0-8

Муҳаррири масъул:

Маманазар Ҷумъаев — профессори ДДОТ ба номи Низомӣ, номзади илмҳои педагогӣ.

Муқарризон:

Ш. Н. Исмаилов — директори МТУДИФМИАН-и ба номи Мирзо Улуғбеки назди ВТХ, номзади илмҳои физика-математика, дотсент.

З. Р. Жуманова — мудирӣ шўъбаи таълими ибтидоии Маркази таълими республика;

З. Ҳусейнова — омўзгори мактаби таълими ибтидоии рақами 244-уми шаҳри Тошканди ноҳияи Яшнобод.

АЛОМАТҲОИ ШАРТӢ:

— мултимедия илова шуд

— машқҳои даҳонӣ иҷроқунанда

1, 2, 3 ... — машқҳои хаттӣ иҷроқунанда

— гузоштани аломатҳои калон, хурд ва баробар

— ба катақҳои холи гузоштани аломат ва ишораҳои зарурӣ

— фикр карда ёбед!

— супоришҳо барои вазифаи хонагӣ

— анҷоми дарс

Аз ҳисоби Бунёди мақсаднокӣ китоби Республика ба иҷора чоп шудааст.

ISBN 978-9943-5244-0-8

© ҚММ-и «Yangiyoʻl Poligraf Servis» 2012–2018.

© Н. Абдурахмонова, Л. Ҷуринбоева, 2012–2018.

ТАКРОП ВА УМУМИГАРДОНИИ МАВОДҲОИ ДАР СИНФИ 1-УМ ОМУХТАШУДА

МИСОЛҲОИ СОДДА ОИД БА ЁФТАНИ ҲОСИЛИ ҶАМЪ ВА ҲОСИЛИ ТАРҲ

1. 1) Аз ададҳои 10, 12, 14, 16, 18, 20 ададҳои ҳамсоия якто пеш меомадаро гӯед;
2) Аз ададҳои 11, 13, 15, 17, 19 ададҳои ҳамсоия якто пас меомадаро гӯед.
2. Дар асоси расм масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

6-то

?, 4-то зиёд

3. Дар синфи дуҷум 32 нафар донишомӯз аст. Аз онҳо 17 нафарашон духтар буда, боқимондашон бошад, писаронанд. Дар синф чанд нафар писарон аст?
4.

$20 + 20$	$80 - 40$	$50 + 10$	$60 + 40$
$40 - 10$	$30 + 20$	$70 - 20$	$90 - 50$

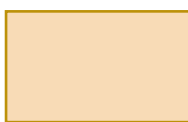

5. Номи ҳар як шаклҳоро мухтасар чӣ меноманд?

1)

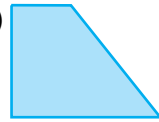
2)

3)

4)

6. Пагоҳӣ дар дӯкон 29 л шир оварда шуд. То нисфирӯзӣ 20 л шир фурӯхта шуд. Дар дӯкон чанд литр шир боқӣ монд?

7.

$37 - 7$

$20 + 8$

$40 + 9$

$16 - 6$

$58 - 50$

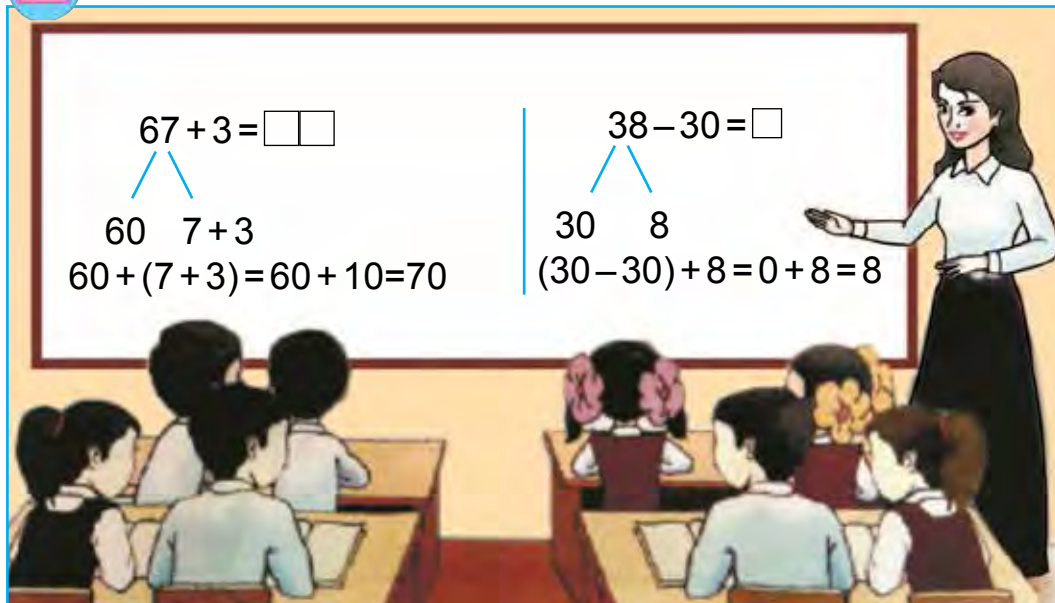
$30 + 10$

$94 - 90$

$62 - 40$

1.

2. Ба боғи ҳайвонот аз синфи якум 27 нафар донишомӯз, аз синфи дуюм бошад, аз он 3 нафар зиёд донишомӯз рафт. Ба боғи ҳайвонот аз синфи дуюм чанд нафар донишомӯз рафтааст?

3. Аз рӯи намуна иҷро кунед: $65 = 60 + 5$.

$57 = 50 + \square$

$32 = 30 + \square$

$78 = 70 + \square$

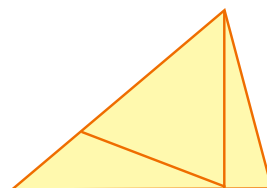
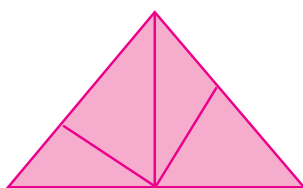
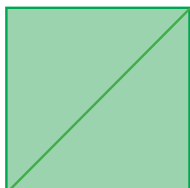
$45 = 40 + \square$

$96 = 90 + \square$

$29 = 20 + \square$

4. Дар ҳар як шакл чандтоғӣ сеқунҷа аст?

5. Аз рӯи расм масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

Мавҷуд буд

Боз харида гирифта шуд

10-то

ва 7-то

? -то

6. Сумма (ҳосили ҷамъ)-и ададҳоро ёбед.

$26 \text{ ва } 4;$

$38 \text{ ва } 2;$

$57 \text{ ва } 3;$

$69 \text{ ва } 1$

$47 + 3$

$68 - 60$

$36 + 4$

$87 + 3$

$54 + 4$

$26 - 20$

$77 - 7$

$58 + 2$

МИСОЛҲОЕ, КИ ҚИМАТАШОН ЯКХЕЛААНД

1. Аз ҷадвал мисолҳои ҷавобашон як хел бударо ёбед:

$60 + 40$	$90 - 50$	$50 + 46$	$57 - 22$
$70 - 30$	$63 + 23$	$90 - 20$	$42 + 28$
$20 + 15$	$30 + 24$	$76 + 24$	$90 - 36$

2. Дуредгар 38-то тахтаро ранда карданаш лозим буд. Вай дар як рӯз 30-то тахтаро ранда карданаш маълум шуд. Дуредгар боз чандто тахтаро ранда карданаш лозим?

3. Мисолҳоро аз рӯи намуна иҷро кунед:

$$\textcircled{40} + \textcircled{6} = \textcircled{46}$$

$$\textcircled{59} - \textcircled{\quad} = \textcircled{50}$$

$$\textcircled{\quad} - \textcircled{7} = \textcircled{20}$$

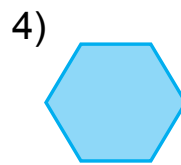
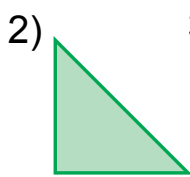
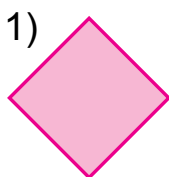
$$\textcircled{60} + \textcircled{\quad} = \textcircled{63}$$

$$\textcircled{48} + \textcircled{2} = \textcircled{\quad}$$

$$\textcircled{\quad} - \textcircled{7} = \textcircled{30}$$

4. Номи ҳар як шакли дар расм тасвир ёфта-ро гӯед. Ҳар як шакл чандто тараф дорад?

5. Дар асоси расм масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

Мавҷуд буд	Фурӯхта шуд	Боқӣ монд
 18 кг анҷир	10 кг анҷир	? кг

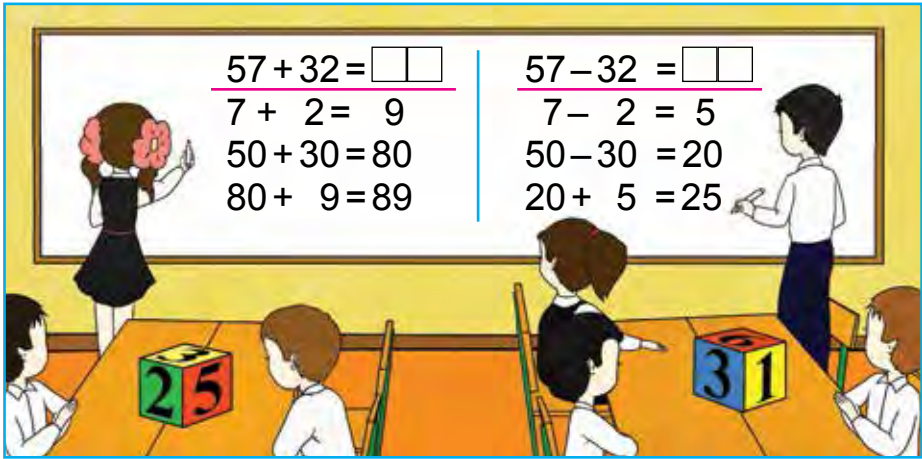
6. Суммаи сето адад 96 аст. Адади якум 42 буда, адади дуюм 24 аст. Адади сеюмро ёбед.

7. $70 - 30$ $19 + 10$ $58 + 2$ $47 + 3$
 $50 + 40$ $29 - 20$ $36 + 4$ $24 + 6$

1.

2. Аз қадвал мисолҳои ҷавобашон як ҳел бударо ёбед:

$47 - 22$	$20 + 20$	$44 + 15$	$60 + 40$
$83 + 17$	$38 - 30$	$68 - 43$	$58 - 50$
$90 - 50$	$67 + 3$	$37 + 22$	$38 + 32$

3. Ба озмуни сурудхонӣ 37 нафар духтарон ва 22 нафар писарон иштирок карданд. Ба озмуни сурудхонӣ ҳамагӣ чанд нафар бачаҳо иштирок кардаанд?

4. Дар як тўп 18 м атлас мавҷуд буд. Аз он 8 м атлас бурида гирифта шуд. Дар тўп чанд метр атлас боқӣ монд?

5. Ҳосили ҷамъи ададҳои 70 ва 30, 60 ва 20 ва ҳосили тарҳи ададҳои зеринро ёбед.

$37 + 12$	$67 + 22$	$57 - 32$	$25 + 14$
$37 - 12$	$67 - 22$	$57 + 32$	$25 - 14$
$28 + 11$	$46 + 13$	$76 - 22$	$36 + 13$

1. Кадом усул қулай аст?

$$96 - 44 = \square \square$$

$$6 - 4 = 2$$

$$90 - 40 = 50$$

$$50 + 2 = 52$$

$$96 - 44 = 52$$

$$96 - 44 = \square \square$$

$$96 - 40 = 56$$

$$56 - 4 = 52$$

$$96 - 44 = 52$$

2. Қуттии анордор 12 кг буда, қуттии ангурдор бошад, аз он 2 кг сабук аст. Қуттии ангурдор чанд килограмм аст?

12 кг

?, 2 кг сабук

3. $87 + 12$

$38 - 24$

$26 + 13$

$90 - 50$

$70 + 30$

$50 - 20$

$25 + 12$

$29 - 13$

$40 + 28$

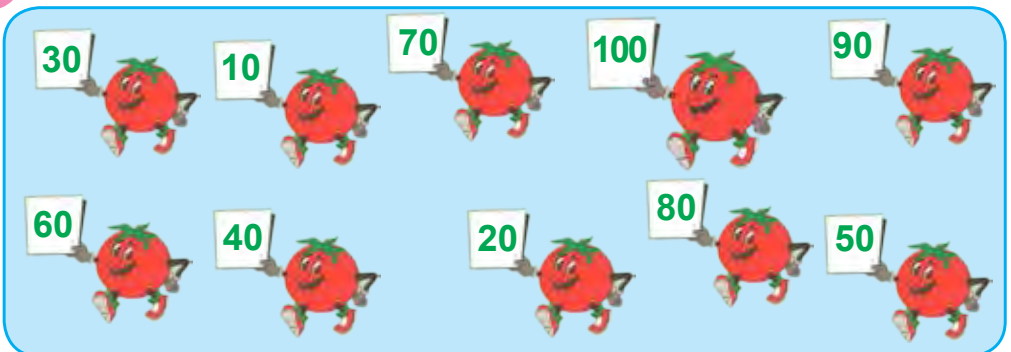
$58 - 32$

$46 + 21$

$46 - 24$

4. Пайҳамии ададҳоро дуруст ҷойгир кунед.

5. Ҳосили тарҳи ададҳоро ёбед:

38 ва 30;

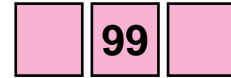
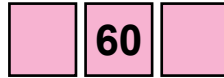
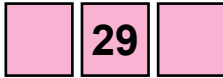
80 ва 50;

47 ва 20;

59 ва 36.

6. Az ҳар кадом ададҳои додашуда, ададҳои пеш ва пас омадаро нависед:

7. $78 - 70$ $89 + 1$ $(54 - 34) + 20$
 $39 - 30$ $28 + 2$ $(60 + 23) - 80$

САНЦИШИ ЧАМЪ

1.

$$6 + 4 = 10$$

$$10 - 6 = 4$$

$$10 - 4 = 6$$

Барои санциши чамъ аз ҳосили чамъ яке аз чамъкунандаҳоро тарҳ кардан лозим аст. Агар дар ҳосили тарҳ чамъшавандаи дуҷум ҳосил шавад, ҷавоб дуруст мешавад.

$$48 + 2 = 50$$

$$\text{Санциш: } 50 - 2 = 48$$

2. Мисолҳоро ҳал кунед ва дурусти натиҷаро санҷед:

$34 + 12$	$41 + 27$	$62 + 3$	$56 + 22$
$26 + 13$	$27 + 11$	$57 + 3$	$44 + 32$

3. Масъалаҳоро ҳал кунед:

1) Дар гармхона 60-то садбарги сафед ва 40-то садбарги сурх шукуфта буд. Дар гармхона ҳамагӣ чандто гули садбарг шукуфтааст?

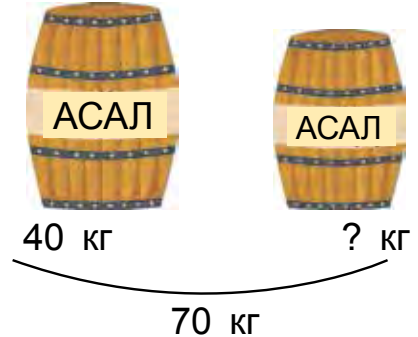
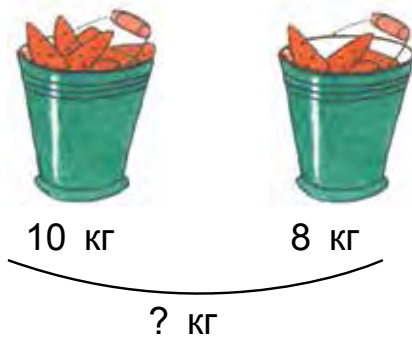
2) Дар гармхона 100-то гули садбарг шукуфта буд. Харидор 60-то гули садбаргро харида бурд. Чандто гули садбарг боқӣ монд?

4.

Ҷамъшаванда	60	32	24	50	26	14	57
Ҷамъкунанда	40	8	13	5	32	6	32
Ҳосили чамъ							

5. Дар асоси расм масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

6. Ҳосили чамъи ададҳои 60 ва 40, 50 ва 30, 40 ва 20 ва ҳосили тарҳи ададҳои зеринро ёбед.
7. $47 + 3$ $60 + 30$ $36 + 4$ $54 + 6$
 $58 - 8$ $39 - 30$ $27 - 7$ $63 - 3$

САНЦИШИ ТАРҲ

1.

$$16 - 4 = 12$$

$$12 + 4 = 16$$

Барои санҷиши тарҳ ба ҳосили тарҳ тарҳкунандаро чамъ кардан лозим аст. Агар ба ҳосили тарҳ тарҳшаванда ҳосил шавад, ҷавоб дуруст аст.

$$67 - 6 = 61$$

$$\text{Санҷиш: } 61 + 6 = 67$$

2. Мисолҳоро ҳал кунед ва дурустии натиҷаро санҷед:
 $58 - 25$ $35 - 4$ $88 - 7$ $75 - 3$
3. Масъалаҳоро ҳал кунед:
 1) Дар як тўп 90 м газвор мавҷуд буд. Барои дўхтани курта 50 м газвор бурида гирифта шуд. Дар тўп чанд метр газвор боқӣ монд?

2) Аз як тўп газвор пас аз 50 м бурида гирифтан, 40 м газвор боқӣ монд. Аввал дар тўп чанд метр газвор мавҷуд буд?

4.

Тарҳшаванда	90	80	38	57	96	70	49
Тарҳкунанда	50	30	30	32	44	10	24
Ҳосили тарҳ							

5.

Ба сутуни якум бо амали ҷамъ ва ба сутуни дуюм бо амали тарҳ ифодаҳои додашударо нависед ва қимати онҳоро ёбед:

$50 + 30$, $90 - 40$, $57 + 3$, $28 - 20$, $57 + 12$, $76 - 34$.

6.

$66 - 44$

$96 - 36$

$58 + 22$

$74 + 23$

$55 + 20$

$87 - 47$

$57 - 32$

$74 - 23$

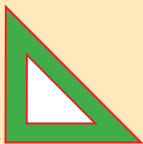
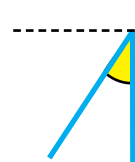
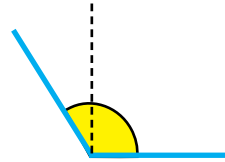
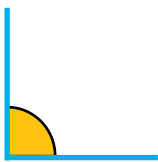

КУНЧИ РОСТ. КУНЧИ НОДУРУСТ

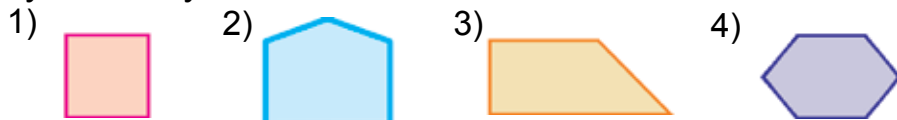
1. Кунҷҳои рост.

Аз кунҷи рост, кунҷҳои калон ва хурд.

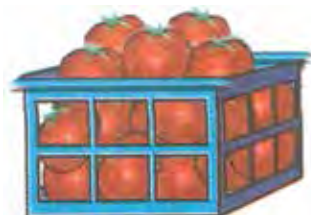

Ҷадвали секунҷашакле, ки якто кунҷи он кунҷи рост дошта, дуто кунҷи боқимондаи он кунҷи рост надорад, **гунё** номида мешавад.

Бо ёри гунё кунҷҳои рости бисёркунҷаҳоро муайян кунед:

2. Дар асоси расм масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

16 кг

ва

14 кг

Намак карда шуд – 20 кг

Боқӣ монд - ? кг

3. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

$$\textcircled{70} + \textcircled{\quad} = \textcircled{76}$$

$$\textcircled{59} - \textcircled{\quad} = \textcircled{59}$$

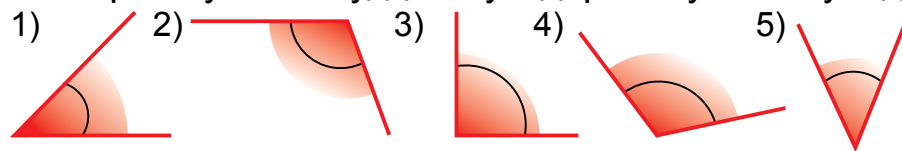
$$\textcircled{\quad} - \textcircled{5} = \textcircled{40}$$

$$\textcircled{\quad} + \textcircled{4} = \textcircled{24}$$

$$\textcircled{\quad} + \textcircled{8} = \textcircled{38}$$

$$\textcircled{62} - \textcircled{\quad} = \textcircled{60}$$

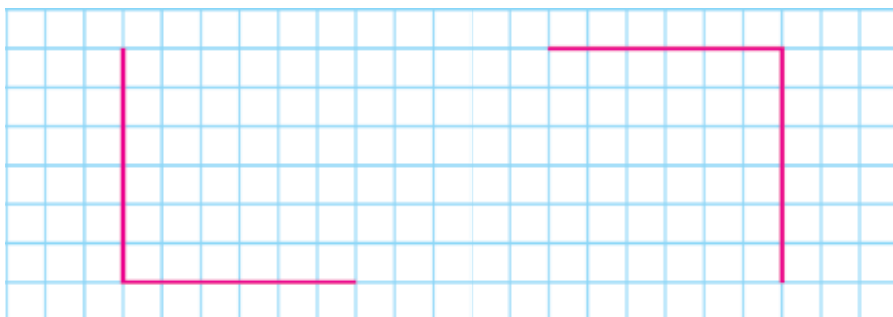
4. Бо ёри гунё намудҳои кунҷҳоро муайян кунед:

1) рақами тартибии аз кунҷи рост то кунҷҳои хурдро нависед;

2) рақами тартибии аз кунҷи рост то кунҷҳои калонро нависед.

5. Ба дафтратон кунҷҳои ростро ин тавр кашед:

6. Ба ошхона 18-то чойник ва 20-то пиёла оварда шуд. Ба ошхона ҳамагӣ чандто чойнику пиёла оварда шудааст?

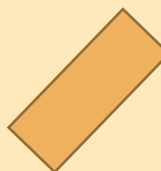
7. $40 + 25$ $52 - 30$ $57 + 32$ $80 - 50$
 $68 - 60$ $30 + 12$ $96 - 44$ $50 + 30$

ПЕРИМЕТРИ БИСЁРКУНҶА

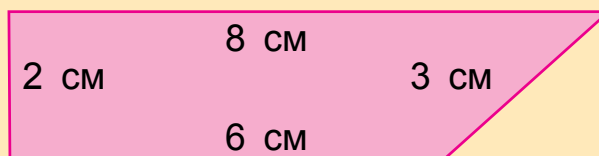

1. Ҳамаи кунҷҳои ин чоркунҷаҳо, кунҷҳои ростанд:

Ҳосили чамъи дарозии ҳамаи тарафҳои бисёркунҷа периметри он мебошад.

Периметри чоркунҷаро ёбед:

$$8 + 3 + 6 + 2 = 19 \text{ (см)}$$

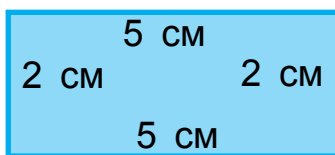
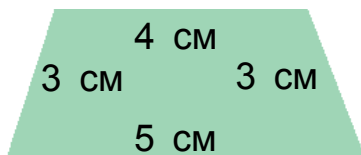
2. $46 + 20$ $74 - 30$ $67 + 10$ $59 - 50$
 $50 + 35$ $60 + 20$ $57 - 32$ $36 - 24$

3. Масъалаи мухтасар тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

Дар сабади 1-ум – 8 кг
 Дар сабади 2-юм – 10 кг }? кг

4. Периметри ҳар як шаклро ёбед:

5. $90 - 50 \square 40$ $60 + 40 \square 50$ $57 + 3 \square 70$
 $38 + 20 \square 70$ $48 + 20 \square 30$ $53 + 7 \square 60$

6. Дар тўпи якум 48 м ва дар тўпи дуюм аз он 8 м кам шоҳӣ аст. Дар ҳар ду тўп чанд метр шоҳӣ аст?

7. $43 + 30$ $64 - 20$ $57 + 3$ $28 - 8$
 $43 - 30$ $64 + 20$ $57 - 7$ $20 + 8$

1.

+ = 100									
	60		57		50		75		83
		30		26		48		68	

2. Ҳамин ҳел адад гузored, ки баробарӣ дуруст бошад:

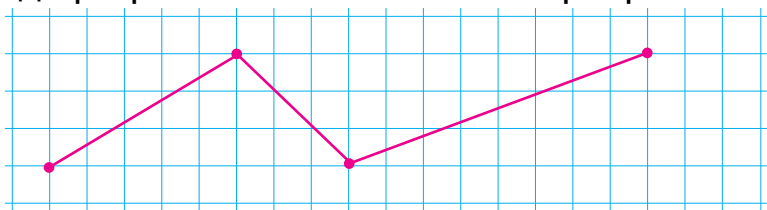
$70 + \square = 76$ $44 - \square = 40$ $30 + \square = 39$
 $28 - \square = 20$ $90 + \square = 90$ $67 - \square = 60$

3. Бо ёри рақамҳои 4, 5, 9-ум 9-то адади дурақамаро навиштан мумкин: 44, 45, 49, 54, 55, 59, 94, 95, 99.

Бо ёри рақамҳои 3, 7, 8-ум ҳамаи ададҳои дурақамаи ҳосил карданаш мумкин бударо нависед.

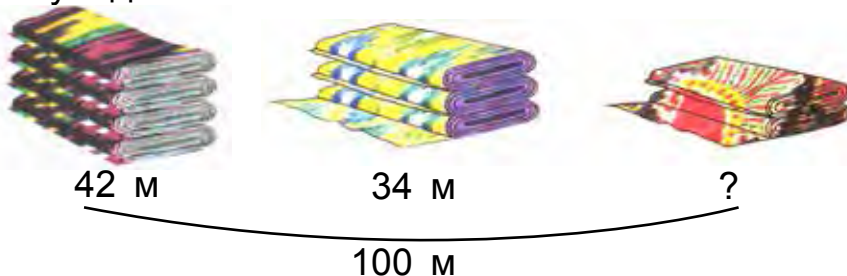

4. 1) Ба дафтаратон хати шикастаи зеринро кашед:

- 2) Дар хати шикаста чандто қисм мавҷуд буданашро муайян кунед;
3) Суммаи дарозиҳои ҳамаи қисмҳоро ёbed.

5. Дар асоси расм масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

6. Дар баки трактор ҳангоми оғози кор 48 литр сӯзишворӣ мавҷуд буд, дар охири кор омада, 8 литр сӯзишворӣ боқӣ монд. Чанд литр сӯзишворӣ истифода шудааст?

7. $(40 + 10) + 6$ | $(16 + 14) + 7$ | $83 + 10$
 $(30 - 20) + 9$ | $(70 - 30) + 5$ | $25 + 25$
 $(20 + 20) + 5$ | $(50 - 30) + 4$ | $67 + 20$

$$45 + 23 = 68$$

$$64 + 26 = 90$$

$$57 - 26 = 31$$

$$52 - 24 = 28$$

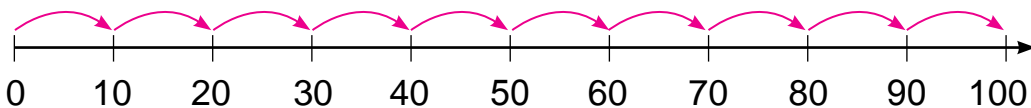

АДАДҲО ВА ҲИСОБКУНИҲО. ДАР ДОҲИЛИ 100 АЗ ДАҲӢ ГУЗАШТА ҶАМЪ ВА ТАРҲ КАРДАН

ТИРИ АДАДҲО ВА НАМУНАИ ОНҲО

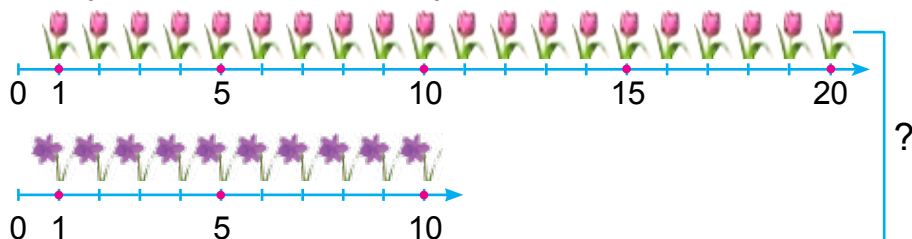
1. Номи ҳар як адад ва ҷойи онро гӯед. Масофаи ҳар як қисм ба чӣ баробар аст?

2. Ба сутуни якум ҳосили ҷамъ, ба сутуни дуюм ҳосили тарҳҳоро нависед. Қимати ифодаҳои ададии зеринро ёбед:

$$58 - 40 \quad | \quad 57 + 3 \quad | \quad 78 - 6 \quad | \quad 40 + 14 \quad | \quad 70 + 23 \quad | \quad 20 - 3$$

3. Аз рӯи нақша масъала тартиб диҳед. Масъаларо аз рӯи амалҳо иҷро кунед.

4. Ба дохили катакҳои холи ададҳои аз 1 то 5 бударо ҳамин хел ҷойгир кунед, ки ин ададҳо дар ҳар як сутун ва ҳар як қатор як маротибагӣ иштирок кунанд.

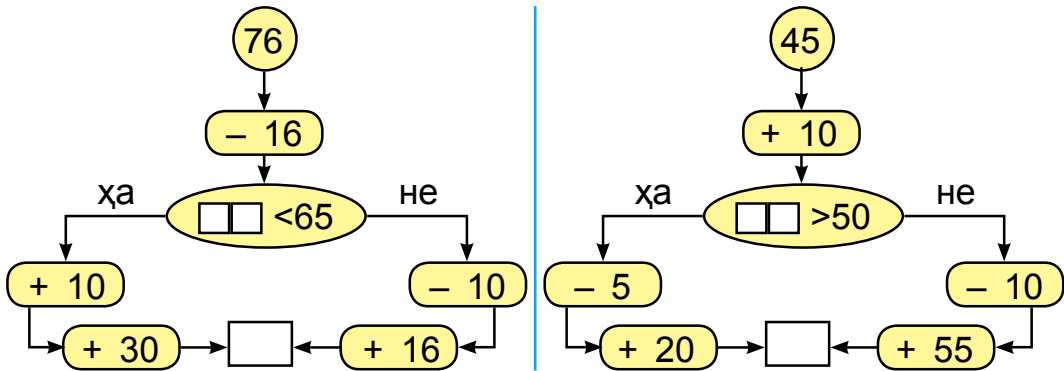
5. $75 \text{ дм} - 25 \text{ дм}$ $55 \text{ см} + 35 \text{ см}$
 $45 \text{ см} + 35 \text{ см}$ $52 \text{ дм} - 24 \text{ дм}$

6. Барои мусобиқаи варзишии мактаб 49-то либоси варзишӣ хариданд. Аз инҳо 20-тоаш барои донишомӯзони синфҳои ибтидоӣ ҷудо карда шуд. Барои донишомӯзони синфҳои болоӣ чандто либоси варзишӣ боқӣ монд?

7. $37 + 2$ $78 - 4$ $26 + 4$ $60 - 3$
 $37 + 20$ $78 - 40$ $26 + 40$ $60 - 30$

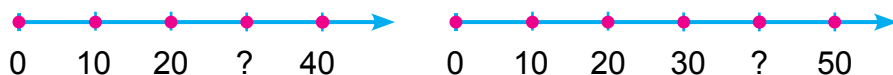
1. Барои ҷавобаш 100 баромадан аз кадом тараф роҳ рафтани лозим? Ҳисоб карданро дуруст иҷро кунед.

2. Дар дӯкон дар давоми рӯз 24-то велосипеди бачагона ва аз он 10-то кам велосипеди калонсолон фурӯхта шуд. Велосипеди калонсолон нисбати велосипеди бачагона чандто кам фурӯхта шуд? Велосипеди бачагона нисбати велосипеди калонсолон чандто зиёд фурӯхта шудааст?

3. $16 + 4$ | $17 + 12$ | $48 - 15$ | $47 + 3$
 $28 + 2$ | $29 - 13$ | $25 + 14$ | $26 - 6$

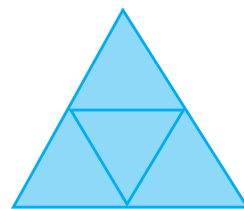
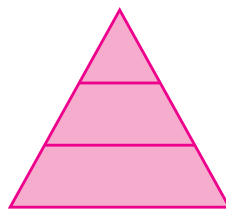
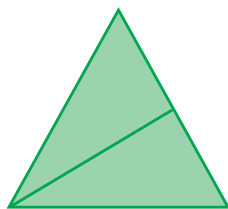
4. Ба нуқтаҳои аломати савол гузошташуда ададҳои мувофиқ гузоред:

5. Ба рангҳо нигоҳ карда, ҷавоби мисолҳоро ёбед:

$25 + 6$	$96 - 6$	$42 + 9$	$18 - 9$
$67 + 8$	$84 + 7$	$68 - 8$	$59 + 6$
$59 - 9$	$38 + 5$	$39 + 4$	$16 - 8$

6. Дар ҳар қадам шакл чандтоғӣ секунҷа аст?

7. Дар сохтмони хонасозӣ 37 нафар гиштчинон ва аз онҳо 7 нафар кам рангмолон кор карданд. Дар сохтмон ҳамагӣ чанд нафар коргарон кор кардаанд?

8. $47 + 23$ $80 - 30$ | $57 - 26$ $42 - 15$
 $32 - 12$ $50 + 20$ | $64 + 25$ $75 + 24$
 $45 + 14$ $50 - 20$ | $34 + 25$ $57 + 13$

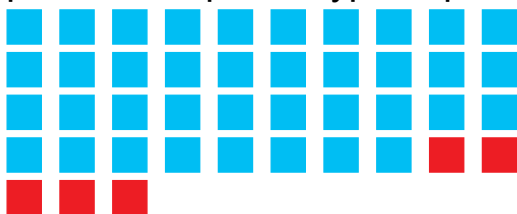

УСУЛҲОИ АЗ ХОНА ГУЗАШТА ҶАМЪ КАРДАНИ АДАДҲО ДАР ДОХИЛИ 100

1.

$$38 + 5 = \square\square$$

Адади 5-ро чӣ ҳел ҷамъ карданатонро аз расм истифода бурда фаҳмонед:

$$38 + 5 = \square\square$$

$$\begin{array}{r} \swarrow \searrow \\ 2 \quad 3 \end{array}$$

$$38 + 5 = 38 + 2 + 3 = (38 + 2) + 3 = 40 + 3 = 43$$

2. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

$$57 + 8 = 57 + 3 + 5 = (57 + 3) + 5 = 60 + 5 = 65$$

$$\begin{array}{r} \swarrow \searrow \\ 3 \quad 5 \\ 29 + 4 \\ \swarrow \searrow \\ 1 \quad 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \swarrow \searrow \\ 6 \quad 1 \\ 64 + 7 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \swarrow \searrow \\ 2 \quad 7 \\ 48 + 9 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \swarrow \searrow \\ 5 \quad 1 \\ 35 + 6 \end{array}$$

3. Дар ҳавлии мактаб 38 бех ниҳолҳои себ буд. Боз 4 бех ниҳоли анор ва 5 бех ниҳоли олуҷа шинонданд. Ба ҳавлии мактаб ҳамагӣ чанд бех ниҳол шинондаанд?

4. Аз рӯйи намуна иҷро кунед: $26 = 20 + 6$.

$$54 = 50 + \square$$

$$65 = \square\square + \square$$

$$89 = \square\square + \square$$

$$78 = 70 + \square$$

$$29 = \square\square + \square$$

$$37 = \square\square + \square$$

5. Масъалаи мухтасар тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

Мавҷуд буд – 39-то миз

Оварда шуд – 4-то миз

) ?-то миз

6. $45 + 7$
 $29 + 9$

$34 + 7$
 $59 + 6$

$57 + 5$
 $86 + 5$

$16 + 7$
 $65 + 8$

1. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

$$29+6=\underline{29+1+5}=(29+1)+5=30+5=35$$

$46+4=\square\square$

$58+2=\square\square$

$67+3=\square\square$

$46+7=\square\square$

$58+7=\square\square$

$67+5=\square\square$

2. Ба дўкон 59-то велосипеди дучарха ва сечарха оварда шуд. Агар велосипедҳои сечарха 29-то бошад, чандто велосипеди дучарха оварда шудааст?

3. Аломатҳои амалро баробариҳо дуруст мебаромада карда гузоред:

$30\square 7=37$

$53\square 3=50$

$70\square 9=79$

$20\square 6=26$

$47\square 7=40$

$96\square 6=90$

$80\square 8=88$

$60\square 1=61$

$85\square 5=80$

4. Дуто порча кашед: дарозии якумаш 8 см ва дуюмаш аз он 3 см дароз бошад. Дарозии порчаи дуюм чӣ қадар аст?

5. $40\text{ см}+20\text{ см}$
 $20\text{ дм}+20\text{ дм}$

- $50\text{ дм}-10\text{ дм}$
 $70\text{ см}-30\text{ см}$

6. Дар гармхона 39-то гули садбарг шукуфта буд. То бегоҳ боз 6-то гули садбарг шукуфт. Дар гармхона ҳамагӣ чандто гули садбарг шукуфтааст?

7. $35+7$
 $38+5$

- $28+7$
 $69+3$

- $45+0$
 $54-0$

- $75-5$
 $29+6$

1. Ҳалли мисолҳоро фаҳмонед:

$$37 + 48 = \square \square$$

$$37 + 53 = \square \square$$

$$37 + 48 = \square \square$$

$$37 + 53 = \square \square$$

$$\begin{array}{r} \swarrow \quad \swarrow \\ 30 \ 7 \ 40 \ 8 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \swarrow \quad \swarrow \\ 30 \ 7 \ 50 \ 3 \end{array}$$

$$30 + 40 = 70$$

$$30 + 50 = 80$$

$$7 + 8 = 15$$

$$7 + 3 = 10$$

$$70 + 15 = 85$$

$$80 + 10 = 90$$

ё ки

$$37 + 48 = (30 + 7) + (40 + 8) = (30 + 40) + (7 + 8) = 70 + 15 = 85$$

Ҳангоми адади дурақамаро ба адади дурақама ҳамъ кардан, даҳиҳо бо даҳиҳо, воҳид (якӣ)-ҳо бошад, бо воҳидҳо ҳамъ карда мешаванд.

2. Донишомӯзони синфҳои болоӣ 27-то китобҳои ҳикоя ва 38-то китобҳои шеърро таъмир карданд. Донишомӯзон ҳамагӣ чандто китоб таъмир кардаанд?

3. Ададҳоро дар шакли суммаи ҳонаи воҳидҳо ифода кунед:

$$37 = 30 + 7$$

$$87 = 80 + \square$$

$$15 = 10 + \square$$

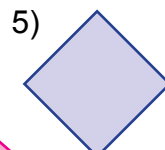
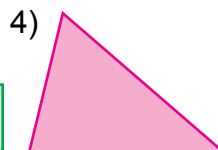
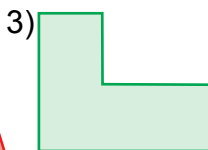
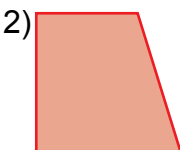
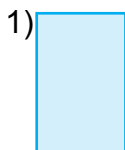
$$48 = 40 + \square$$

$$13 = 10 + \square$$

$$38 = 30 + \square$$

4. Аз байни шаклҳои додашуда росткунҷаҳоро ёбед ва рақамҳои онҳоро гӯед.

5. Масъалаи мухтасар тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

Дар бидони 1-ум – 17 л равған
 Дар бидони 2- юм – 28 л равған) ? л равған

6. Коргарони устохонаи бозичасозӣ дар як ҳафта 37-то бозича ва 53-то хирсча сохтаанд. Коргарони устохона дар як ҳафта ҳамагӣ чандто бозича сохтаанд?

7. $27+18$ | $42-5$ | $32+16$ | $27+33$
 $45-23$ | $38+5$ | $43+20$ | $47+28$

ҲАЛЛИ МАСАЪАЛАҲОИ СОДДА ВА ТАРКИБӢ

1. Ба ошхона 57-то чойники калон ва 43-то чойники хурд оварданд. Ба ошхона ҳамагӣ чандто чойник оварда шудааст?

2. Ҳалли мисолҳоро фаҳмонед:

$$87 + 13 = \square\square\square$$

$$80 + 10 = 90$$

$$7 + 3 = 10$$

$$90 + 10 = 100 \text{ ё ки}$$

$$87 + 13 = (80+10)+(7+3)=90+10=100$$

$$\begin{array}{c} \swarrow \quad \searrow \quad \swarrow \quad \searrow \\ 80 \quad 7 \quad 10 \quad 3 \end{array}$$

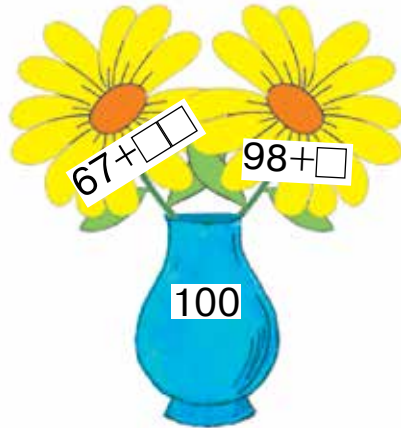
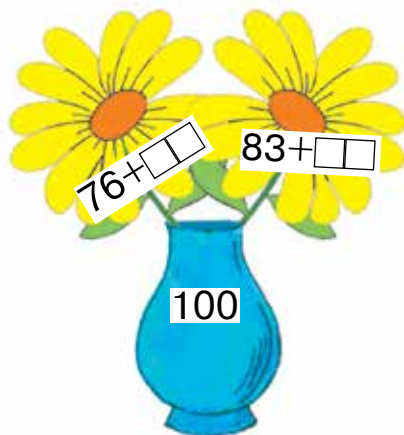
3. $76 + 24$ | $57 - 26$ | $67 + 33$ | $63 - 24$
 $52 + 48$ | $45 + 23$ | $78 + 22$ | $53 + 37$

4. Масъалаи мухтасар тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

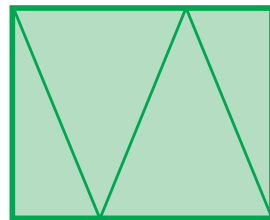
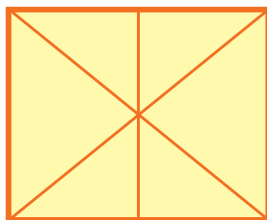
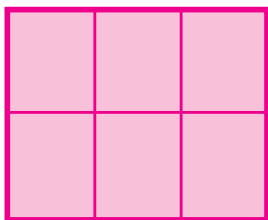
Гандум — 47 халта
 Чав — 43 халта) ? халта дон

- ?** 5. Мисолҳоро аз рӯйи намуна ҳал кунед:

Намуна: $76 + 24 = 100$.

6. Чй гуна шаклҳоро мебинед? Ба дафтаратон кашед ва онҳоро ранг кунед.

7. Муқоиса кунед:

$37 + 63 \square 99$

$17 + 43 \square 60$

$67 + 13 \square 87$

$47 + 28 \square 90$

$83 + 17 \square 100$

$26 + 14 \square 37$

8. Барои устохона 24-то ранда ва 26-то арраи дастӣ харида гирифтанд. Барои устохона ҳамагӣ чандто асбобҳои корӣ харида гирифтаанд?

1. Дар китобхона 18-то маҷаллаи «Фарҳанг» мавҷуд буд. Китобхоначӣ ба донишомӯзон якчанд маҷалларо барои хондан пас аз тақсим карда додан, 8-то маҷалла монд. Китобхоначӣ чандто маҷалларо тақсим карда додааст?
2. Дар асоси ҷадвал мисолҳои додашударо ҳал кунед.

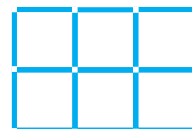
$38 + 5$	$87 + 13$	$57 + 8$	$17 + 6$
$37 + 48$	$67 + 33$	$48 + 9$	$28 + 5$
$76 + 24$	$53 + 22$	$29 + 4$	$37 + 8$

3. Ҳамин ҳел адад гузored, ки баробарӣ дуруст бошад:

$$\begin{array}{l}
 57 + \square = 65 \quad | \quad 64 + \square = 71 \quad | \quad 46 + \square = 53 \\
 35 + \square = 41 \quad | \quad 29 + \square = 33 \quad | \quad 28 + \square = 35
 \end{array}$$

4. Дар шакли яқум ҷойи 3-то ҷўбро тавре дигар кунед, ки 4-то квадрат ҳосил шавад. Аз шакли дуоум 3-то ҷўбро тавре гиред, ки 4-то квадрат монад.

5. Нафиса 28 сола, бародараш бошад, аз вай 5 сол калон аст. Бародараш чандсола аст?

6. Ададҳои 64, 27, 68, 74-ро мисли дар намуна нишон дода шуда, бо ҳосили ҷамъ иваз кунед:
 $57 = 50 + 7$.

7. $67 + 3$ | $47 + 5$ | $45 - 5$ | $17 + 6$
 $46 + 7$ | $35 + 8$ | $54 - 4$ | $24 + 7$

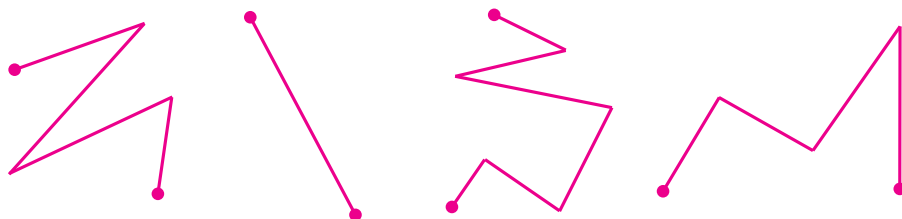
1. Дар асоси ҷадвал мисолҳо тартиб диҳед ва онро ҳал кунед?

Ҷамъшаванда	67	57	38	37	87	37	43
Ҷамъкунанда	3	32	5	48	13	53	27
Ҳосили ҷамъ							

2. Ба баки автомобили «Neksiya» 42 литр, ба баки автомобили «Spark» бошад, аз он 5 литр кам бензин рехта шуд. Ба баки автомобили «Spark» чанд литр бензин рехта шудааст?
3. $75 \text{ см} + 25 \text{ см}$ $64 \text{ дм} + 26 \text{ дм}$
 $90 \text{ дм} - 53 \text{ дм}$ $90 \text{ см} - 37 \text{ см}$

4. Қадоме аз ин хатҳоро, хати шикаста гуфтан мумкин аст?

5. $29 + 6$ | $74 - 9$ | $28 + 7$ | $63 - 7$
 $42 - 6$ | $54 + 7$ | $67 - 8$ | $14 + 8$

6. Як қисми ҳалво 17 кг, қисми дуюми ҳалво аз он 8 кг кам. Қисми дуюми ҳалво чанд килограмм аст?

7. $58 - 4$ | $47 + 2$ | $60 - 3$ | $36 + 4$
 $58 - 40$ | $47 + 20$ | $60 - 30$ | $36 + 40$

ТАРКИБИ ДАҲИИ АДАДҲОИ ДУРАҚАМА. УСУЛИ СУТУНИ ЧАМЪИ АДАДҲО

1. Ҳалли мисолро фаҳмонед: $45 + 23 = \square\square$

Даҳӣ	Воҳид
4	5
+	2
2	3
6	8

$$45 + 23 = (40 + 20) + (5 + 3) = 60 + 8 = 68$$

Мисол дар шакли сутун навишта, ҳал карда мешавад.

1. Даҳиҳо ба зери даҳиҳо ва воҳидҳо ба зери воҳидҳо навишта мешавад.
2. Аввал воҳидҳо бо воҳидҳо ҳам карда мешавад.
5 воҳид + 3 воҳид = 8 воҳид
8 ба зери воҳидҳо навишта мешавад.
3. Сипас даҳиҳо бо даҳиҳо ҳам карда мешавад.
4 даҳӣ + 2 даҳӣ = 6 даҳӣ
6 ба зери даҳиҳо навишта мешавад.
4. Ҷавоб: ҳосили ҳам 45 ва 23 ба 68 баробар мешавад.

	45
+	23
—	68

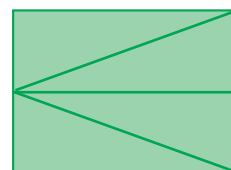
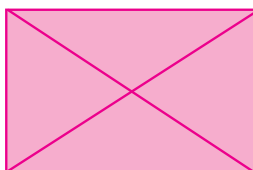
2. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

$\begin{array}{r} 55 \\ + 14 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 45 \\ + 23 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 62 \\ + 27 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 73 \\ + 25 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 53 \\ + 42 \\ \hline \end{array}$
---	---	---	---	---

3. Табиатшиносони ҷавон дар гармхона аз як бех 35 дона ва аз беҳи дуюм 13 дона лимон канда гирифтанд. Табиатшиносони ҷавон аз ҳар ду бех чанд дона лимон канда гирифтаанд?

4. Дар ҳар кадом шакл чандтоғӣ секунҷа аст?

5. Масъалаи мухтасар тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:
 Дар банди 1-ум – 25 м
 Дар банди 2-юм – 15 м
 Дар банди 3-юм – ? м

48 метр ресмон

6. Ададҳои тоқӣ афтида мондари нависед:
 19, 21, ..., ..., 27, ..., 31.

7.
$$\begin{array}{r} 43 \\ + 16 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 32 \\ + 27 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 54 \\ + 33 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 67 \\ + 12 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 82 \\ + 13 \\ \hline \end{array}$$

1. Ҳалли мисолро фаҳмонед: $29 + 32 = \square\square$

Даҳӣ	Воҳид
2	9
+	3
3	2
+	6
6	1

$$29 + 32 = (20 + 30) + (9 + 2) = 50 + 11 = 61$$

Мисол дар шакли сутун навишта, ҳал карда мешавад.

- Даҳӣҳо ба зери даҳӣҳо ва воҳидҳо ба зери воҳидҳо навишта мешавад.
- Воҳидҳо бо воҳидҳо ҳамҷағрафӣ карда мешавад.
 $9 \text{ воҳид} + 2 \text{ воҳид} = 11 \text{ воҳид}$
 $11 \text{ воҳид} - \text{ин } 1 \text{ даҳӣ ва } 1 \text{ воҳид мешавад.}$
 Ба зери воҳидҳо 1-ро навишта, 1 даҳиро барои ба даҳӣҳо ҳамҷағрафӣ карда навиштан, дар ёд нигоҳ дошта мешавад.
- Даҳӣҳо бо даҳӣҳо ҳамҷағрафӣ карда мешавад.
 $2 \text{ даҳӣ} + 3 \text{ даҳӣ} = 5 \text{ даҳӣ}$
 $5 \text{ даҳӣ} + 1 \text{ даҳӣ} = 6 \text{ даҳӣ}$
 Ба зери даҳӣҳо 6 навишта мешавад.
- Ҷавоб: сумаи 29 ва 32 ба 61 баробар мешавад.

		29	
	+	32	
		61	

2. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

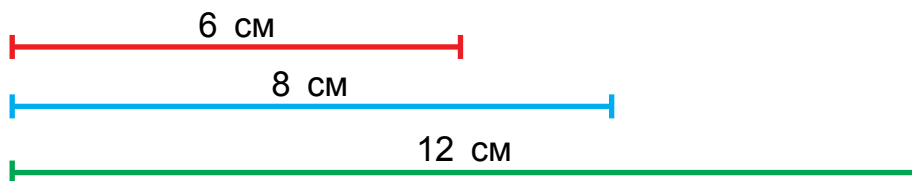
$$\begin{array}{r} 74 \\ + 19 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 69 \\ + 23 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 87 \\ + 13 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 59 \\ + 17 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 42 \\ + 23 \\ \hline \end{array}$$

27

3. Ба маҳфили мусиқии мактаб 53 нафар, ба маҳфили санъати тасвирӣ 37 нафар донишомӯзон иштирок доранд. Ба ҳар ду маҳфил ҳамагӣ чанд нафар донишомӯзон иштирок доранд?

4. Порчаи якум аз порчаи дуюм чанд сантиметр кӯтоҳ аст? Порчаи сеюм аз порчаи дуюм чанд сантиметр дароз аст?

5. Дар асоси ҷадвал масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

Харида шуд	Истифода шуд	Боқӣ монд
 ? кг пиёз	Пагоҳӣ — 26 кг Бегоҳӣ — 22 кг	20 кг

Ҳал: 1) $26 + 22 = 48$ 2) $48 + 20 = 68$

6. Дар як хонадон 29 кг карам, аз он 9 кг кам бодиринг, аз бодиринг 12 кг зиёд помидор намак карда шуд. Чанд килограмм помидор намак карда шудааст?

7. Мисолҳоро ҳал кунед.

$$\begin{array}{r} + 59 \\ + 12 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + 28 \\ + 23 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + 55 \\ + 38 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + 47 \\ + 34 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + 49 \\ + 32 \\ \hline \end{array}$$

1. Ҳалли мисолҳоро фаҳмонед: $64 + 26 = \square\square$

Даҳӣ	Воҳид
6	4
+	6
2	0
9	0

$$64 + 26 = (60 + 20) + (4 + 6) = 80 + 10 = 90$$

Мисол дар шакли сутун навишта, ҳал карда мешавад.

1. Даҳиҳо ба зери даҳиҳо, воҳидҳо ба зери воҳидҳо навишта мешавад.
2. Воҳидҳо бо воҳидҳо ҳам карда мешавад.
 $4 \text{ воҳид} + 6 \text{ воҳид} = 10 \text{ воҳид}$
 Ба зери воҳидҳо 0-ро навишта, 1 даҳиро барои ба даҳиҳо ҳам карда навиштан, дар ёд нигоҳ дошта мешавад.
3. Даҳиҳо бо даҳиҳо ҳам карда мешавад.
 $\text{даҳӣ} + 2 \text{ даҳӣ} = 8 \text{ даҳӣ}$
 $8 \text{ даҳӣ} + 1 \text{ даҳӣ} = 9 \text{ даҳӣ}$
 Ба зери даҳиҳо 9 навишта мешавад.
4. Ҷавоб: суммаи 64 ва 26 ба 90 баробар мешавад.

			6	4
			+	26
			9	0

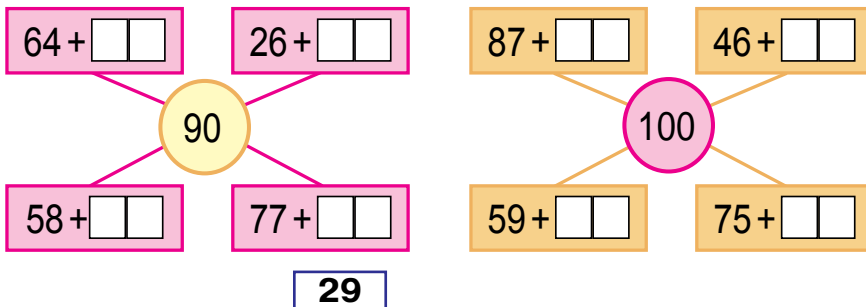
2. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

$$\begin{array}{r} 77 \\ + 13 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 54 \\ + 36 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 47 \\ + 16 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 74 \\ + 16 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 68 \\ + 27 \\ \hline \end{array}$$

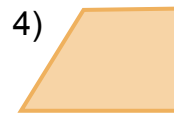
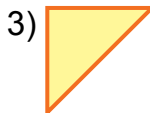
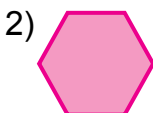
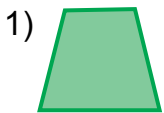
3. Дар як моҳ барои мурғҳо 34 кг, барои ғозҳо 26 кг дон сарф карда шуд. Дар як моҳ ҳамагӣ чӣ қадар дон сарф карда шудааст?

4. Мисолҳоро ҳал кунед:

5. Номҳои шаклҳоро нависед:

6. Дар давоми сол дар як деҳа 29-то, дар деҳаи дуюм 22-то хонаҳои нав сохта шуд. Дар ҳар ду деҳа дар як сол ҳамагӣ чандто хонаи нав сохта шудааст?

7. Мисолҳоро дар шакли сутун нависед ва амалҳоро иҷро кунед:

$$72 + 21$$

$$90 - 58$$

$$53 + 37$$

$$46 + 24$$

$$69 - 27$$

$$56 + 34$$

$$48 - 16$$

$$87 - 66$$

1. Ҳалли мисолро фаҳмонед: $75 + 15 = \square\square$

Даҳӣ	Воҳид
7	5
+	5
1	5
9	0

$$75 + 15 = (70 + 10) + (5 + 5) = 80 + 10 = 90$$

Мисол дар шакли сутун навишта, ҳал карда мешавад.

1. Даҳӣҳо ба зери даҳӣҳо, воҳидҳо ба зери воҳидҳо навишта мешавад.

2. Воҳидҳо бо воҳидҳо ҳамҷоя карда мешавад.

$$5 \text{ воҳид} + 5 \text{ воҳид} = 10 \text{ воҳид}$$

$$10 \text{ воҳид} - \text{ин } 1 \text{ даҳӣ ва } 0 \text{ воҳид.}$$

Ба зери воҳидҳо 0-ро навишта, 1 даҳиро барои ба даҳӣҳо ҳамҷоя карда навиштан, дар ёд нигоҳ дошта мешавад.

3. Даҳӣҳо бо даҳӣҳо ҳамҷоя карда мешавад.

$$7 \text{ даҳӣ} + 1 \text{ даҳӣ} = 8 \text{ даҳӣ}$$

$$8 \text{ даҳӣ} + 1 \text{ даҳӣ} = 9 \text{ даҳӣ}$$

Ба зери даҳӣҳо 9 навишта мешавад.

4. Ҷавоб: суммаи 75 ва 15 ба 90 баробар мешавад.

			7	5
			+	5
			1	5
			—	
			9	0

$$\begin{array}{r} 2. \quad 65 \\ + 25 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 50 \\ + 40 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 45 \\ + 45 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 84 \\ + 12 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 55 \\ + 35 \\ \hline \end{array}$$

3. Хати шикастае кашед, ки аз сето қисм иборат бошад: Дарозии қисми якум 3 см, дуюмаш 2 см, сеюмаш бошад, 4 см бошад. Қисми якум аз қисми дуюм чанд сантиметр дароз, қисми дуюм бошад, аз қисми сеюм чанд сантиметр кӯтоҳ аст?

4. Аломатҳои амалро баробариҳо дуруст мебарорада карда гузоред:

$$\begin{array}{l} 32 \square 29 = 61 \quad | \quad 45 \square 23 = 68 \quad | \quad 87 \square 13 = 100 \\ 57 \square 26 = 31 \quad | \quad 42 \square 15 = 27 \quad | \quad 37 \square 53 = 90 \end{array}$$

5. Дар асоси ҷадвал масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

Мавҷуд буд	Оварда шуд	Ҳамагӣ
 20 литр бензин	 Боз 20 литр бензин	? литр

6. Мисолҳоро аз рӯи намуна иҷро кунед: $35=30+5$

$$\begin{array}{l} 42 = \square\square + \square \quad | \quad 68 = \square\square + \square \quad | \quad 47 = \square\square + \square \\ 56 = \square\square + \square \quad | \quad 24 = \square\square + \square \quad | \quad 59 = \square\square + \square \end{array}$$

7. Ба дӯкони мебел 25-то миз ва 15-то шкаф оварда шуд. Ба дӯкон ҳамагӣ чандто мебел оварда шудааст?

$$\begin{array}{r} 8. \quad 58 \\ + 32 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 69 \\ + 29 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 67 \\ + 23 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 60 \\ + 40 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 47 \\ + 43 \\ \hline \end{array}$$

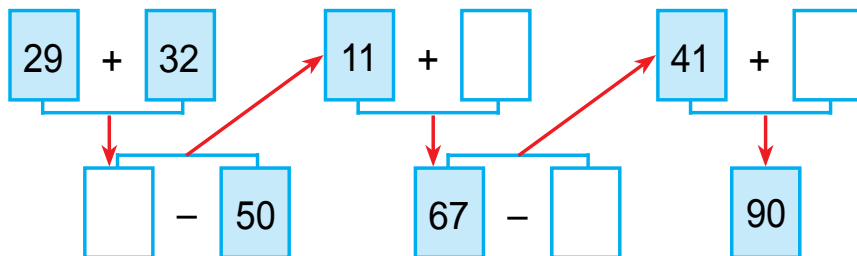
ДАВОМ ДОДАНИ ПАЙИҲАМӢ АЗ РӢӢИ НАМУНА

1. Мисолҳоро аз рӯи намуна иҷро кунед:

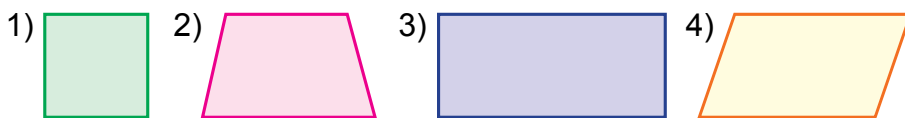
$$100 - 37 = (100 - 30) - 7 = 70 - 7 = 63$$

$\begin{array}{r} \diagup \quad \diagdown \\ 30 \quad 7 \end{array}$	$100 - 57$	$100 - 62$	$100 - 46$	$100 - 87$
	$100 - 28$	$100 - 26$	$100 - 64$	$100 - 78$

2. Дар нонвойхона 100 дона нони ширмол ва фатир пухтанд. Аз онҳо 78-тоаш нони ширмол буд. Дар нонвойхона чандто нони фатир пухтаанд?
3. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

4. Ҳар як шакл чандтоғӣ тараф ва кунҷҳо дорад?

5. Ба дӯкон барои фурӯхтан 37 ҷуфт пойафзол оварда шуд. Дар як рӯз 15 ҷуфт пойафзол фурӯхта шуд. Дар дӯкон боз чанд ҷуфт пойафзол боқӣ монд?

6. $42 + 8 + 9$ | $90 - 50$ | $100 - 27$ | $100 - 24$
 $76 + 4 + 3$ | $57 + 32$ | $100 - 39$ | $100 - 56$

1. Мисолҳоро аз рӯйи намуна иҷро кунед: $22=11+11$

$44 = 22 + \square\square$ $64 = 32 + \square\square$ $88 = 44 + \square\square$

$48 = 24 + \square\square$ $66 = 33 + \square\square$ $90 = 45 + \square\square$

2. Ба осие дар як рӯз 23 халта гандум ва ҳамин қадар халта ҷуворимакка оварданд. Ба осие ҳамагӣ чанд халта дон овардаанд?

3. Агар кроссвордро ҳал кунед, номи диёри дӯстдоштаатонро дониста мегиред.

$48-32$ И $90-40$ Е $42+27$ Т $54+33$ Ў $87+13$ Н

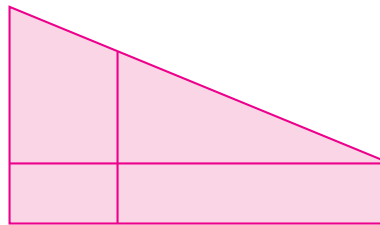
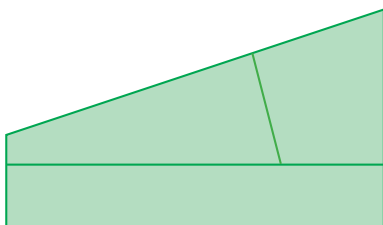
$75-23$ К $28+31$ С $53+42$ Б $88-27$ О $56+42$ З

16	50	52	59	61	69	87	95	98	100

4. Дуто чамъшавандаи ҳамсояро бо ҳосили чамъашон иваз карда, бо усули қулай ҳисоб кунед:

$5 + 14 + 6$ | $8 + 9 + 1$ | $10 + 80 + 9$
 $3 + 12 + 8$ | $7 + 8 + 2$ | $50 + 30 + 5$

5. Шаклҳоро муқоиса кунед:

6. Ба ошхонаи мактаб 50 кг орд оварда шуд. Аз 4 кг орд самбӯса ва аз 6 кг орд кулчаи ширин пухтанд. Дар ошхона чанд килограмм орд боқӣ монд?

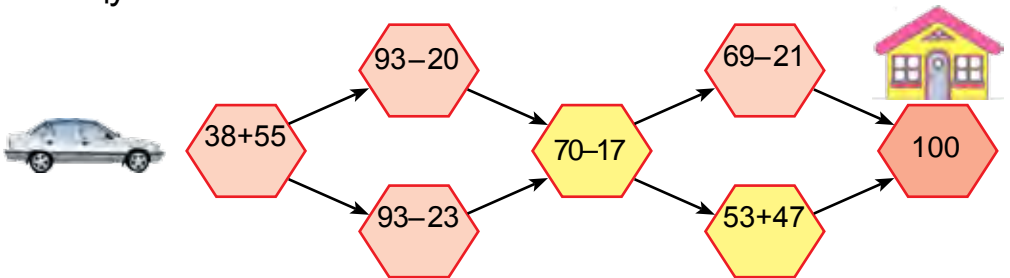
$50 \text{ см} + 20 \text{ см}$	$70 \text{ дм} - 30 \text{ дм}$
$40 \text{ дм} - 10 \text{ дм}$	$60 \text{ см} + 40 \text{ см}$

НАМУНАҲОИ СИСТЕМАИ КООРДИНАТАҲОИ ДАР ҲАЁТИ ҲАРРӯЗА ДУЧОРШАВАНДА

1. Барои ба манзил рафта расидан кадом роҳ қулай аст?

2. Ба дӯкон барои фурӯхтан 42-то лижа ва чана оварда шуд. Аз онҳо 24 тоаш лижа буд. Ба дӯкон чандто чана оварда шудааст?

3. Фикр кун, ҷустуҷӯ кун, ёб!

Дар театри тамошобинони ҷавон

Қатори 4-ум	31	32	33	34		36	37	38	39	40
Қатори 3-юм	21		23	24	25	26	27	28	29	30
Қатори 2-юм	11	12	13	14	15	16		18	19	20
Қатори 1-ум	1	2	3		5	6	7	8		10

$$\begin{array}{l} 4. \quad 55 \text{ см} + 25 \text{ см} \quad | \quad 48 \text{ дм} - 26 \text{ дм} \\ \quad \quad 64 \text{ дм} - 32 \text{ дм} \quad | \quad 49 \text{ см} + 21 \text{ см} \end{array}$$

5. Масъалаи мухтасар тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:
 Дар фермаи 1-ум – 30-то модагов
 Дар фермаи 2-юм – ?, 14-то кам модагов) ?-то

6. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

$$\textcircled{29} + \textcircled{\quad} = \textcircled{35} \qquad \textcircled{\quad} - \textcircled{26} = \textcircled{31}$$

$$\textcircled{42} - \textcircled{\quad} = \textcircled{37} \qquad \textcircled{31} + \textcircled{\quad} = \textcircled{61}$$

$$\textcircled{\quad} + \textcircled{23} = \textcircled{68} \qquad \textcircled{\quad} - \textcircled{24} = \textcircled{26}$$

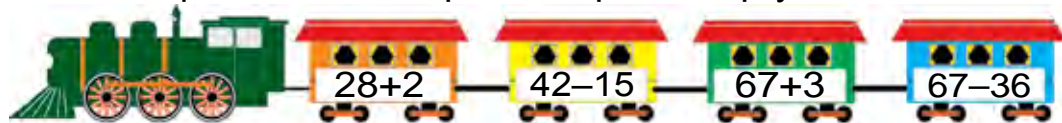
7. Дуто порча кашед. Дарозии якумаш 12 см, дуюмаш аз он 4 см кӯтоҳ бошад. Дарозии порчаи дуюм чӣ қадар аст?

$$\begin{array}{r} 8. \quad \begin{array}{r} 65 \\ + 25 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 55 \\ + 35 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 76 \\ + 24 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 37 \\ + 53 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 78 \\ + 17 \\ \hline \end{array} \end{array}$$

1. Ба театри тамошобинони ҷавон дар автобуси якум 35 нафар, дар автобуси дуюм бошад, 5 нафар кам донишомӯз рафт. Ба театри тамошобинони ҷавон ҳамагӣ чанд нафар донишомӯз рафтааст?

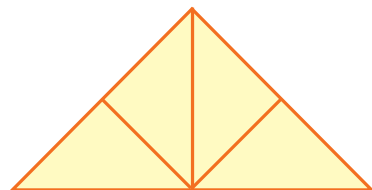
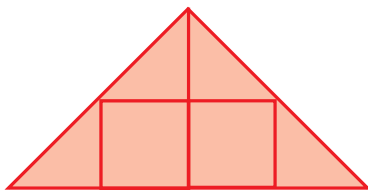
2. Ҷавоби мисолҳоро бо тартиби афзуншавӣ нависед:

3. Масъалаи мухтасар тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

Дар маҳфили шоҳмот – 27 нафар донишомӯз
 Дар маҳфили шашка – ?, се нафар зиёд донишомӯз

4. Дар ҳар як шакл чандтоғи секунҷа ҳаст?

5. Мисолҳоро бо усули қулай ҳисоб кунед:
 1) Аз суммаи 50 ва 7 адади 26-ро тарҳ кунед;
 2) Ба суммаи 40 ва 5 адади 5-ро ҳамчун кунед.

6. Китоб аз 18 саҳифа иборат буд. Саидҷон 9 саҳифаи ин китобро хонда шуд. Вай боз чанд саҳифа хонданаш лозим аст?

7. $62 + 8$ | $56 - 36$ | $57 + 3$ | $46 + 4$
 $97 + 3$ | $87 - 46$ | $38 + 2$ | $24 + 6$

1. Ҷавоби мисолҳоро ёбед:

$$65 + 25$$

$$32 - 5$$

$$48 + 5$$

$$57 - 26$$

2. Дар яке аз самолётҳои ба Тошканд парвоз карда омада 50 нафар, дар самолёти дуюм бошад, аз он 4 нафар кам сайёҳ омад. Дар самолёти дуюм чанд нафар сайёҳ омадааст?

3.
$$\begin{array}{r} 37 \\ + 48 \\ \hline \end{array}$$

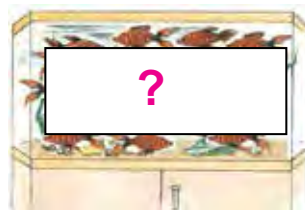
$$\begin{array}{r} 65 \\ + 27 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 39 \\ + 37 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 76 \\ + 14 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 53 \\ + 42 \\ \hline \end{array}$$

4. Дар боғи ҳайвонот дар дуто аквариум моҳиҳо мавҷуд аст. Дар яке аз онҳо 20-то моҳӣ, дар ду-юмаш аз аквариуми якум 5-то кам моҳӣ аст. Дар аквариуми дуюм чандто моҳӣ аст?

5. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

$$61 + 9 = \square\square$$

$$29 + 32 = \square\square$$

$$70 - 40 = \square\square$$

$$43 - 14 = \square\square$$

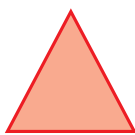
$$38 + 5 = \square\square$$

$$30 + 48 = \square\square$$

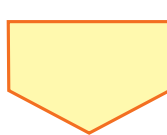
$$78 - 40 = \square\square$$

6. Ҳар як бисёркунча чандтоғӣ тараф, чандтоғӣ кунҷ ва чандтоғӣ кулла дорад?

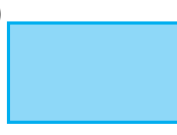
1)

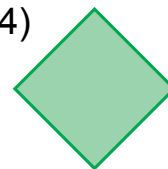
2)

3)

4)

7. Ададҳои чуфи партофта шударо нависед:
18, 20, ..., ..., 26, ..., 30.

8. Мисолҳоро дар шакли сутун нависед ва амалҳоро иҷро кунед:

$32 + 48$	$56 + 31$	$32 + 29$	$21 + 52$
$36 + 64$	$61 + 28$	$57 + 26$	$36 + 21$

УСУЛҲОИ ХАТТИИ АЗ ХОНА ГУЗАШТА ТАРҲ КАРДАНИ АДАДҲО ДАР ДОХИЛИ 100

1. Ҳалли мисолро фаҳмонед: $42 - 5 = \square\square$

$42 - 5 = \square\square$

$\begin{array}{c} \diagup \quad \diagdown \\ 2 \quad 3 \end{array}$

$42 - 5 = \underline{42 - 2} - 3 = (42 - 2) - 3 = 40 - 3 = 37$

2. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

$$57 - 9 = \underline{57 - 7} - 2 = (57 - 7) - 2 = 50 - 2 = 48$$

$\begin{array}{c} \diagup \quad \diagdown \\ 7 \quad 2 \end{array}$

$$65 - 7$$

$\begin{array}{c} \diagup \quad \diagdown \\ 5 \quad 2 \end{array}$

$$87 - 9$$

$\begin{array}{c} \diagup \quad \diagdown \\ 7 \quad 2 \end{array}$

$$42 - 6$$

$\begin{array}{c} \diagup \quad \diagdown \\ 2 \quad 4 \end{array}$

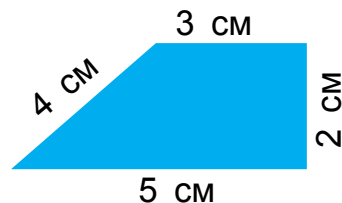
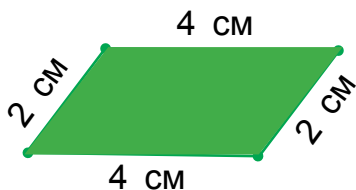
$$97 - 8$$

$\begin{array}{c} \diagup \quad \diagdown \\ 7 \quad 1 \end{array}$

3. Ба қатори якуми ҷевони китоб 37-то, ба қатори дуюм бошад, аз он 3-то зиёд китоб ҷойгир карда шуд. Дар ҳар ду қатори ҷевон ҳамагӣ чандто китоб ҷойгир карда шудааст?

4. Шаклҳо чандтоғӣ тараф дорад, номи онҳоро гӯед. Периметри ҳар як шаклро ёбед:

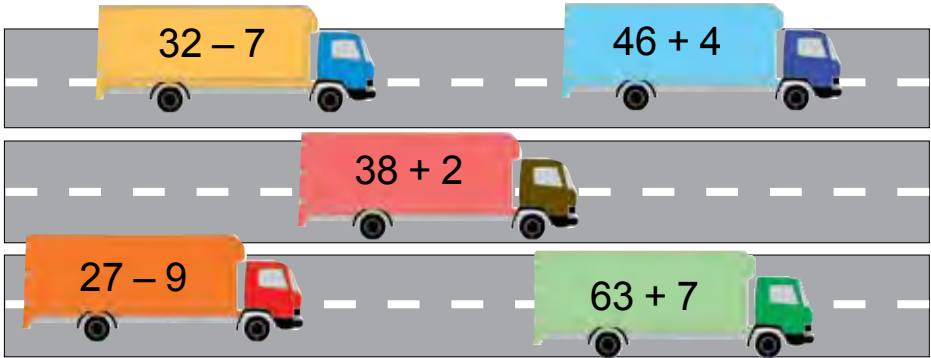

5. $89 \text{ см} \square 8 \text{ дм } 9 \text{ см}$ $57 \text{ см} \square 5 \text{ дм } 7 \text{ см}$
 $62 \text{ см} \square 6 \text{ дм } 2 \text{ см}$ $43 \text{ дм} \square 4 \text{ дм } 3 \text{ см}$

6. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

7. Ададҳои 63, 72, 86, 47-ро ба мисли дар намуна нишон дода бо ҳосили ҳамъ иваз кунед: $59 = 50 + 9$

8. Ҳамин ҳел адад гузored, ки баробарӣ дуруст бошад:

$48 + \square = 53$	$85 - \square = 80$	$59 - \square = 50$
$39 + \square = 46$	$63 - \square = 60$	$23 - \square = 20$
$53 + \square = 62$	$79 - \square = 70$	$98 - \square = 90$

1. Ҳалли мисолро фаҳмонед: $42 - 15 = \square \square$

$$42 - 15 = (42 - 10) - 5 = 32 - 5 = 27$$

2. Мисолҳоро бо усули қулай ҳал кунед:

$$52 - 14$$

$$32 - 17$$

$$63 - 26$$

3. Ба саёҳат аз синфи дуюм 39 нафар донишомӯз, аз синфи сеюм бошад, 9 нафар кам донишомӯзон рафтанд. Ба саёҳат аз синфи сеюм чанд нафар донишомӯзон рафтаанд?
4. Дар асоси расм масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

17 кг себ

?, 11 кг кам

5. Дар чойҳои даркорӣ қавсҳоро тавре гузоред, ки дар натиҷа баробарӣ дуруст ҳосил шавад:

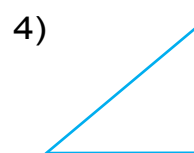
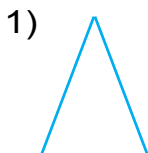
$$80 - 50 + 10 = 20$$

$$100 - 40 + 50 = 10$$

$$40 - 10 + 20 = 10$$

$$90 - 40 + 20 = 30$$

6. Ба дафтарон кашед ва кунҷи ростро муайян кунед:

7. Дӯзандагон дар як рӯз 32-то ғалтаки риштаи сафед ва аз он 15-то кам ғалтаки риштаи сиёҳ истифода карданд. Дар як рӯз ҳамагӣ чандто ғалтаки ришта истифода шудааст?

8. $38 + 5$

$37 + 33$

$52 - 25$

$32 - 15$

$42 - 5$

$37 + 43$

$87 + 13$

$90 - 50$

УСУЛИ СУТУНИ ТАРҲИ АДАДҲО

1. Ҳалли мисолро фаҳмонед: $57 - 26 = \square\square$

Даҳӣ	Воҳид
5	7
2	6
3	1

$$57 - 26 = (57 - 20) - 6 = 37 - 6 = 31$$

Мисол дар шакли сутун навишта, ҳал карда мешавад.

1. Даҳиҳо ба зери даҳиҳо ва воҳидҳо ба зери воҳидҳо навишта мешавад.
2. Аз воҳидҳо, воҳидҳо тарҳ карда мешавад.
7 воҳид – 6 воҳид = 1 воҳид
1 ба зери воҳидҳо навишта мешавад.
3. Аз даҳиҳо, даҳиҳо тарҳ карда мешавад.
5 даҳӣ – 2 даҳӣ = 3 даҳӣ
3 ба зери даҳиҳо навишта мешавад.
4. Ҷавоб: ҳосили тарҳи 57 ва 26 ба 31 баробар мешавад.

	5	7	
-	2	6	
	3	1	

2. $\begin{array}{r} 47 \\ - 16 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 75 \\ - 32 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 42 \\ + 14 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 87 \\ - 13 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 62 \\ + 16 \\ \hline \end{array}$

3. Дар мусобиқаи давидан 37 нафар, дар мусобиқаи ба дарозӣ ҷаҳидан бошад, аз он 16 нафар кам донишомӯзон иштирок карданд. Дар мусобиқаи ба дарозӣ ҷаҳидан чанд нафар донишомӯзон иштирок кардаанд?

4. Шаклҳоро ба дафтаратон кашед ва номашро нависед.

5. Ба бозор барои фурӯхтан 47 қуттӣ себ ва аз он 13 қуттӣ кам шафтолу оварданд. Ба бозор чанд қуттӣ шафтолу оварда шудааст?

6. $\begin{array}{r} 67 \\ - 46 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 57 \\ - 35 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 96 \\ - 82 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 48 \\ - 32 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 77 \\ - 65 \\ \hline \end{array}$

1. Ҳалли мисолро фаҳмонед: $50 - 24 = \square\square$

$$50 - 24 = (50 - 20) - 4 = 30 - 4 = 26$$

1. Аз воҳидҳо, воҳидҳо тарҳ карда мешавад.
Аз 0 адади 4-ро тарҳ кардан намешавад. Аз 5 даҳӣ 1 даҳиро мегирем (барои аз ёд набаровардан ба болои рақами 5 нуқта гузошта мешавад).

$$1 \text{ даҳӣ} = 10 \text{ воҳид}$$

$$10 \text{ воҳид} - 4 \text{ воҳид} = 6 \text{ воҳид}$$

Ба зери воҳидҳо 6 навишта мешавад.

2. Аз даҳиҳо, даҳиҳо тарҳ карда мешавад.
5-то даҳӣ мавҷуд буд, аз он барои тарҳ кардани воҳидҳо 1 даҳиро гирифтем. 4 даҳӣ боқӣ монд.
 $4 \text{ даҳӣ} - 2 \text{ даҳӣ} = 2 \text{ даҳӣ}$.

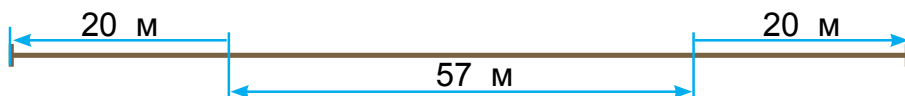
Ба зери даҳиҳо 2 навишта мешавад.

3. Ҷавоб: ҳосили тарҳи 50 ва 24 ба 26 баробар мешавад.

	.		
-	5	0	
	2	4	
	2	6	

$$\begin{array}{r}
 2. \quad \underline{\underline{70}} \\
 - \quad \underline{\underline{34}} \\
 \hline
 \end{array}
 \qquad
 \begin{array}{r}
 \quad \underline{\underline{45}} \\
 + \quad \underline{\underline{23}} \\
 \hline
 \end{array}
 \qquad
 \begin{array}{r}
 \quad \underline{\underline{80}} \\
 - \quad \underline{\underline{54}} \\
 \hline
 \end{array}
 \qquad
 \begin{array}{r}
 \quad \underline{\underline{75}} \\
 + \quad \underline{\underline{15}} \\
 \hline
 \end{array}
 \qquad
 \begin{array}{r}
 \quad \underline{\underline{30}} \\
 - \quad \underline{\underline{14}} \\
 \hline
 \end{array}$$

3. Масофаи байни Акбар бо Анвар 57 м аст. Агар ҳар яки онҳо ба тарафи муқобил 20 метрӣ пас аз давидан, масофаи байни онҳо чӣ қадар мешавад?

4.

Тарҳшаванда	30	40	60	70	50	80	90
Тарҳқунанда	16	15	27	36	34	56	48
Ҳосили тарҳ							

5. Мисолҳоро аз рӯи намуна иҷро кунед:

$$14 - 6 \square 12 - 8$$

$$8 > 4$$

$$14 - 6 > 12 - 8$$

$$38 + 5 \square 67 + 3 \quad 42 - 5 \square 42 - 15 \quad 25 + 13 \square 58 - 15$$

6. Дар дӯкон 80-то дафтари расм мавҷуд буд. Дар давоми рӯз 36-то дафтар фурӯхта шуд. Дар дӯкон чандто дафтари расм боқӣ мондааст?

7. Қавсҳоро тавре гузоред, ки баробариҳо дуруст бошад.

$$40 - 9 + 11 = 20$$

$$40 - 6 + 2 = 32$$

$$40 - 9 + 11 = 42$$

$$60 - 20 + 7 = 33$$

1. Ҳалли мисолро фаҳмонед: $52 - 24 = \square \square$

Даҳӣ	Воҳид
5	2
2	4
2	8

$$52 - 24 = (52 - 20) - 4 = 32 - 4 = 28$$

Мисол дар шакли сутун навишта, ҳал карда мешавад.

1. Аз воҳидҳо, воҳидҳо тарҳ карда мешавад.

Аз 2-то воҳид 4-то воҳид тарҳ кардан намешавад. Аз 5 даҳӣ 1 даҳӣ гирифта мешавад (барои аз ёд набаровардан ба болои рақами 5 нуқта гузошта мешавад).

1 даҳӣ ва 2 воҳид – ин 12 воҳид.

12 даҳӣ – 4 даҳӣ = 8 воҳид.

Ба зери воҳидҳо 8 навишта мешавад.

2. Аз даҳиҳо, даҳиҳо тарҳ карда мешавад.

5-то даҳӣ мавҷуд буд, аз он барои тарҳ кардани воҳидҳо 1-то даҳӣ гирифтем. 4 даҳӣ боқӣ монд.

4 даҳӣ – 2 даҳӣ = 2 даҳӣ. Ба зери даҳиҳо 2 навишта мешавад.

3. Ҷавоб: ҳосили тарҳи 52 ва 24 ба 28 баробар мешавад.

	.		
5	2		
-	2	4	
	2	8	

$$\begin{array}{r}
 2. \quad \underline{\begin{array}{r} 63 \\ -45 \end{array}} \quad \underline{\begin{array}{r} 47 \\ +35 \end{array}} \quad \underline{\begin{array}{r} 72 \\ -27 \end{array}} \quad \underline{\begin{array}{r} 32 \\ +24 \end{array}} \quad \underline{\begin{array}{r} 80 \\ -59 \end{array}}
 \end{array}$$

3. Дар асоси ҷадвал масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

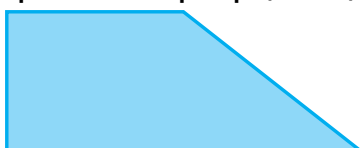
Мавҷуд буд	Фурӯхта шуд	Боқӣ монд
 50 халта биринҷ	то нисфирӯзӣ – 25 халта баъди нисфирӯзӣ – 20 халта	? халта

4. $80 + 15 \square 80 + 11$ $30 - 7 \square 20 + 3$
 $52 - 24 \square 50 - 24$ $27 - 3 \square 27 + 3$

5. Дарозии тарафҳои ҳар як шаклро чен кунед:

1)

2)

6. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

$$\begin{array}{r}
 14 + 14 = \square\square \\
 \swarrow \quad \searrow \\
 68 - 54 = \square\square \qquad 28 - 15 = \square\square \\
 \swarrow \quad \searrow \\
 42 + 26 = \square\square \qquad 13 - 0 = \square\square \\
 \swarrow \quad \searrow \\
 79 - 37 = \square\square \qquad 13 + 29 = \square\square
 \end{array}$$

7. Дар хоҷагии яқум барои даравидани гандум 22-то ва дар хоҷагии дуюм аз он 14-то кам комбайн кор карданд. Дар хоҷагии дуюм чандто комбайн кор кардааст?

8. Мисолҳоро дар шакли сутун навишта, амалҳоро иҷро кунед:

$$\begin{array}{cccc}
 32 - 14 & 64 - 12 & 52 - 34 & 40 - 4 \\
 60 - 34 & 55 + 35 & 48 + 22 & 20 - 6
 \end{array}$$

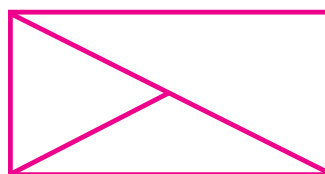
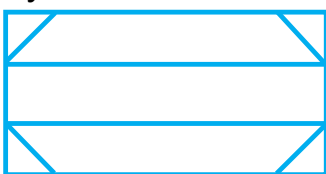

МАСЪАЛАҲОИ ТАРКИБӢ ОИД БА ЁФТАНИ ҲОСИЛИ ТАРҲ

1. Дар дӯкон 54 ҷуфт пойафзоли занона ва аз он 7 ҷуфт кам пойафзоли мардона фурӯхта шуд. Чанд ҷуфт пойафзоли мардона фурӯхта шудааст?
2. Мисолҳои дар асоси ҷадвал додашударо ҳал кунед:

Тарҳшаванда	58	77	64	52	50	70	63
Тарҳкунанда	32	13	26	24	24	34	45
Ҳосили тарҳ							

3. $43 + 8$ $18 - 9$ $32 - 7$ $54 - 8$
 $64 - 7$ $16 - 9$ $13 - 7$ $73 - 9$
4. Дар ҷойҳои зарурӣ қавсҳоро ҳамин ҳел гузоред, кӣ дар натиҷа баробарӣ дуруст ҳосил шавад:
 $80 - 50 + 10 = 20$ $100 - 40 + 50 = 10$
 $40 - 10 + 20 = 10$ $90 - 40 + 20 = 30$
 $50 - 7 + 3 = 40$ $50 - 22 + 8 = 20$
5. Миқдори секунҷаҳои дар шаклҳо бударо муайян кунед.

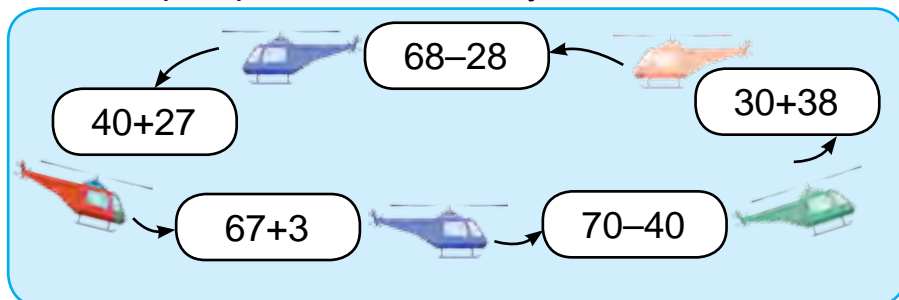

6. Дар анбор 42 халта ҷуворимакка мавҷуд буд. То нисфирӯзӣ 5 халта, баъди нисфирӯзӣ 4 халта ҷуворимакка ба дӯкон фиристода шуд. Дар анбор чанд халта ҷуворимакка боқӣ монд?

7. $42 - 2$ $57 - 7$ $27 + 2$ $38 + 2$
 $42 - 7$ $57 - 9$ $27 + 20$ $38 + 20$

1. Мисолҳоро дар шакли сутун навишта, ҳисоб кунед:
 $40 - 6$ | $50 - 4$ | $80 - 8$ | $27 + 3$

2. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

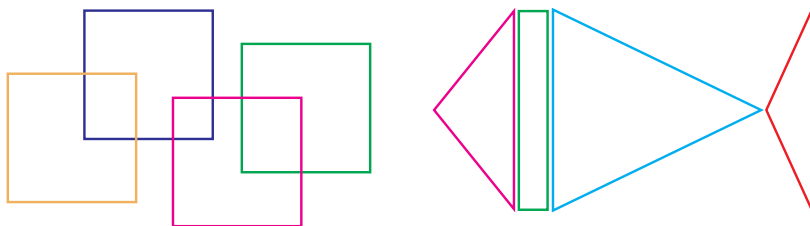

3. Дар як вағони метро 72 нафар мусофир аст. 48 нафари онҳо мардҳо буда, боқимондашон занҳо мебошанд. Дар ҳамин вағон чанд нафар занҳо будаанд?

4. Мисолҳоро дар шакли сутун навишта, ҳисоб кунед:
 $20 - 3$ | $24 + 6$ | $75 + 15$ | $90 - 8$
 $36 + 4$ | $40 - 6$ | $55 + 25$ | $80 - 9$

5. Дар шакли 1-ум чандто чоркунча ва дар шакли 2-юм чандто секунча ва чоркунча ҳаст?

6. Вазни каду 8 кг, вазни тарбуз бошад, аз он 3 кг сабук аст. Вазни тарбуз чӣ қадар аст?

7. $(34 + 14) - 5$ | $(40 - 30) + 8$ | $(30 - 20) + 20$
 $(28 - 18) + 9$ | $(60 + 20) + 2$ | $(70 - 10) + 30$

ВОҲИДҲОИ ВАҚТ. СОАТ, ДАҚИҚА. МАСЪАЛАҲОИ СОДДА ОИД БА ЁФТАНИ ВАҚТ, МАСОФА ВА СУРЪАТ

1.

Ақрабаки калони соат дақиқаро нишон медиҳад. Вай аз як хатча то хатчаи дуюм дар як дақиқа мегузарад.

Ақрабаки хурди соат, чанд шудани соатро нишон медиҳад. Вай аз як рақам то рақами дуюм дар 1 соат мегузарад.

1 соат = 60 дақиқа аст.

- 1) Соат кадом вақтро нишон дода истодааст?
- 2) Ақрабаки калони соат кадом рақамро нишон дода истодааст?
- 3) Ақрабаки хурди соат кадом рақамро нишон дода истодааст?

2. Мисолҳоро аз рӯйи намуна иҷро кунед:

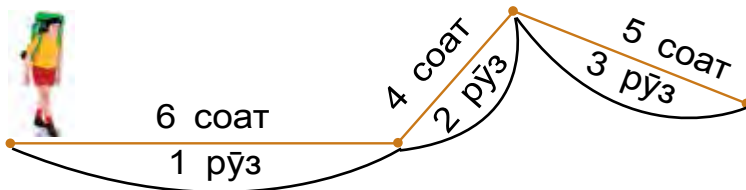
$$100 - 6 = 90 + (10 - 6) = 90 + 4 = 94$$

/ \

90 10

100 - 7 | 100 - 4 | 100 - 9 | 100 - 8

3. Сайёҳ дар се рӯз чӣ қадар вақт роҳ тай кардааст?

4. Дар дӯкон 100 дона чангкашак мавҷуд буд. Дар давоми рӯз 9-то чангкашак фурӯхта шуд. Дар дӯкон боз чандто чангкашак боқӣ монд?

5. Дар пойгаи велосипедчиён Азиз дар масофаи муайяншуда дар 35 дақиқа, Абдулазиз бошад, дар 40 дақиқа омада расид. Азиз аз Абдулазиз чанд дақиқа пеш омада расидааст? Абдулазиз аз Азиз чанд дақиқа пас омада расидааст?

6. $100 - 5$ | $83 + 17$ | $80 + 20$ | $40 + 60$
 $100 - 3$ | $90 + 10$ | $50 + 50$ | $70 + 30$

1. 1) Кадом вақтро нишон додани соатро гӯед.

- 2) Баъд аз 10 дақиқа кадом вақтро нишон додани ҳар як соатро гӯед.

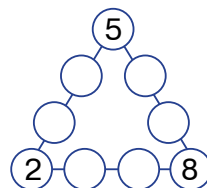
2. $\begin{array}{r} 60 \\ - 24 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 32 \\ + 27 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 73 \\ - 45 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 58 \\ + 32 \\ \hline \end{array}$ $\begin{array}{r} 80 \\ - 54 \\ \hline \end{array}$

3. Дар мусобиқаи пазандагӣ Насиба вазифаи супоридашударо дар 20 дақиқа, Гулсара бошад, дар 25 дақиқа иҷро кард. Насиба ин вазифаро аз Гулсара чанд дақиқа пеш иҷро кардааст? Гулсара ин вазифаро аз Насиба чанд дақиқа пас иҷро кардааст?

4. Мисолҳоро бо усули қулай ҳисоб кунед:

$40 + 30 + 9$ | $50 + 20 + 7$ | $30 + 20 + 8$
 $20 + 20 + 4$ | $80 - 40 + 5$ | $90 - 70 + 2$

5. 6-то адади боқимондаи аз 1 то 9 бударо ба доирачаҳои ҳолӣ ҳамин ҳел ҷойгир кунед, ки суммаи 4-то адади дар дохили доирачаҳои ҳар як қатор буда ба 20 баробар бошад.

6. $45 + 32$ | $87 - 42$ | $53 + 15$ | $52 - 26$
 $96 - 74$ | $62 + 31$ | $79 - 38$ | $25 + 25$

7. Дар автобус 30 нафар мусофирон меоманд. Дар истгоҳ боз 4-то зан ва 7-то мард савор шуданд. Дар автобус чанд нафар мусофирон шуданд?

1. Аз намунаи соат, соати 1-ро, соати 4-ро, соати 7-ро нишон диҳед. Пас аз ҳамин вақт 5 дақ., 15 дақ., 20 дақ., 3 дақиқа гузаштанишро нишон диҳед.
2. Назира аз хона то дӯкони нон 15 дақиқа, аз дӯкони нон то мактаб 8 дақиқа роҳ гашт. Назира аз хона то мактаб дар чӣ қадар вақт омада расидааст?

3. $27 + 18$ | $42 - 5$ | $42 + 17$ | $57 - 26$
 $54 - 13$ | $28 + 5$ | $34 + 20$ | $64 - 23$

4. Масъалаи мухтасар тартиб диҳед ва онро ҳал кунед.
 Соати овезон – 18-то
 Соати дастӣ - ? –то кам) ?-то соат

5. Ба ҷойи соат ду юнимро нишон доданаширо, понздаҳ дақиқа кам шашро нишон доданаширо, соат ҳашту сӣ дақиқаро нишон доданаширо гуфтан дигархелтар чӣ гуфтан мумкин?

6. Саёҳатчиён дар поезд 3 соат, дар мошин нисбат аз поезд 4 соат зиёд роҳ гаштанд. Саёҳатчиён ҳамагӣ чанд соат роҳ гаштаанд?

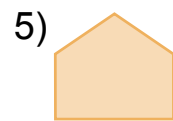
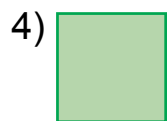
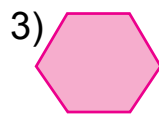
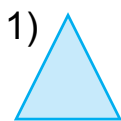

7. $6 \text{ дм } 5 \text{ см}$ 65 см | 75 см $7 \text{ дм } 5 \text{ см}$
 $7 \text{ дм } 2 \text{ см}$ 72 см | 34 см $3 \text{ дм } 4 \text{ см}$

ТАБДИЛДИҲИИ ШАКЛҲОИ СОДДА БА МУРАККАБ ВА БАРЪАКС

1. Ҳар як шакл чандтоғӣ тараф ва кунҷҳо дорад? Номи шаклҳоро нависед.

2. Ҳамин хел адад гузоред, ки баробарӣ дуруст бошад:

$38 + \square = 43$

$42 - \square = 27$

$75 + \square = 90$

$42 - \square = 37$

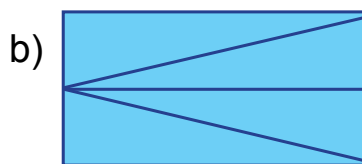
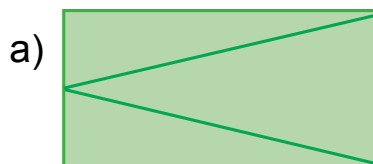
$45 + \square = 68$

$50 - \square = 26$

3. Дар қабати якуми бинои навсохташуда 26-то, дар қабати дуюмаш 28-то хона аст. Дар қабати дуюм нисбат ба қабати якум чандто зиёд хона аст?

4. Дар ҳар кадоми шаклҳо чандтоғӣ секунҷа аст?

5. Ададҳоро дар шакли суммаи ҷамъшавандаҳо дар катакча (хона) ифода кунед:

$$29 = 20 + 9.$$

$$53 = 50 + \square$$

$$42 = 40 + \square$$

$$32 = 30 + \square$$

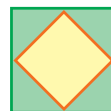
$$87 = 80 + \square$$

$$15 = 10 + \square$$

$$57 = 50 + \square$$

6. Аз 4-то секунҷаи бурида гирифташуда 2-то квадрат созад:

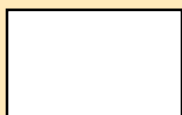
7. Донишомӯзон аз мактаб то ба боғи истироҳатӣ рафтани ва баргаштани 40 дақиқа сарф карданд. Дар худи боғ бошад, бачаҳо 20 дақиқа сайр карданд. Ба ин сайр ҳамагӣ чӣ қадар вақт сарф шудааст?

ХУСУСИЯТҲОИ ТАРАФҲОИ МУҚОБИЛИ РОСТКУНҶА

1.

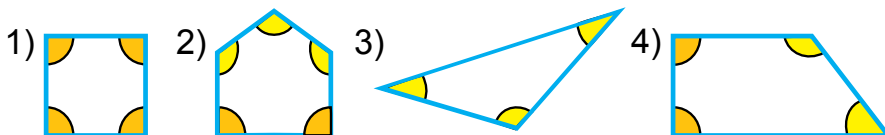
Чоркунҷае, ки ҳамаи кунҷҳояш рост аст, **росткунҷа** номида мешавад.

Тарафҳои муқобили росткунҷа ба ҳамдигар баробар мешавад.

Росткунҷа чорто қулла, чорто кунҷ ва чорто тараф дорад.

2. $9 + 7$ | $7 + 5$ | $36 + 4 - 10$ | $29 + 1 + 7$
 $8 + 6$ | $6 + 6$ | $57 + 3 - 20$ | $48 + 2 + 9$

3. Кунҷҳои рост, аз он калон ва хурди бисёркунҷаҳоро муайян кунед:

4. Дар ҳавз 9-то мурғобӣ шино карда мегашт. Пас аз якчанд мурғобии дигар омада ҳамроҳ шудан, мурғобӣҳои дар ҳавз буда 14-то шуд. Чандто мурғобӣ омада ҳамроҳ шудааст?
5. Аломатҳои амалро баробариҳо дуруст мебаромада карда гузоред:

$40 \square 5 = 45$

$59 \square 9 = 50$

$80 \square 3 = 83$

$27 \square 7 = 20$

$60 \square 4 = 64$

$39 \square 9 = 30$

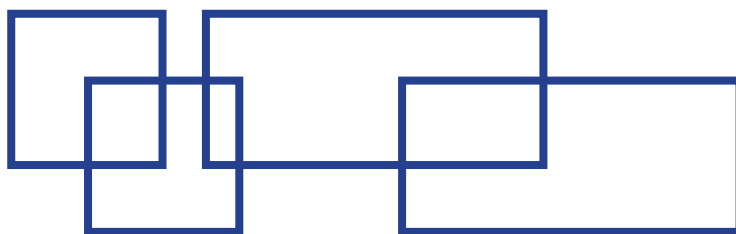

6. 1) Аз ададҳои 19, 29, 39, 49, 69, 79, 89, 99 якто адаҳои ҳамсоии пас меомадаро нависед;
2) Аз ададҳои 90, 80, 70, 60, 50, 40, 30, 20, 10 якто адаҳои ҳамсоии пеш меомадаро нависед.

7. $8+8$ | $9-7$ | $37+3-5$ | $22+8+4$
 $9+5$ | $7+6$ | $46+4-2$ | $57+3+5$

1. Дар нақша чандто квадрат ва чандто росткунҷа аст? Ба дафтаратон кашед ва онро ранг кунед.

2. Ҳамин ҳел адад гузоред, ки баробарӣ дуруст бошад:

$40 + \square = 42$

$38 - \square = 30$

$50 + \square = 53$

$29 - \square = 20$

$60 + \square = 63$

$37 - \square = 30$

3. Оиначии якум ба 19-то тиреза, дюмаш ба 13-то тиреза оина шинонданд. Оиначии якум нисбат ба оиначии дюм ба чандто тиреза зиёд оина шинондааст?

4. Мисолҳоро дар шакли сутун навишта ҳисоб кунед:

$52 - 24$	$48 + 32$	$56 - 31$	$29 + 32$
$67 + 23$	$69 - 29$	$48 + 22$	$84 - 63$

5. Ба ҳар як шакл чандтоғи чўби ҳисоб истифода шудааст?

6. Ададҳои афтида мондари гузуред: $64 = 32 + 32$.

$48 = 24 + \square$

$26 = \square + 13$

$68 = \square + 34$

$96 = 48 + \square$

$22 = \square + 11$

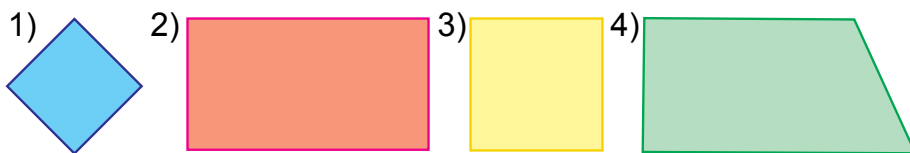
$50 = \square + 25$

КВАДРАТ

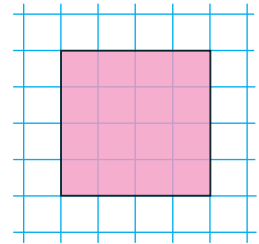

1. Номи ҳар кадоми шаклҳоро гӯед:

Ин шакл – квадрат номида мешавад. Росткунҷае, ки ҳамаи тарафҳояш ба ҳамдигар баробар аст, **квадрат** ном дорад. Квадрат чорто қулла, чорто кунҷ ва чорто тараф дорад.

2. Ҳамин хел квадрат кашед ва периметри онро ёбед:

$39 + 1$	$86 - 34$	$9 + 4$
$56 - 6$	$42 + 8$	$8 + 3$
$23 + 7$	$74 + 6$	$7 + 5$

4. Дар тамошои сирк 9-то асп ва 8-то сагча иштирок кард. Дар тамошо ҳамагӣ чандто ҳайвонҳои хонагӣ иштирок кардааст?

5. Мисолҳоро бо усули қулай ҳисоб кунед:

1) $1 + 2 + 3 + 4 + 5 + 6 + 7 + 8 + 9$;

Намуна: $1 + 9 = 10$

2) $2 + 4 + 6 + 8 + 10 + 12 + 14 + 16 + 18$;

Намуна: $2 + 18 = 20$

6. Дар хоҷагии фермерӣ пагоҳӣ аз як модагов 16 л ва аз модагови дуюм нисбат ба он 4 л зиёд шир дӯшида гирифта шуд. Аз ҳар ду модагов чанд литр шир дӯшида гирифта шудааст?

$40 + 27$	$76 + 13$	$38 - 30$	$(8 + 7) - 5$
$57 + 22$	$22 + 13$	$29 - 20$	$(9 + 8) + 3$
$23 + 17$	$64 - 21$	$16 + 14$	$(7 + 7) - 4$

1. Квадрати тарафаш 4 см буда кашед. Аз он ҳамин хел як порча гузаронед, ки дуто росткунча ҳосил шавад.

2. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

$\begin{array}{r} + 54 \\ + 16 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} - 83 \\ - 42 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} + 32 \\ + 29 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} - 78 \\ - 23 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} + 64 \\ + 25 \\ \hline \end{array}$
---	---	---	---	---

3. Дар сето зарф 100 литр бензин аст. Агар дар зарфи якум 40 литр, дар зарфи дуюм 35 литр бошад, дар зарфи сеюм чанд литр бензин аст?

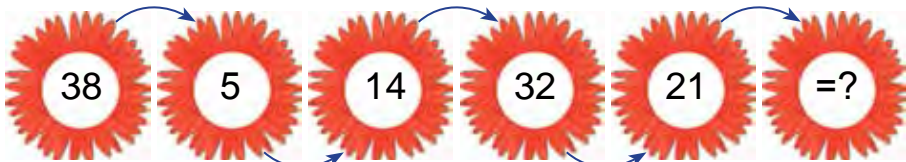

4. Масъалаи мухтасар тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

Мавҷуд буд – 20 кг биҳӣ
 Фуруҳта шуд – 10 кг биҳӣ
 Боқӣ монд – ? кг биҳӣ

5. Фикр карда ёбед!

6. Қавсҳоро чунон гузоред, ки натиҷа ба адади до-дашуда баробар бошад:

$50 + 30 + 9 = 89$ | $8 + 2 + 40 = 50$ | $70 - 30 + 6 = 46$

7. Ба дӯконӣ хӯрокворӣ 29 қуттӣ конфет ва кулчаҳои қандин оварданд. Агар конфетҳо 20 қуттӣ бошад, чанд қуттӣ кулчаҳои қандин овардаанд?

АЛОҚАМАНДИИ БАЙНИ ҲАМДИГАРИИ ҚИСМҲОИ ТАРКИБӢ ВА НАТИҶАҲОИ АМАЛҲОИ ҶАМЪ ВА ТАРҶ

1. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

$80 - (20 + 30)$ $(60 + 40) - 50$ $(43 + 27) + 9$
 $70 - (30 + 30)$ $(60 - 40) + 40$ $(96 - 34) + 8$

Намуна:	$(50 + 30) - 20 = 60$
	$+ 50$
	30
	80
	$- 80$
	20
	60

2. Ҳамин хел ададе гузored, ки баробарӣ дуруст бошад:

$$28 - \square = 20$$

$$34 + \square = 40$$

$$75 - \square = 70$$

$$67 + \square = 70$$

$$89 - \square = 80$$

$$83 + \square = 90$$

$$43 + \square = 50$$

$$98 - \square = 90$$

$$38 + \square = 40$$

3. Масъалаи мухтасар тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

1) Мавҷуд буд – 58 кг картошка

Истифода шуд – 18 кг картошка

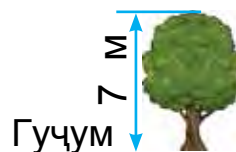
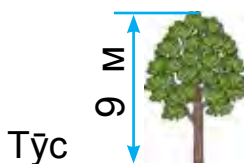
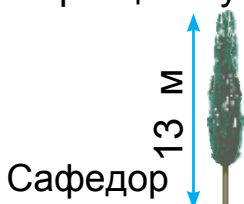
Боқӣ монд – ? кг картошка

2) Мавҷуд буд – 58 кг картошка

Истифода шуд – ? кг картошка

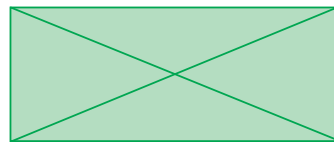
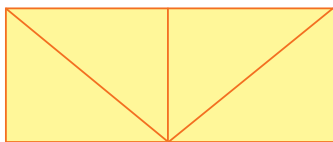
Боқӣ монд – 40 кг картошка

4. Дар асоси расм масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

Дарахти сафедор аз дарахти тӯс чанд метр баланд аст? Дарахти гуҷум аз дарахти тӯс чанд метр паст аст? Дарахти тӯс аз дарахти гуҷум чанд метр баланд аст?

5. Шаклҳоро ба дафтаратон кашед ва ранг кунед:

6. Бачаҳо ба арча 28-то шарчаи сурх ва 24-то шарчаи кабуд овехтанд. Шарчаҳои сурхи овехта шуда аз шарчаҳои кабуд чӣ қадар зиёд аст?

7. Мисолҳоро бо санҷиш ҳал кунед:

$$\begin{array}{r} + 57 \\ + 23 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} - 84 \\ - 32 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} + 36 \\ + 24 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} - 95 \\ - 64 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} + 64 \\ + 36 \\ \hline \end{array}$$

1. Аз як тўп матоъ барои костюм 30 м, барои шим 24 м, барои дўхтани камзўлчаи беостин ба костюм ва шим чӣ қадар матоъ сарф шуда бошад, аз он 34 м кам матоъ истифода шуд. Барои дўхтани камзўлчаи беостин чӣ қадар матоъ истифода шудааст?

Масъаларо аз рўйи нақша ҳал кунед:

1) Барои костюм ва шим чӣ қадар матоъ сарф шудааст?
 $30 + 24 = \square\square$ (метр матоъ)

2) Барои дўхтани камзўлчаи беостин чӣ қадар матоъ сарф шудааст?
 $54 - 34 = \square\square$ (метр матоъ)

2. Аз чадвал мисолҳои ҷавобшон як ҳел бударо ёбед:

$57 + 8$	$50 - 24$	$14 + 12$	$98 - 33$
$89 - 54$	$29 + 9$	$67 - 29$	$40 + 38$
$28 + 24$	$87 - 9$	$28 + 6$	$78 - 26$

3. Мисолҳоро ба мисли дар намуна нишондода иҷро кунед:

$$57 + 24 - 35 = 46$$

$$\begin{array}{r} + 57 \\ + 24 \\ \hline 81 \end{array} \quad \begin{array}{r} - 81 \\ - 35 \\ \hline 46 \end{array}$$

$$47 + 12 - 25$$

$$90 - 55 + 14$$

$$68 + 13 - 35$$

$$68 - 12 + 10$$

$$80 - 37 + 17$$

$$57 + 13 - 23$$

4. $42 - 15 \square 57 - 26$ $53 + 37 \square 80 - 30$
 $29 + 32 \square 90 - 50$ $64 + 25 \square 47 - 26$

5. Ба як сутун ҳосили чамъ ва ба сутуни дуум ҳосили тарҳхоро нависед. Қимати ин ифодаҳои ададиро ёбед.

$75 + 15, 64 + 26, 88 - 27, 57 - 26, 32 + 29, 50 - 24.$

6. Дар як банд 42 м сим буд. Дар давоми як рӯзи қорӣ аз сим якчанд метр бурида гирифтанд ва дар банд 14 м сим монд. Аз банд чанд метр сим бурида гирифтаанд?

7. Мисолҳоро ҳал кунед:

$$\begin{array}{r} 48 \\ + 32 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 79 \\ - 37 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 53 \\ + 27 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 46 \\ - 35 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 59 \\ + 21 \\ \hline \end{array}$$

ИФОДАҲОИ АДАДӢ. МУОДИЛАҲО. БУЗУРГИҲО ВА ШАКЛҲОИ ГЕОМЕТРӢ

1. $35 + 4$ $48 - 5$

Инҳо **ифодаҳои ададӣ** ё ки **ифодаҳо** номида мешаванд. Натиҷаи амалҳои дар ифода нишондодашударо, **қимати ифода** меноманд.

$35 + 4 = 39$ суммаи 35 ва 4 ба 39 баробар мешавад.

$35 + 4$ **ифода** буда, 39 **қимати ифода** аст.

2. Ифодаҳоро ҳисоб кунед:
 Суммаи ададҳои 36 ва 4, 48 ва 30, 37 ва 48;
 Ҳосили тарҳи ададҳои 42 ва 2, 57 ва 50, 95 ва 5.

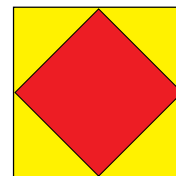
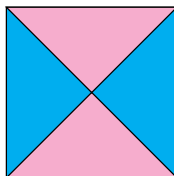
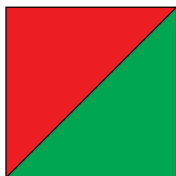
3. Ба боғ 70 бех кўчат шинонданд. Аз онҳо 40 бех гелос, 20 бех хурмо ва боқимондаҳояш бошад, кўчати олуболу аст. Ба боғ чанд бех кўчати олуболу шинонда шудааст?

4. Дар асоси қадвал масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

Мавҷуд буд	Истифода шуд	Боқӣ монд
  8 кг ва 6 кг	5 кг	? кг

Қимати ифодаҳои $8 + 6$, $8 - 6$, $(8 + 6) - 5$ – ро ҳисоб карда чиро ёфтан мумкин?

5. Шаклҳоро ба дафтаратон кашед. Дар ҳар кадом шакл чандтоғӣ секунҷа ва чандтоғӣ квадрат ҳаст?

6. Мисолҳоро ҳал кунед:

$58 - 4$	$47 + 2$	$60 - 3$	$36 + 4$
$58 - 40$	$47 + 20$	$60 - 30$	$36 + 40$

7. Хоҷагии фермери якум 15-то трактори нав, ду-юмаш бошад, аз он 4-то зиёд трактор харида гирифт. Хоҷагии фермери дуюм чандто трактори нав харида гирифтааст?

1. Дар асоси қадвал масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

Мавҷуд буд	Истифода шуд	Боқӣ монд
 30 кг картошка	Пагоҳӣ – 4 кг Нисфирӯзӣ – 5 кг	? кг

2. Ҳисоб кунед:

1) Аз адади 10 суммаи ададҳои 7 ва 2-ро тарҳ кунед:

$$10 - (7 + 2)$$

Дар ифодаҳои қавснок, аввал амалҳои дар доҳили қавс буда иҷро карда мешавад.

2) Барои ҳал кардани мисолҳои намуди зерини

$10 - 7 - 2$ амалҳо пайиҳам иҷро карда мешавад:

$$10 - 7 - 2 = 1.$$

3. Фаҳмонда ҳал кунед:

$10 - (5 + 3)$	$10 - (6 + 3)$	$9 - (4 + 2)$
$10 - 5 - 3$	$10 - 6 - 3$	$9 - 4 - 2$

4. Дар Анвар 10-то чормағз буд. Вай 7-тоашро ба додараш дод ва 2-тоашро худаш шикаста хӯрд. Дар Анвар чандто чормағз монд?

Усули 1.

1) $7 + 2 = \square$ -то чормағз хӯрда шуд.

2) $10 - 9 = \square$ -то чормағз боқӣ монд.

Усули 2.

$$10 - 7 - 2 = 3 - 2 = 1\text{-то чормағз боқӣ монд.}$$

Ҷавоб: Дар Анвар 1-то чормағз боқӣ монд.

5. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

$$20 - (6 + 3) \quad | \quad 40 - (7 + 2) \quad | \quad 50 - (5 + 4)$$

6. Дар ошхонаи боғчаи бачагона 20 кг биринч мавҷуд буд. Пагоҳӣ 4 кг, дар пешин (нисфирӯзӣ) ҳам ҳамин қадар биринч истифода шуд. Чанд килограмм биринч боқӣ мондааст?

7. $19 + 1$ | $26 + 4$ | $45 + 3$ | $(9 + 6) + 5$
 $56 + 3$ | $87 + 3$ | $38 + 2$ | $(8 + 9) + 3$

СУММАИ ЯКЧАНД ЧАМЪШАВАНДАҲОИ ЯКХЕЛА (БАРОБАР). БА НАМУДИ СУММАИ ЯКЧАНД ЧАМЪШАВАНДАҲОИ ЯКХЕЛА ИФОДА КАРДАНИ АДАД

1. Ҳар як ададро ба суммаи чамъшавандаҳои як хел иваз кунед:

Намуна: $8 = 4 + 4$

$10 = 5 + 5$

$14 = 7 + 7$

$18 = 9 + 9$

$12 = 6 + 6$

$16 = 8 + 8$

$20 = 10 + 10$

2. Дар сето кӯра (молхона) 70-то гӯсфанд буд. Дар кӯраи якум 30-то, дар кӯраи дуюм 20-то гӯсфанд буд. Дар кӯраи сеюм чандто гӯсфанд будааст?

Ҳал: 1) $30 + 20 = \square\square$ -то гӯсфандони кӯраи 1 ва 2;

2) $70 - 50 = \square\square$ -то гӯсфандони кӯраи 3.

3. Ададҳои афтидамондари гузоре: $28 = 14 + 14$.

$64 = 32 + \square\square$

$88 = 44 + \square\square$

$26 = 13 + \square\square$

$48 = 24 + \square\square$

$66 = 33 + \square\square$

$44 = 22 + \square\square$

4. Дар асоси ҷадвал масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

Мавҷуд буд	Истифода шуд	Боқӣ монд
 <p>25 кг ва 22 кг</p>	<p>27 кг мех</p>	<p>? кг</p>

5. Дуто чамъшавандаи ҳамсоҷро бо суммаи онҳо иваз карда, бо усули қулай ҳисоб кунед:

$$\begin{array}{|l|l|l|} \hline 7+8+2 & 2+14+6 & 40+20+6 \\ \hline 6+9+1 & 13+7+4 & 30+50+8 \\ \hline \end{array}$$

6. Дар як вағони поездеи “Афросиёб” 72 нафар мусофирон буданд. 34 нафари онҳо мардон буда, боқимондашон занҳо буданд. Дар ҳамин вағон чанд нафар занҳо буданд?

7. $(90-30)+10$ | $80-(20+30)$ | $(80-40)-40$
 $(40+40)-20$ | $70-(30+30)$ | $(60-20)+10$

ҲАЛ КАРДАНИ МАСЪАЛАҲОИ СОДДА ВА ТАРКИБӢ

1. Карим 5-то, бародараш 7-то, падараш 13-то моҳӣ сайд карданд. Падараш аз Карим чандто зиёд моҳӣ сайд кардааст?

Ифодаҳои зерин чиро мефаҳмонад?

$$7+5 \quad | \quad 7-5 \quad | \quad 13-7 \quad | \quad 13-5 \quad | \quad 5+7+13$$

2. Аз чадвал мисолҳои ҷавобашон як хел бударо ёбед.

$45+23$	$90-64$	$64+26$	$42-15$
$50-24$	$75+15$	$87+13$	$76+24$
$27+3$	$38-8$	$39+29$	$62-35$

3. Масъалаи мухтасар тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

Дар мошини 1-ум – 56 халта пиёз
 Дар мошини 2-юм – ?, 16 халта кам пиёз) ? халта

4. $75 \text{ см} + 25 \text{ см}$ $67 \text{ дм} - 26 \text{ дм}$
 $89 \text{ дм} - 39 \text{ дм}$ $45 \text{ см} + 35 \text{ см}$

5. Чандто чойники ҷуфт ҳаст? Ҳамаи чойникҳо чандтоанд?

6. Дар дӯкон 8 қуттӣ афлесун ва 7 қуттӣ лимон мавҷуд буд. Баъд аз якчанд қуттӣ хурмо овардан, меваҳо 25 қуттӣ шуд. Чанд қуттӣ хурмо оварда шудааст?
7. Мисолҳоро ҳал кунед:

$$(34 + 14) - 5$$

$$(40 - 30) + 8$$

$$20 + (30 - 20)$$

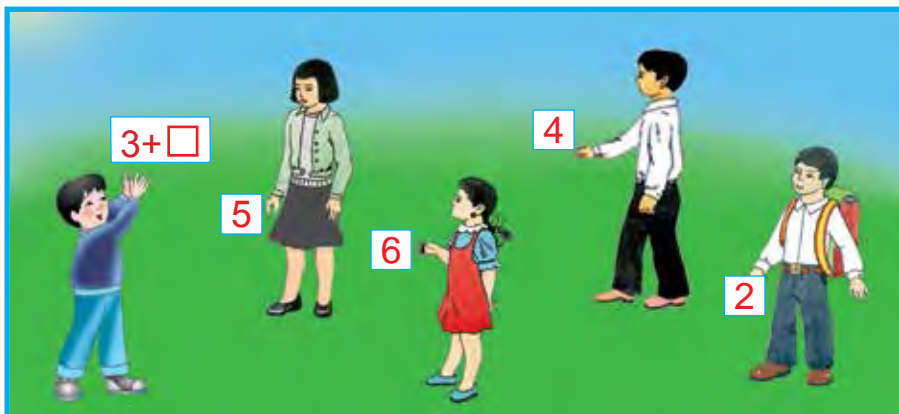
$$(28 - 18) + 9$$

$$(60 + 20) + 2$$

$$60 - (20 + 10)$$

ИФОДАҲОИ ҲАРФӢ

1.

Ба ҷойи катакчаи холии ифодаи Бобур нишон дода истода, аз рақамҳои ба дасти Нафиса, Гулбаҳор, Анвар ва Улуғбек буда гузошта, ифода созед ва қимати онҳоро ёбед.

Масалан: $3 + 5 = 8$.

Ба «Дарча» дигар ададхоро гузored ва қимати ифодаҳои ҳосилшударо ҳисоб кунед:

$$\square + 8$$

$$\square + 9$$

$$15 - \square$$

$$\square + 16$$

Дар математика ба ҷойи «дарчаҳо» ҳарфҳои хурди лотинӣ гузошта мешавад. Хондан ва навиштани онҳо ба таври зерин аст:

Масалан: ҳарфи **a** – «а» гуфта, ҳарфи **b** – «бе» гуфта, ҳарфи **k** – «ка» гуфта хонда мешавад. Яъне, агар $a = 9$, $a = 8$ бошад, қимати ифодаи $a + 7$ ё ки $7 + a$ – ро ин тавр ёфтан мумкин:

$$9 + 7 = 16 \text{ ё ки } 7 + 9 = 16; 8 + 7 = 15 \text{ ё ки } 7 + 8 = 15.$$

Агар $a = 6$, $a = 8$, $a = 10$, $a = 12$ бошад, қимати ифодаи $a + 8$ -ро ёбед: Намуна: $6 + 8 = 14$; $12 + 8 = 20$.

2.

Оварда шуд	Таъмир карда шуд
43-то мошин	Рӯзи 1-ум – 20-то мошин Рӯзи 2-юм – 12-то мошин

Боз чандто моширо таъмир кардан лозим?

Ҳал:

1) $20 + 12 = \square\square$ мошини таъмир шуда.

2) $43 - 32 = \square\square$ мошини таъмир карда мешуда.

3.

$18 + 5$

$17 + 28$

$32 - 15$

$87 + 13$

$32 - 5$

$17 + 43$

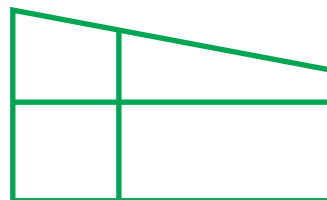
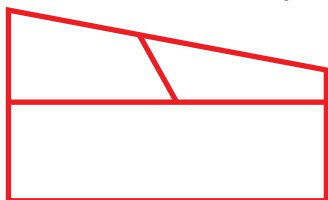
$52 - 25$

$76 + 24$

4. Ифодаҳо созед ва қимати онҳоро ёбед:
 Суммаи ададҳои 76 ва 4, 37 ва 53, 28 ва 5;
 Ҳосили тарҳи ададҳои 42 ва 5, 32 ва 15, 38 ва 30.

5. Чандто шакл буданаширо ёбед:

6. Ба маҳфили дўзандагии мактаб 58 нафар ва ба маҳфили мусиқӣ бошад, 32 нафар донишомӯзон иштирок доранд. Ба ҳар ду маҳфил ҳамагӣ чанд нафар донишомӯзон иштирок доранд?

7. $77 - 65$
 $32 + 14$

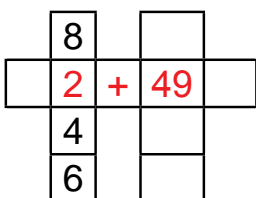
$23 + 45$
 $86 - 34$

$84 - 72$
 $61 + 15$

1. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед.

Ифодаҳои чунин шакл дошта: $a + 49$ $91 - b$

1)

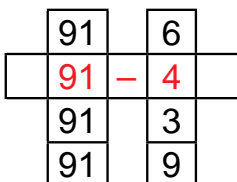
$8 + 49 = \square\square$

$2 + 49 = \square\square$

$4 + 49 = \square\square$

$6 + 49 = \square\square$

2)

$91 - 6 = \square\square$

$91 - 4 = \square\square$

$91 - 3 = \square\square$

$91 - 9 = \square\square$

2.

a	38	46	27	28	39	37	49
$a + 7$							

Намуна: $38 + 7 = 38 + (2 + 5) = (38 + 2) + 5 = 45$

b	47	35	28	24	43	52	13
$56 - b$							

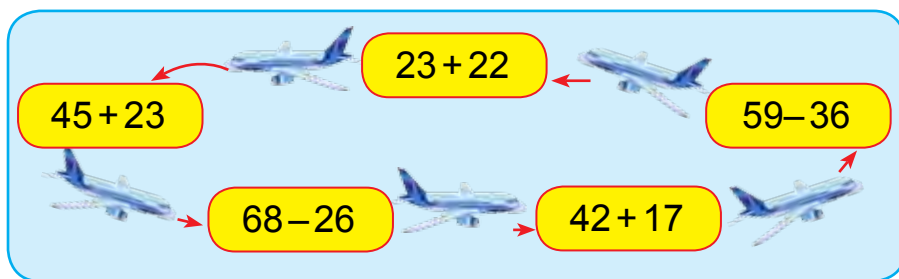
3. Дар тарафи рости кўча 35-то хона, дар тарафи чап аз он 7-то кам хона аст. Дар тарафи чапи кўча чандто хона аст?

Саволи масъаларо тавре дигар кунед, ки он бо ду амал ҳал мешуда бошад.

4. 1) агар $a = 14$, $a = 8$, $a = 47$ бошад, қимати ифодаи $a + 8$ - ро ёбед;
 2) агар $b = 13$, $b = 18$, $b = 44$ бошад, қимати ифодаи $b - 6$ - ро ёбед.

5. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

6. Ифодаҳо созед ва қимати онҳоро ёбед:

- 1) суммаи ададҳои 32 ва 14, 57 ва 13, 61 ва 15;
 2) ҳосили тарҳи ададҳои 78 ва 36, 86 ва 34, 89 ва 64.

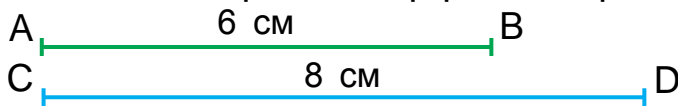

7. Масъалаи мухтасар тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:
- 1) Дафтари катак – 32 –то
Дафтари рах-рах - ? 14-то кам
 - 2) Дафтари катак – 32-то
Дафтари рах-рах – ?, 14-то кам) ?-то дафтар
8. Дар мусобиқаи шиноварӣ 48 нафар, дар мусобиқаи чаҳидан бошад, 18 нафар донишомӯз иштирок доранд. Дар ҳар ду мусобиқа ҳамагӣ чанд нафар донишомӯз иштирок доранд?

ИШОРА (МУАЙЯН) КАРДАНИ ШАКЛҲОИ ГЕОМЕТРӢ

1. Дуто порчаи дарозиаш 6 см ва 8 см буда кашед ва онҳоро бо ҳарфҳо ишора кунед.

Ҳангоми яке аз онҳоро бо ҳарфҳои AB ва дуюмашро бо ҳарфҳои CD барои ишора кардан, нуқтаҳои қуллаҳои онро A ва B , C ва D гуфта ишора кардан мумкин. Пас аз ин порчаи AB ба 6 см, порчаи CD ба 8 см баробар гуфта хонда мешавад.

Ҳар гуна порча бо ду ҳарфи калон ишора карда мешавад.

2. Супоришро иҷро кунед:
- а) Барои 3-то секунҷаи алоҳида сохтан чандто чӯб лозим аст?
 - б) Барои 2-то квадрати алоҳида сохтан чандто чӯб лозим аст?

3. Мисолҳоро дар шакли сутун навишта, амалҳоро ичро кунед:

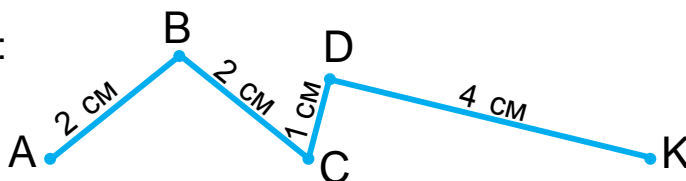
$52 + 37$	$79 - 28$	$33 + 16$
$95 - 52$	$76 + 24$	$57 - 36$

4. Аз хатҳои шикастаи додашуда:

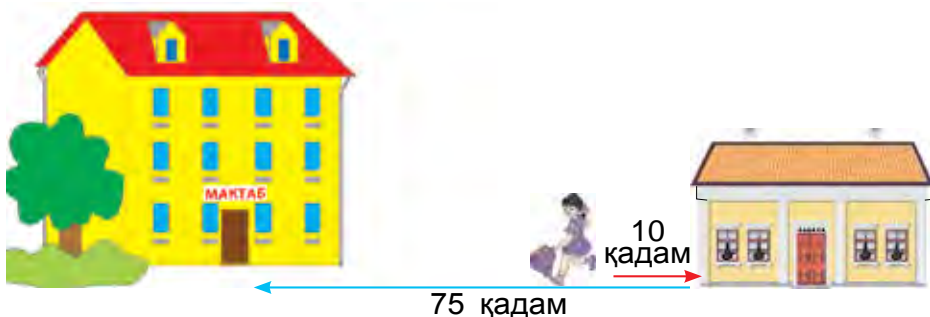
- 1) аз чандто порча иборат буданаширо муайян кунед ва дарозиашро ёбед;
- 2) аввал ва охири ҳар як порчаро бо ҳарфҳои ишора кунед.

Намуна:

5. Аз хона то мактаб 75 қадам. Гулноза ба сӯйи мактаб пас аз 10 қадам гузоштан, дар хона мондани китобаш ба хотираш омад. Ӯ китобро гирифта, ба мактаб баргашта рафт. Гулноза ҳамагӣ чанд қадам роҳ гаштааст?

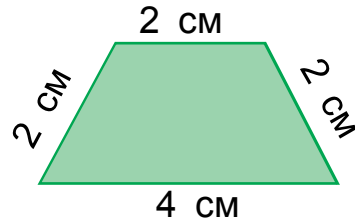
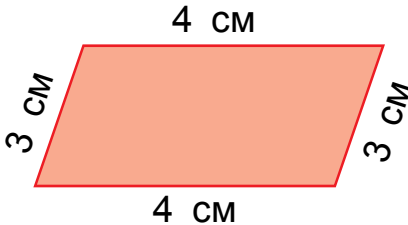

6. $72 + 25$ $25 + 75$ $87 + 13$ $87 - 13$
 $64 + 26$ $26 + 64$ $68 - 17$ $68 + 17$

7. Периметри ҳар як шаклро ёбед:

8. Ҳисоб кунед:

$$30 \text{ см} + 24 \text{ см}$$

$$60 \text{ дм} - 20 \text{ дм}$$

$$80 \text{ дм} - 54 \text{ дм}$$

$$50 \text{ см} + 20 \text{ см}$$

МУОДИЛА. ҲАЛ КАРДАНИ МУОДИЛАҶО БО УСУЛИ ИНТИХОБ КАРДАН

1. Муодилаҳои дар шакли $27 + x = 27$ бударо ҳал кунед.

Ёфтани ададҳои номаълум бо ҳарфи x (икс) ишора карда мешавад.

$27 + x = 27$ — ин муодила аст.

Муодила ин тавр ҳал карда мешавад: барои дуруст баромадани баробарӣ ба ҷойи x чӣ гуна адад гузошта шуданаширо доништа гирифтани лозим. Ин адад 0 аст, чунки ба 27 ҳангоми 0-ро ҷамъ кардан 27 ҳосил мешавад. Пас баробарӣ дуруст буданаширо доништа гирифтани мумкин.

Ҳалли муодила ин тавр навишта мешавад:

$$\underline{27 + x = 27}$$

$$x = 27 - 27$$

$$x = 0$$

Санҷиш:

$$27 + 0 = 27$$

$$27 = 27$$

2. а) Ҳангоми аз ҳосили ҷамъ ҷамъшавандаи маълумро тарҳ кардан, ҷамъкунандаи номаълум ҳосил шуданаширо фаҳмонда диҳед:

$$7 + 8 = 15$$

$$15 - 7 = 8$$

$$15 - 8 = 7$$

- б) Ҷамъшавандаи номаълумро ёбед:

$$\square + 3 = 10$$

$$9 + \square = 14$$

$$x + 7 = 12$$

3. Муодиларо ҳал кунед ва натиҷаро санҷед:

$$35 + x = 70$$

$$14 + x = 24$$

$$25 + x = 50$$

4. Аз ҷадвал мисолҳои ҷавобашон як хел бударо ёбед:

$87 + 13$	$78 + 22$	$48 + 32$	$35 + 25$
$75 + 15$	$90 - 10$	$67 + 33$	$20 + 20$
$53 + 37$	$64 + 26$	$90 - 50$	$78 - 18$

5. Аз расм истифода бурда, оиди ифодаҳои $4 + 7$, $4 + 10$, $7 - 4$, $10 - 4$, $10 - 7$ масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

4 кг

7 кг

10 кг

6. Заводи автомобилсозӣ рӯзи якум 47-то, рӯзи дуюм 3-то зиёд мошин кор карда баровард. Завод дар ду рӯз чандто мошин кор карда баровардааст?

7. $50 - 23 + 17$ | $37 + 23 - 30$ | $87 - 64 + 23$
 $40 - 18 + 12$ | $55 + 14 - 29$ | $95 - 52 + 13$

1. Ҳалли муодилаҳоро фаҳмонед: $x + 56 = 70$

$$x + 56 = 70$$

$$x = 70 - 56$$

$$x = 14$$

Санҷиш:

$$14 + 56 = 70$$

$$70 = 70$$

Агар аз ҷамъшавандаҳо яктоаш номаълум бошад, аз ҳосили ҷамъ, ҷамъкунандаи маълум бударо тарҳ кардан лозим аст.

Намуна: $37 + x = 47$

$$x = 47 - 37$$

$$x = 10$$

Санҷиш:

$$37 + 10 = 47$$

$$47 = 47$$

2. Муодилаҳоро ҳал кунед ва натиҷаро санҷед:

$$x + 8 = 12$$

$$46 + x = 90$$

$$x + 9 = 29$$

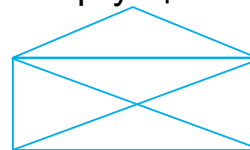
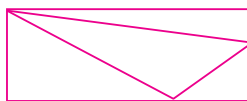
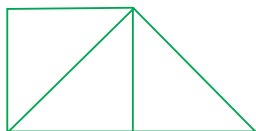

3. Дар асоси ҷадвал ифода тартиб диҳед ва онҳоро ҳал кунед:

Ҷамъшаванда	47		35	24	56		64
Ҷамъкунанда		26		31		32	
Ҳосили ҷамъ	74	60	70		80	61	90

4. Дар ҳар як шаклҳо чандто секунҷа ва чоркунҷа аст?

5. Ифодаҳо созед ва қимати онҳоро ёбед:

a	40	35	27	51	62	19	72
$a + 8$							

6. Боғбон аз як бех хурмо 40 кг, аз беҳи дуюми хурмо бошад, пас аз якчанд килограмм ҳосил гирифтанд, 87 кг ҳосил шуд. Боғбон аз беҳи дуюм чанд килограмм хурмо гирифтааст?

7. Мисолҳоро ҳал кунед:

$$\begin{array}{r} + 35 \\ + 13 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} - 50 \\ - 16 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} + 63 \\ + 27 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} - 47 \\ - 16 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} + 32 \\ + 29 \\ \hline \end{array}$$

1. Ҳалли муодилаҳоро фаҳмонед: $69 - x = 23$

$$69 - x = 23$$

$$x = 69 - 23$$

$$x = 46$$

Санчиш:

$$69 - 46 = 23$$

$$23 = 23$$

Агар тарҳкунанда номаълум бошад, аз тарҳшаванда ҳосили тарҳро тарҳ кардан лозим аст.

Намуна: $57 - x = 17$

$$x = 57 - 17$$

$$x = 40$$

Санчиш:

$$57 - 40 = 17$$

$$17 = 17$$

2. Дар автосарой 49-то автобус буд. Аз онҳо якчандтоаш ба ҷойи муайяншуда пас аз баромада рафтанд 17-то автобус монд. Аз автосарой чандто автобус ба ҷойи муайяншуда ба роҳ баромада рафтааст?

3. Дар асоси ҷадвал мисол тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

Тарҳшаванда	45		59		70	69	54
Тарҳқунанда		24		12	56	17	
Ҳосили тарҳ	40	41	43	17			27

4. Муодилаҳоро ҳал кунед ва натиҷаро санҷед:
 $68 - x = 37$ $49 - x = 23$ $76 - x = 42$
5. Масъалаи мухтасар тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:
 Мавҷуд буд – 58-то дафтар
 Фурӯхта шуд – x -то дафтар
 Боқӣ монд – 27-то дафтар

6. Агар $b = 7$, $b = 3$ ва $b = 9$ бошад, қимати ифодаи $90 - b$ -ро ёбед.

7.
$$\begin{array}{r} 48 \\ + 32 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 65 \\ - 14 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 37 \\ + 23 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 79 \\ - 55 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 29 \\ + 12 \\ \hline \end{array}$$

1. Ҳалли муодилаҳоро фаҳмонед: $x - 24 = 41$

$$\begin{array}{l} x - 24 = 41 \\ x = 41 + 24 \\ x = 65 \end{array}$$

Санҷиш:

$$\begin{array}{l} 65 - 24 = 41 \\ 41 = 41 \end{array}$$

Агар тарҳшаванда номаълум бошад, барои ёфтани он ба ҳосили тарҳ, тарҳқунандаро ҷамъ кардан лозим аст.

2. Муодилаҳоро ҳал кунед:
 $x - 7 = 12$ $x - 8 = 9$ $x - 9 = 50$

3. Ба дўкон барои фуруҳтан якчанд телевизор оварданд. То бегоҳй пас аз 14-то телевизорро фуруҳтан, 31-то телевизор монд. Ба дўкон аввал чандто телевизор овардаанд?
4. Мисолҳоро аз рўйи намуна ичро кунед: $24=12+12$.

$$22 = 11 + \square \quad | \quad 48 = 24 + \square \quad | \quad 66 = 33 + \square$$

$$44 = 22 + \square \quad | \quad 64 = 32 + \square \quad | \quad 88 = 44 + \square$$

5. Аз рўйи расм масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

? кг

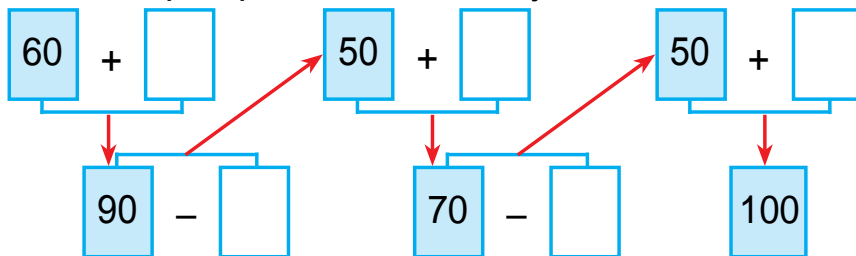
18 кг

14 кг

52 кг

6. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

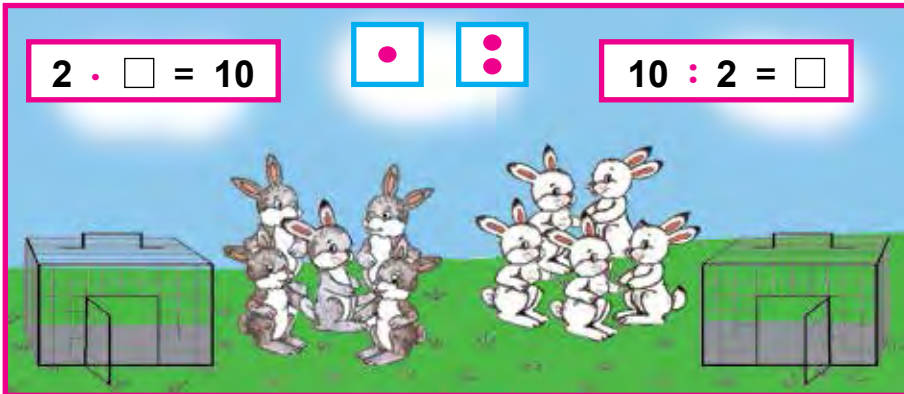

7. Дар ду халта ҳамагй 38 кг лаблабу аст. Агар дар халтаи якум 21 кг лаблабу бошад, дар халтаи дуюм чанд килограмм лаблабу аст?
8. Муодилаҳоро ҳал кунед ва натиҷаро санчед:
- $$x - 14 = 31 \quad x - 21 = 42 \quad 56 - x = 43$$
- $$69 - x = 43 \quad 28 + x = 59 \quad x - 15 = 25$$

ЗАРБ ВА ТАҚСИМ. БУЗУРГИҲО ВА ШАКЛҲОИ ГЕОМЕТРӢ

ЗАРБ. МАЪНОИ ЗАРБ

1. Ҳама себҳо чандто аст?

$$2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 10$$

$$2 \cdot 5 = 10$$

2-тоғи 5 маротиба гирифта шавад, 10 ҳосил мешавад ё ки 2-ро ба 5 зарб карда шавад, 10 мешавад.

Чамъ кардани чамъшавандаҳои якхеларо, **зарб** меноманд.

Ҳосили чамъи чамъшавандаҳои якхелаи $2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 10$ – ро дар шакли ҳосили зарб ин тавр менависанд: $2 \cdot 5 = 10$

Нуқта (\cdot) **аломати зарб** мебошад.

Мисоли зерин ин тавр хонда мешавад:

Дугоғи панҷ маротиба гирифта шавад, даҳ ҳосил мешавад ё ки ду ба панҷ зарб карда шавад, даҳ ҳосил мешавад.

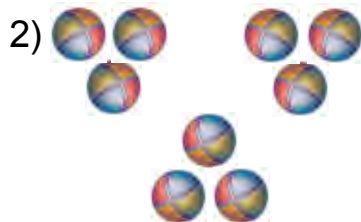

2. 1) 5-тоғй 5 маротиба гирифта шавад, 25 ҳосил мешавад ё ки 5 ба 5 зарб карда шавад, 25 мешавад.

$$5 + 5 + 5 + 5 + 5 = 25$$

$$5 \cdot 5 = 25$$

$$3 + 3 + 3 = \square$$

$$3 \cdot 3 = \square$$

$$4 + 4 + 4 + 4 = \square \square$$

$$4 \cdot 4 = \square \square$$

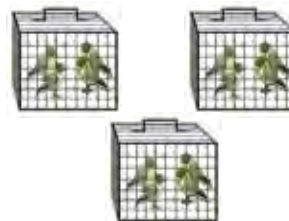

3. Мисолҳои доир ба ҷамъ бударо бо мисолҳои доир ба зарб буда иваз кунед:

$$5 + 5 + 5 = \square \square$$

$$\square \cdot \square = \square \square$$

$$4 + 4 + 4 = 12$$

$$4 \cdot 3 = \square \square$$

$$6 + 6 + 6 + 6 = 24$$

$$6 \cdot 4 = \square \square$$

$$7 + 7 = \square \square$$

$$7 \cdot 2 = \square \square$$

4. Мисолҳои доир ба зарб бударо бо мисолҳои доир ба ҷамъ буда иваз кунед:

$$2 \cdot 4 = 8$$

$$2 + 2 + 2 + 2 = \square$$

$$6 \cdot 3 = \square \square$$

$$6 + 6 + 6 = \square \square$$

5. Дар як гулдаста 5-то чинигул, дар гулдастай дуюм бошад, аз он 3 маротаба зиёд чинигул аст. Дар гулдастай дуюм чандто чинигул аст?

6. Мисолҳои доир ба ҷамъ бударо бо мисолҳои доир ба зарб буда иваз кунед:

Намуна: $7 + 7 + 7 = 7 \cdot 3$

$$7 + 7 + 7$$

$$8 + 8 + 8$$

$$9 + 9 + 9$$

7. $18 - 9$ | $9 + 9$ | $13 + 5$ | $(60 + 6) - 4$

$$13 - 4$$

$$8 + 7$$

$$15 + 4$$

$$(50 + 8) + 2$$

1. Дар асоси расм доир ба зарб мисол тартиб диҳед ва онро бо ҷамъ иваз кунед:

$$5 \cdot 4 = \square \square$$

$$5 + 5 + 5 + 5 = \square \square$$

2)

$$5 \cdot 5 = 5 + 5 + 5 + 5 + 5$$

2. Мисолҳои доир ба зарб бударо бо мисолҳои доир ба ҷамъ буда иваз кунед:

Намуна: $8 \cdot 3 = 8 + 8 + 8$

$$8 \cdot 3$$

$$5 \cdot 7$$

$$4 \cdot 3$$

$$5 \cdot 6$$

3. Мисолҳоро дар асоси намуна иҷро кунед:
- $$50 - (25 + 15) \quad | \quad (37 + 48) - 30$$
- $$(48 + 19) - 36 \quad | \quad (37 + 53) - 40$$

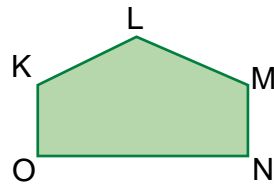
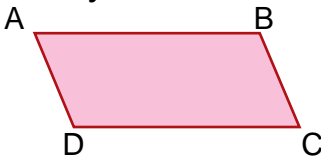
$$(45 + 27) - 31 = 41$$

$\begin{array}{r} 45 \\ + 27 \\ \hline 72 \end{array}$	$\begin{array}{r} 72 \\ - 31 \\ \hline 41 \end{array}$
--	--

4. Ба боғи мактаб барои шинондан 43 бех гули садбарг ва 23 бех чинигул оварда шуд. Ба боғи мактаб барои шинондан ҳамагӣ чанд бех гул оварда шудааст?
5. Дар ҳар як аквариум 4-тоги моҳӣ аст. Дар 4-то аквариум чандто моҳӣ аст?

6. Ин шаклҳо бо кадом чиҳаташон аз ҳамдигар фарқ мекунанд?

7. Ҳамаи чўчаҳо чандто аст? Ҳаллашонро бо чамъ ва зарб иҷро кунед:

8. $52 - 2$ | $30 + 5$ | $57 + 23$ | $68 + 20$
 $52 - 20$ | $30 + 50$ | $40 + 27$ | $18 + 12$

НОМГУЗОРИИ КОМПОНЕНТҲОИ АМАЛИ ЗАРБ

1. Дар асоси расм мисол тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

$$5 \cdot 3 = \square \square$$

Аъзоҳои зарбро дар ёд доред:

$$5 \cdot 3 = 15$$

Зарбшавандаи якум **Зарбкунандаи дуюм** **Ҳосили зарб**

Ҳосили зарби 5 ва 3 ба 15 баробар аст.

Ададҳое, ки зарб карда мешаванд, **зарбкунандаҳо** номида мешавад. Ададҳоеро, ки дар натиҷаи зарб кардан ҳосил мешаванд, **ҳосили зарб** ном дорад.

2. Мисолҳоро ҳал кунед:

$$8 \cdot 2 \quad 9 \cdot 3 \quad 6 \cdot 4 \quad 3 \cdot 3 \quad 1 \cdot 8$$

3. Мисолҳои доир ба зарб бударо бо мисолҳои доир ба ҷамъ буда иваз кунед.

$$\text{Намуна: } 6 \cdot 5 = 6 + 6 + 6 + 6 + 6$$

$$4 \cdot 3 \quad 7 \cdot 2 \quad 5 \cdot 4 \quad 3 \cdot 5$$

4. Масъалаҳоро ҳал кунед:

1) Агар дар ҳар як автомобил 5-тоғи одам бошад, дар ду автомобил чанд кас мешавад?

2) Агар дар ҳар як зарф 6-тоғи анор бошад, дар чорто зарф чандто анор мешавад?

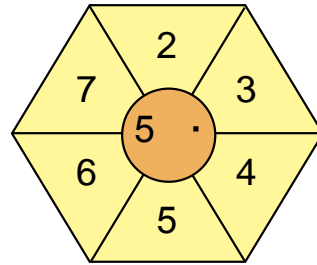
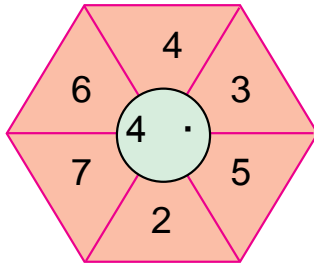
5. Мисолҳоро аз рӯйи намуна иҷро кунед: $3 \cdot 7 = 21$.

$$2 \cdot 6 = \square \square \quad 5 \cdot 5 = \square \square \quad 6 \cdot 3 = \square \square$$

$$2 \cdot 8 = \square \square \quad 4 \cdot 3 = \square \square \quad 7 \cdot 2 = \square \square$$

$$2 \cdot 7 = \square \square \quad 4 \cdot 5 = \square \square \quad 6 \cdot 5 = \square \square$$

? 6. Ҳисоб кунед:

7. 1) Зарбшавандаи якум 4, зарбкунандаи дуум 3. Ҳосили зарбро ёбед;
2) Ҳосили зарби ададҳои 8 ва 2, 9 ва 3, 5 ва 4-ро нависед ва ҳисоб кунед.

8. Мисолҳоро дар шакли сутун нависед ва натиҷаро ҳисоб кунед:

$$72 + 21$$

$$56 - 25$$

$$43 + 27$$

$$49 - 27$$

$$68 - 30$$

$$58 + 21$$

$$96 - 36$$

$$35 + 14$$

АЛОҚАМАНДИИ БАЙНИ ҲАМДИГАРИИ КОМПОНЕНТҲО ВА НАТИҶАҲОИ ҲАР ЯК АМАЛ

1. Мисолҳои доир ба чамъ бударо бо мисолҳои доир ба зарб буда иваз кунед:

$$\text{Намуна: } 2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 2 \cdot 5 = 10$$

$$3 + 3 + 3 + 3 + 3$$

$$5 + 5 + 5$$

$$6 + 6 + 6 + 6$$

2. Мисолҳоро аз рӯи намуна ҳал кунед:

$$\underline{58 + 23 - 55} = \square \square$$

$$\begin{array}{r} + 58 \\ 23 \\ \hline 81 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} - 81 \\ 55 \\ \hline 26 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 60 + 17 - 51 \\ 87 - 64 + 23 \\ 27 + 23 - 30 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 46 - 16 + 15 \\ 77 + 13 - 29 \\ 74 + 26 - 40 \end{array}$$

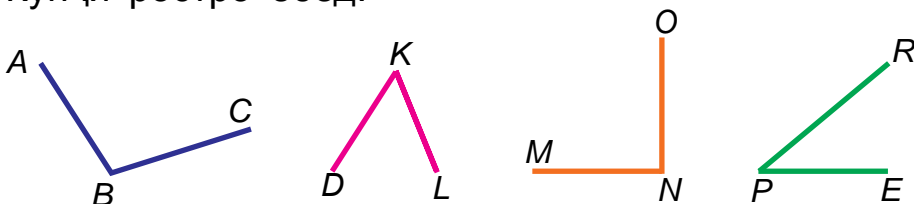
3. Ҷавоби мисолҳоро ёбед:

4. Хонаи синф 3-то тиреза дорад. Дар ҳар кадом тиреза 3-тоғӣ гулдон истодааст. Ҷамаи гулдонҳои дар тиреза буда чандто аст?

5. Кунҷи ростро ёбед:

6. Дар автобус 37 нафар мусофир буданд. Дар истоғҳ 4 нафар мусофир фаромада, 7 нафар мусофир баромад. Мусофирони дар автобус буда чанд нафар шуданд?

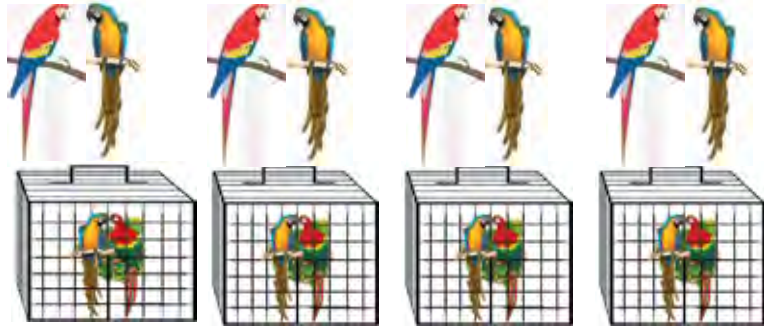

7.	$70 - 46 + 27$	$97 - 64 + 19$	$72 - 34 + 17$
	$50 - 13 + 18$	$40 - 13 + 27$	$35 + 15 - 26$

ТАҚСИМ. МАЪНОИ АМАЛИ ТАҚСИМ

1. 1) 8-то тўтиро ба 4-то қафас баробар андохтанд. Ба ҳар як қафас чандтоғи тўти андохта шудааст?

Ҳал: $8 : 4 = 2$ -тоғи тўти.

Ҷавоб: Ба ҳар як қафас 2-тоғи тўти андохта шудааст.

2) 8-то тўтиро ба ҳар як қафас 2-тоғи карда андохтанд. Чандто қафас лозим шудааст?

Ҳал: $8 : 2 = 4$ -то қафас.

Ҷавоб: Барои 8-то тўти 4-то қафас лозим аст.

Баробар тақсим кардани чизҳоро, **тақсим** меноманд. Ду нуқта (:) – **аломати тақсим** аст. Ифодаи $10 : 5 = 2$ ин тавр хонда мешавад: **Ҳосили тақсими 10 ва 5 ба 2 баробар аст.**

2. Масъаларо ҳал кунед ва онҳоро муқоиса кунед:
- 1) 10-то конфет 5-тоғи карда ба лаъличаҳо гузошта шуд. Чандто лаълича лозим шудааст?
 - 2) 10-то конфет ба 2-то лаълича баробар карда гузошта шуд. Ба ҳар як лаълича чандтоғи конфет гузошта шудааст?

3. Az rasmxo istifoda burda, masʼalaro xal kuned: Ba xar yaki 4-to sanʼobi ba boʻgi xayvonot buda, 2-toʻgi chormaʼz doda shud. Ba sanʼobxo xamaʼgi chandto chormaʼz doda shud?

4. Xallichi misolxoro faxmoned:

$6:2 = \square$

$8:2 = \square$

$10:2 = \square$

$6:3 = \square$

$8:4 = \square$

$10:5 = \square$

5. Az qadval misolxoi qavobashon yak xel budaro eʼbed:

90-50	57+32	87+13	52-24
67+3	36+4	50+39	38+32
75-50	55-30	64-36	76+24

6. Du nafar bacha dar dare obbozi dorad. Baroi ba soxil baromadani, bachi yakum 20 m shino kardani lozim. Bachi duym nisbat ba vai 7 m kam shino kardani lozim ast. Bachi duym baroi ba soxil baromadani chand metr shino kardani lozim?

7. $37-17+40$

$75+15-21$

$45-25+32$

$65-42+18$

$58+22-13$

$89+11-50$

1. Дар асоси расм масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

$$10 : 2 = \square \text{ -то қулфинай.}$$

Ададҳои тақсимшаванда ва номи ифодаҳоро дар ёд доред:

$$12 : 3 = 4$$

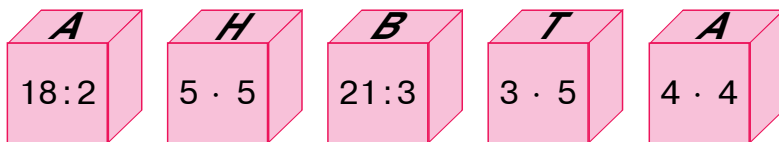
Тақсимшаванда **Тақсимкунанда** **Ҳосили тақсим**

2. $12 : 2 = \square$ $8 : 4 = \square$ $15 : 5 = \square$
 $15 : 3 = \square$ $6 : 3 = \square$ $18 : 2 = \square$

3. Аз ҷӯбҳои ҳисоб истифода бурда, ҳосили тақсимро ёбед:

- 1) Тақсимшаванда 9, тақсимкунанда 3, ҳосили тақсимро ёбед;
- 2) Тақсимшаванда 14, тақсимкунанда 2, ҳосили тақсимро ёбед.

4. Ҷавоби мисолҳоро бо тартиби афзуншавӣ нависед. Чӣ хел калима ҳосил шуд?

5. Ҷамъро дар ҷойҳои лозим буда, бо зарб иваз карда иҷро кунед:

$12 + 12 + 15$	$3 + 3 + 3 + 3$	$4 + 4 + 4$
$7 + 7 + 7$	$5 + 5 + 5 + 5$	$6 + 6 + 6$

6. Ба маҳфили варзишӣ 12-то тӯби дастӣ оварда шуд. Онҳоро ба се гурӯҳ иштироҷиёни маҳфил баробар тақсим карда доданд. Ба ҳар як гурӯҳ чандтоғӣ тӯби дастӣ дода шудааст?
7. Мисолҳоро ҳал кунед:

$$\begin{array}{r} 72 \\ - 55 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 54 \\ + 13 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 67 \\ - 35 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 36 \\ + 25 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 60 \\ - 29 \\ \hline \end{array}$$

БА ҚИСМҶО БАРОБАР ТАҚСИМ КАРДАН. ҚИСМИ МАҶМУЪ

1. Дар асоси расм оиди ба қисмҷои баробар тақсим кардан масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

2. 10-то гул 5-тоғӣ карда ба гулдонҷо тақсим карда шуд. Барои ин гулҷо чандто гулдон лозим шудааст?

3. $2 \cdot 2 = \square$ $3 \cdot 2 = \square$ $4 \cdot 2 = \square$ $5 \cdot 2 = \square$
 $4 : 2 = \square$ $6 : 3 = \square$ $8 : 4 = \square$ $10 : 5 = \square$

4. Барои гӯшаи табиати зиндаи мактаб 10-то тӯти оварда шуд. Онҳоро 5-тоғӣ ба қафасҷо андохтанд. Барои ин тӯтиҷо чандто қафас лозим шудааст?

5.	Тарҳшаванда	60	38	59	67	42	31
	Тарҳқунанда	34	30	26	16	15	14
	Ҳосили тарҳ						

6. Дар ошхона 18 л равғани пахта мавҷуд буд. Онро ба ду зарф баробар карда рехтанд. Ба ҳар як зарф чанд литр равғани пахта рехта шудааст?

$$7. \begin{array}{l} 30 - (17 + 3) \\ 20 + (9 + 8) \end{array} \quad \left| \quad \begin{array}{l} (62 - 41) + 9 \\ (54 + 29) - 3 \end{array} \quad \left| \quad \begin{array}{l} 90 - (47 + 3) \\ (35 + 35) - 8 \end{array} \right.$$

ҲАЛЛИ МАСЪАЛАҶО ОИД БА АМАЛИ ЗАРБ ВА ТАҚСИМ

1. Дар як қуттӣ 6-то қалам аст. Ба чорто қуттии ҳаминхела чандто қалам мешавад?

Масъаларо аввал бо амали ҷамъ ҳал кунед, сипас мисоли доир ба ҷамъ бударо ба мисоли доир ба зарб буда иваз кунед.

2. Ба ҷойи катакҷаҳо ҳамин хел ишораҳои амалро гузоред, ки навиштаҳо дуруст бошад.

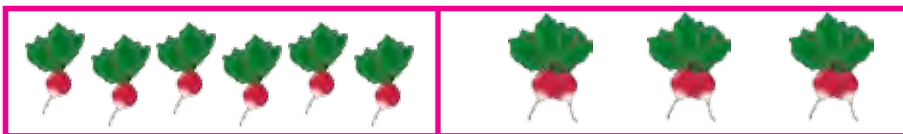
$$\begin{array}{l} 38 \square 16 = 22 \quad \left| \quad 42 \square 25 = 67 \quad \left| \quad 76 \square 24 = 100 \\ 39 \square 31 = 70 \quad \left| \quad 69 \square 46 = 23 \quad \left| \quad 83 \square 17 = 100 \end{array}$$

3. Ба дӯкони гул 90 бех гул оварда шуд. То нисфирӯзӣ 40 бех, баъди нисфирӯзӣ 30 бех гул фурухта шуд. Барои фуруختан боз чандто гул боқӣ мондааст?

$$4. \begin{array}{l} 10 : 5 = \square \\ 8 : 2 = \square \end{array} \quad \begin{array}{l} 9 : 3 = \square \\ 6 : 2 = \square \end{array} \quad \begin{array}{l} 12 : 6 = \square \\ 14 : 7 = \square \end{array}$$

5. Ҳал ва ҷавоби масъалаҳоро муқоиса кунед:
 1) 6-то редиска (шалғамчаи сурх) мавҷуд буд. Редискарро ба 3-то қисми баробар тақсим карданд ва баста баромаданд. Дар ҳар қадам банд чандтоғӣ редиска аст?

Роҳи ҳал: $6 : 3 = 2$ -то редиска

Ҷавоб: Дар ҳар як банд 2-тоғӣ редиска аст.

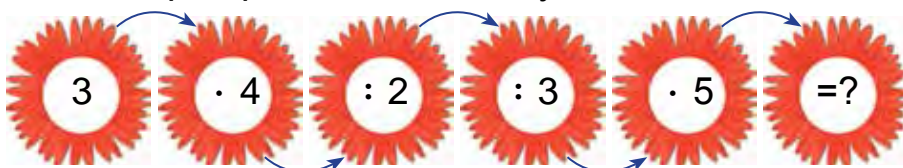
- 2) 6-то редиска мавҷуд буд. Редискаҳоро 3-тоғӣ карда ҷудо карданд ва онҳоро бастанд. Чандто банд редиска шуд?

Роҳи ҳал: $6 : 3 = 2$ -то банд редиска

Ҷавоб: 2-то банд редиска аст.

6. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

7. Барои ҷашн 20-то шар (пуфак) харида гирифтанд. Шарҳоро ба 2-то қисми баробар тақсим карда бастанд. Дар ҳар қадам банд чандтоғӣ шар аст?

8. Мисолҳоро ҳал кунед:

$70 - (79 - 70)$	$40 + (11 + 9)$	$(24 + 34) - 8$
$21 + (34 - 30)$	$35 - (7 + 6)$	$(28 - 18) + 9$

- 1) 14 кг лимон мавҷуд буд. Онҳоро ба 2-то сабадча баробар андохтанд. Ба ҳар як сабадча чанд килограмм лимон андохта шудааст?
2) 18-то шоколадро ба лаъличаҳо 6-тоғи баробар андохта баромаданд. Ба чандто лаълича шоколад андохта шудааст?

2. $10:2=\square$ $14:2=\square$ $8:2=\square$
 $10:5=\square$ $14:7=\square$ $8:4=\square$

3. Ҳамаи гулҳои садбарг чандто аст? Ҳаллашро бо ҷамъ ва зарб иҷро кунед?

4. Муодилаҳоро ҳал кунед:
 $27 - x = 15$ $x - 15 = 25$ $17 + x = 39$

5. Аз ҷадвал мисолҳои ҷавобашон як хел бударо ёбед:

$6 \cdot 3$	$8:4$	$21:3$	$12:4$
$12:3$	$2 \cdot 2$	$18:3$	$15:5$
$2 \cdot 3$	$14:7$	$14:2$	$9 \cdot 2$

6. Аломатҳои амалро баробариҳо дуруст мебаромада карда гузоред:

$22 \square 22 = 44$ $33 \square 33 = 66$ $44 \square 44 = 88$
 $75 \square 25 = 50$ $50 \square 25 = 25$ $88 \square 34 = 54$

7. Дар як хонадон 15-то курка (мурғи марҷон) мавҷуд буд. Онҳоро ба 3-то катак баробар тақсим карда андохтанд. Дар ҳар як катак чандтоғи курка андохта шудааст?

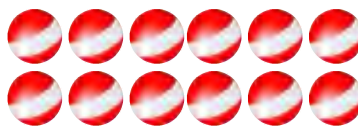

МУНОСИБАТҲОИ БАЙНИ АМАЛҲОИ ЗАРБ ВА ТАҚСИМ

1. Дар асоси расм мисолҳои додашударо ҳал кунед:

 $2 \cdot 4 = 8$ $8 : 2 = 4$		 $3 \cdot 4 = 12$ $12 : 3 = 4$
---	--	--

2. Дар асоси расм масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

 $3 \cdot 2 = 6$ $6 : 3 = \square$	 $5 \cdot 2 = 10$ $10 : 5 = \square$	 $6 \cdot 2 = \square \square$ $12 : 6 = \square$
---	---	---

3. 1) Дар 3-то лаълича 2-тоғӣ хурмо аст. Ҳамаи хурмоҳо чандто аст?
 2) Дар 2-то лаълича 3-тоғӣ хурмо аст. Ҳамаи хурмоҳо чандто аст?

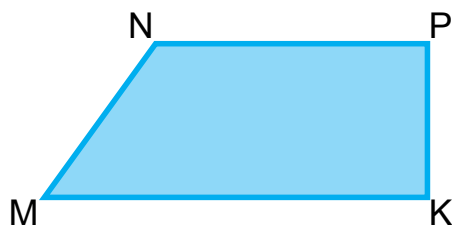

4. Ҳосили зарбро бо ҳосили ҷамъ иваз кунед:

Намуна: $6 \cdot 4 = 6 + 6 + 6 + 6 = 24$

$4 \cdot 5 = \square \square$	$6 \cdot 8 = \square \square$	$7 \cdot 2 = \square \square$	$9 \cdot 3 = \square \square$
$3 \cdot 5 = \square \square$	$2 \cdot 6 = \square \square$	$3 \cdot 7 = \square \square$	$5 \cdot 6 = \square \square$

5. Периметри шаклҳои зеринро чен карда ёбед:

6. Аз саҳро дар мошини якум 37 халта, дар мошини дуум нисбати якум 8 халта зиёд, дар мошини сеюм бошад, нисбат аз дуум 5 халта кам картошка гирифта бурданд. Дар мошини сеюм чанд халта картошка гирифта бурдаанд?
7. Мисолҳоро дар шакли сутун нависед ва онҳоро ҳал кунед:

$$89 - 57$$

$$49 + 17$$

$$58 - 25$$

$$75 + 15$$

$$64 - 33$$

$$26 + 26$$

ҲАЛ КАРДАНИ МАСЪАЛАҶО БО УСУЛИ ҶАДВАЛ

1. 1) Дӯзанда 6-то куртаи духтарона дӯхт. Ба ҳар қадам курта 2 метри газвори атлас сарф шуд. Дӯзанда ҳамагӣ чӣ қадар газвор сарф кардааст?

	Газвори ба якто курта сарфшуда	Миқдори куртаҳо	Газвори ба ҳама курта сарфшуда
	2 м	6-то	?
	?	6-то	12 м
	2 м	?	12 м

- 2) Дуто масъалаи байни ҳамдигар чаппа тартиб диҳед ва онро ҳал кунед.

2. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

$$\begin{array}{r} + 52 \\ \hline + 29 \end{array} \quad \begin{array}{r} - 73 \\ \hline - 21 \end{array} \quad \begin{array}{r} + 48 \\ \hline + 37 \end{array} \quad \begin{array}{r} - 87 \\ \hline - 56 \end{array} \quad \begin{array}{r} + 32 \\ \hline + 46 \end{array}$$

3. Ҳалли масъалаҳоро муқоиса кунед:

1) 18-то дафтарро ба 3 нафар донишомӯз баробар тақсим карда доданд. Ҳар як донишомӯз чандтоғӣ дафтар гирифтааст?

2) 18-то дафтарро ба донишомӯзон 3-тоғӣ тақсим карда доданд. Чанд нафар донишомӯз дафтар гирифтааст?

4. Аломатҳои амалро баробариҳо дуруст мебаромада карда гузored:

$$\begin{array}{l} 30 \square 17 = 47 \\ 75 \square 24 = 51 \end{array} \quad \begin{array}{l} 48 \square 26 = 22 \\ 57 \square 31 = 88 \end{array} \quad \begin{array}{l} 86 \square 86 = 0 \\ 29 \square 0 = 29 \end{array}$$

5. Аз рӯйи ҷадвал ифода тартиб диҳед ва онҳоро ҳал кунед:

Ҷамъшаванда	67	55	19	38	53	84
Ҷамъкунанда	3	14	21	5	27	16
Ҳосили ҷамъ						

6. Дар дӯкон 48-то қандил мавҷуд буд. То нисфирӯзӣ 20-то, баъди нисфирӯзӣ 16-то қандил фурухта шуд. Дар дӯкон чандто қандил боқӣ монд?

7. Мисолҳоро ҳал кунед:

$$\begin{array}{r} - 88 \\ \hline - 53 \end{array} \quad \begin{array}{r} + 61 \\ \hline + 24 \end{array} \quad \begin{array}{r} - 56 \\ \hline - 23 \end{array} \quad \begin{array}{r} + 34 \\ \hline + 15 \end{array} \quad \begin{array}{r} - 95 \\ \hline - 24 \end{array}$$

8. Баландии дарахти арча 9 м, баландии сафедор аз он 5 м баланд аст. Баландии сафедорро ёбед.

ЁФТАНИ ЗАРБШАВАНДАИ НОМАЪЛУМ

$$1. \quad 1) \quad \begin{array}{l} 6 \cdot 3 = 18 \\ 18 : 6 = 3 \\ 18 : 3 = 6 \end{array}$$

6 ва 3 – зарбшавандаҳо; 18 – ин ҳосили зарб аст.

$$2) \quad \begin{array}{l} 2 \cdot 4 = 8 \\ 8 : 2 = 4 \\ 8 : 4 = 2 \end{array}$$

Агар ҳосили зарби ду адад ба яке аз зарбшавандаҳо тақсим карда шавад, зарбкунандаи дуюм ҳосил мешавад.

$$2. \quad \begin{array}{ccc} 3 \cdot 6 = 18 & 3 \cdot 4 = 12 & 8 \cdot 2 = 16 \\ 18 : 3 = \square & 12 : 3 = \square & 16 : 8 = \square \\ 18 : 6 = \square & 12 : 4 = \square & 16 : 2 = \square \end{array}$$

Зарбшавандаи якум чӣ хел ҳосил шуд? Зарбкунандаи дуюм чӣ хел ҳосил шуд?

3. Ҳалли масъалаҳоро муқоиса кунед:

1) Ба ҳар яки зарфҳо 6 кг-мӣ асал андохта шудааст. Ба 2-то зарф чӣ қадар асал андохта шудааст?

2) Ба зарфи якум 6 кг, ба зарфи дуюм 2 кг асал андохта шудааст. Ба ҳар ду зарф чанд килограмм асал ҳаст?

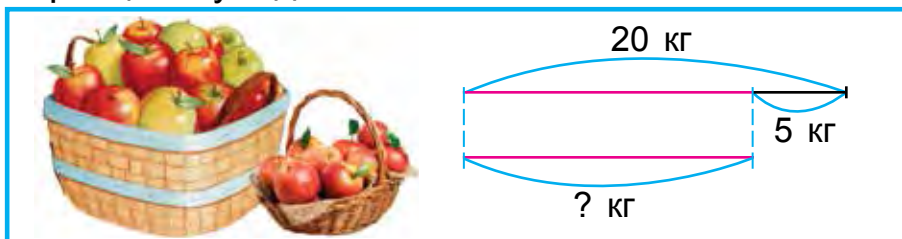
Барои чӣ масъалаи якум бо амали зарб ва масъалаи дуюм бо амали ҷамъ ҳал шуданашро фаҳмонда диҳед.

4. Ададҳои афтидамондари ба ҷояш гузошта нависед:

$$8 \cdot 3 = 3 \cdot 8 \quad | \quad 5 \cdot 6 = \square \cdot 5 \quad | \quad 2 \cdot 7 = \square \cdot 2$$

$$7 \cdot 2 = 2 \cdot \square \quad | \quad 6 \cdot 4 = 4 \cdot \square \quad | \quad 4 \cdot 5 = 5 \cdot \square$$

5. Дар асоси нақша масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

6. Ба ҳар як лаълича 5-тоғи себ андохта шуд. Ба 6-то лаълича чандто себ шуд?

7. Мисолҳоро дар шакли сутун навишта, амалҳоро иҷро кунед:

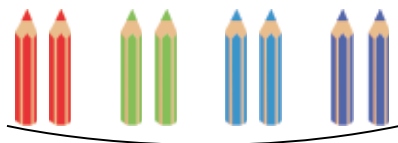
$$45 + 13 \quad | \quad 62 - 14 \quad | \quad 55 + 28$$

$$60 - 24 \quad | \quad 54 + 36 \quad | \quad 97 - 52$$

8. Як хонадон 40-то харгӯш парвариш мекард. Аз онҳо 16-тоаш сиёҳ, 18-тоаш сафед ва боқимондаи он хокистарранг аст. Харгӯшҳои хокистарранг чандто аст?

1. Муодилаҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

Зарбкунандаи номаълумро «х» гуфта мегирем.

$$2 \cdot x = 10$$

$$x \cdot 5 = 15$$

Намуна: $2 \cdot x = 8$

$$x = 8 : 2$$

$$x = 4$$

$$2 \cdot 4 = 8$$

$$3 \cdot x = 9$$

Агар яке аз зарбкунандаҳо номаълум бошад, ҳосили зарбро ба зарбшавандаи маълум тақсим кардан лозим аст.

2. Дар ҷевон 16-то пиёла мавҷуд буд. Аз ҷевон пас аз якчандто пиёла гирифтанд, дар он 6-то пиёла монд. Аз ҷевон чандто пиёла гирифта шудааст?

3.

Зарбшаванда	2		5	2	7	
Зарбкунанда	2	4	2		2	2
Ҳосили зарб		8		10		14

4. Мисолҳоро аз рӯйи намуна иҷро кунед:

$$62 - 34 \square 62 - 30$$

$$28 < 32$$

$$\begin{array}{r} 62 \\ - 34 \\ \hline 28 \end{array} \quad \begin{array}{r} 62 \\ - 30 \\ \hline 32 \end{array}$$

$$90 - 24 \square 80 - 24$$

$$87 + 13 \square 13 + 87$$

$$64 - 30 \square 42 + 30$$

$$47 + 53 \square 57 - 43$$

5. Дар қуттӣ 40-то қалами оддӣ ва ранга буд. Агар аз онҳо 28-тоаш қаламҳои ранга бошад, қаламҳои оддӣ чӣ қадар будааст?

6. Фирӯза 18-то қалами рангаро 6-тогӣ ба қуттиҳо андохт. Барои ҳамаи қаламҳо чандто қуттӣ лозим аст?

7.

$$\begin{array}{r} + 67 \\ + 14 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} - 62 \\ - 45 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} + 56 \\ + 35 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} - 80 \\ - 29 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} + 53 \\ + 47 \\ \hline \end{array}$$

ЁФТАНИ ТАҚСИМШАВАНДАИ НОМАЪЛУМ

1. Ҳалли мисолҳоро фаҳмонед:

$$8 : 2 = 4$$

$$8 : 4 = 2$$

$$4 \cdot 2 = 8$$

$$6 : 2 = 3$$

$$6 : 3 = 2$$

$$3 \cdot 2 = 6$$

Агар тақсимшаванда ба ҳосили тақсим, тақсим карда шавад, тақсимкунанда ҳосил мешавад.

Агар тақсимкунанда ба ҳосили тақсим зарб карда шавад, тақсимшаванда ҳосил мешавад.

2. Муодилаҳоро ҳал кунед:

$$3 \cdot x = 9$$

$$x \cdot 5 = 10$$

$$2 \cdot x = 16$$

$$x \cdot 3 = 9$$

$$5 \cdot x = 10$$

$$x \cdot 2 = 16$$

3. Масъалаҳоро ҳал кунед:

1) Ҷасур 10-то булбул харида гирифт ва онҳоро ба 5-то қафас баробар андохт. Ба ҳар як қафас чандтоғи булбул андохтааст?

2) 10-то булбул оварданд. Онҳоро ба ҳар як қафас 2-тоғи андохтанд. Барои булбулҳо чандто қафас лозим шудааст?

4. $12 : 2 = \square$ | $10 : 5 = \square$ | $14 : 2 = \square$ | $16 : 2 = \square$
 $18 : 3 = \square$ | $10 : 2 = \square$ | $14 : 7 = \square$ | $15 : 3 = \square$

5. Аз рӯйи ҷадвал масъалаи додашударо ҳал кунед:
- 1) Насиба дар ҳар як банка 3 кг-мӣ ба 4-то банка асал андохт. Ҳамагӣ чанд килограмм асал андохтааст?

		Асали дар якто бан- ка буда	Миқдори банкаҳо	Ҳамаи асалҳои дар банка буда
3 кг	3 кг	3 кг	4-то	? кг
		? кг	4-то	12 кг
3 кг	3 кг	3 кг	?	12 кг

- 2) Дуто масъалаи байни ҳамдигар чаппа тартиб диҳед ва онҳоро муқоиса кунед.

6. Ифодаро нависед ва қимати онро ёбед:
Аз суммаи 26 ва 34 адади 17-ро тарҳ кунед;
Ба ҳосили тарҳи 54 ва 24 адади 10-ро ҷамъ кунед.

7. Мисолҳоро дар шакли сутун навишта, ҳал кунед:

$$\begin{array}{ccc} 54 - 24 & 67 + 13 & 51 - 28 \\ 62 + 17 & 52 - 14 & 74 + 16 \end{array}$$

8. Масъалаҳоро ҳал кунед:

- 1) Дар ҳар як лаълича 9-тоғӣ тухм аст. Дар ду лаълича чандто тухм аст?
- 2) Дар ҳар як сабадча 8-тоғӣ лимон аст. Дар панҷто сабадча чандто лимон аст?

МИЛЛИМЕТР

1. Воҳиди ченаки дарозии аз детсиметр ва сантиметр хурдро – миллиметр мегӯянд. Ҳар як рах (хат) -и дар қадвал буда, миллиметрро мефаҳмонад.

Аз қадвал як сантиметрро нишон диҳед. Он ба чанд қисми баробар тақсим шудааст? Ҳар як қисм ба як миллиметр баробар аст. **1 см ба 10 миллиметр баробар аст.**

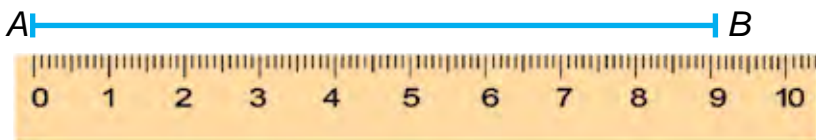
$$1 \text{ см} = 10 \text{ мм}$$

2. Дарозии қаламро чен кунед:

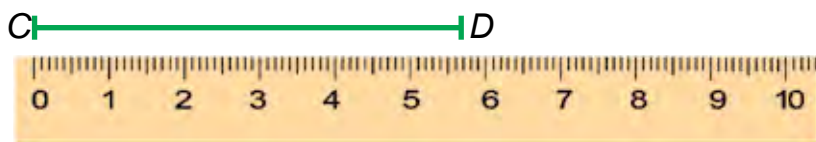

Дарозии қалам ба см мм баробар аст.

3. Дарозии порчаҳои AB ва CD чӣ қадар аст? Дарозии ҳар як порчаро чен кунед.

Намуна: $AB = 9 \text{ см } 1 \text{ мм}$.

4. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

$$\underline{2 \cdot 5 = 10}$$

$$10 : 2 = 5$$

$$10 : 5 = 2$$

$$\underline{7 \cdot 2 = 14}$$

$$14 : 7 = \square$$

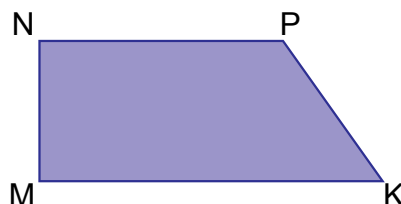
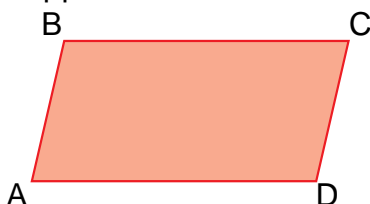
$$14 : 2 = \square$$

$$\underline{4 \cdot 5 = 20}$$

$$20 : 4 = \square$$

$$20 : 5 = \square$$

5. Дарозии тарафҳои ҳар як шаклҳои зеринро чен кунед:

Намуна: $AB = 2 \text{ см } 4 \text{ мм}$.

6. Ба боғи истироҳатӣ 29 бех ниҳоли тӯс ва 20 бех ниҳоли маҷнунбед шинонданд. Ниҳоли тӯс ва маҷнунбед дар якҷоягӣ чӣ қадар бошад, аз он 9 бех кам ниҳоли арча шинонданд. Дар боғ чанд бех ниҳоли арча шинондаанд?

7. $53 \text{ см} + 27 \text{ см}$

$$98 \text{ дм} - 48 \text{ дм}$$

$$69 \text{ дм} - 29 \text{ дм}$$

$$75 \text{ см} + 25 \text{ см}$$

ЗАРБ ВА ТАҚСИМ

БО ИШТИРОКИ АДАДҲОИ 0, 1, 10

1. $1 \cdot a = a$

$$1 \cdot 4 = 1 + 1 + 1 + 1 = 4$$

$$1 \cdot 7 = 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 = 7$$

$$a \cdot 1 = a$$

$$1 \cdot 4 = 4$$

$$4 \cdot 1 = 4$$

Адади 1-ро ба ҳар гуна адад зарб кунем, ҳуди ҳамон адад ҳосил мешавад. Ҳар гуна адад ба 1 зарб карда шавад, ҳуди ҳамон адад ҳосил мешавад.

$$0 \cdot a = 0$$

$$a \cdot 0 = 0$$

$$0 \cdot 4 = 0 + 0 + 0 + 0 = 0$$

$$4 \cdot 0 = 0$$

$$0 \cdot 7 = 0 + 0 + 0 + 0 + 0 + 0 + 0 = 0$$

$$7 \cdot 0 = 0$$

Сифр, яъне 0-ро ба ҳар гуна адад зарб кунем, сифр (0) ҳосил мешавад. Ҳар гуна адад ба сифр (0) зарб карда шавад, 0 ҳосил мешавад.

2. 1) Ҳосили зарбро бо ҳосили чамъ иваз кунед ва натиҷаро ёбед:

$$1 \cdot 6$$

$$0 \cdot 2$$

$$5 \cdot 1$$

$$0 \cdot 5$$

$$0 \cdot 3$$

$$1 \cdot 8$$

$$4 \cdot 0$$

$$1 \cdot 9$$

- 2) Ҳосили чамъро бо ҳосили зарб иваз кунед:

$$1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 = 1 \cdot 9 = \square$$

$$0 + 0 + 0 + 0 + 0 + 0 = 0 \cdot 6 = \square$$

3. Шарбати зардолуи дар якто банка буда 5 л аст. Шарбати зардолуи дар дуто банка буда чанд литр мешавад?
4. Ҳосили зарби 1 ва 7, 0 ва 6, 1 ва 28-ро ёбед.

5. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

$$1 \cdot 2$$

$$1 \cdot 13$$

$$(43 - 42) \cdot 3$$

$$0 \cdot 5$$

$$1 \cdot 27$$

$$(17 - 17) \cdot 6$$

$$9 \cdot 1$$

$$1 \cdot 82$$

$$(35 - 34) \cdot 8$$

6. Дўзанда ба якто халат 6-то тугма дўхт, ба 3-то халтаҳои ҳаминхела чандто тугма дўхтааст?

7. $(49 - 48) \cdot 9$

$$(38 - 37) \cdot 0$$

$$1 \cdot 42$$

$$(28 - 28) \cdot 5$$

$$(53 - 52) \cdot 8$$

$$0 \cdot 63$$

1. $a : 1 = a$

$$4 : 1 = 4$$

$$8 : 1 = 8$$

$0 : a = 0$

$$0 \cdot 6 = 0$$

$$0 \cdot 19 = 0$$

Ҳангоми ҳар гуна ададро ба 1 тақсим кардан, ҳуди ҳамон адад ҳосил мешавад. Сифр, яъне 0-ро ба ҳар гуна адад тақсим кунем, сифр (0) ҳосил мешавад. Ададро ба сифр тақсим кардан мумкин нест.

~~$a : 0$~~

2. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

$$\underline{1 \cdot 9 = 9}$$

$$9 : 1 = 9$$

$$9 : 9 = 1$$

$$\underline{1 \cdot 24 = 24}$$

$$24 : 1 = \square \square$$

$$24 : 24 = \square$$

$$\underline{1 \cdot 68 = 68}$$

$$68 : 1 = \square \square$$

$$68 : 68 = \square$$

Ҳангоми ҳар гуна адади дилхоҳро ба худаш тақсим кардан, 1 ҳосил мешавад:

$$a : a = 1$$

3. Дар синф 34 нафар донишомӯз аст. Ба ҳар яки онҳо 1-тоғй маҷаллаи «Ғунча» тақсим карда шуд. Ҳамагӣ чандто маҷаллаи «Ғунча» тақсим карда шудааст?

4. Ҷадвалро пур кунед:

a	5	45	0	98
a · 1				
1 · a				

a	8	16	35	65
a : 1				
a : a				

5. Масъаларо ҳал кунед ва ҳалли онҳоро муқоиса кунед:
- 1) 18-то сабзӣ ба 6-то харгӯш баробар тақсим карда дода шуд. Ба ҳар як харгӯш чандтоғӣ сабзӣ дода шудааст?
 - 2) 23-то дафтарро ба 23 нафар донишомӯз баробар тақсим карда дода шуд. Ҳар як донишомӯз чандтоғӣ дафтар гирифтааст?
6. Ба дӯкон барои фуруҳтан 21-то бозича ва аз он се маротиба кам тӯб оварда шуд. Ба дӯкон ҳамагӣ чандто тӯб оварда шудааст?
7. Муқоиса кунед:
- $$5 \cdot 1 \square 5 : 5 \quad 42 : 42 \square 6 \cdot 1 \quad 16 : 16 \square 19 : 1$$
- $$27 \cdot 1 \square 27 : 1 \quad 58 \cdot 1 \square 58 : 1 \quad 18 : 18 \square 15 : 1$$

ЗАРБ ВА ТАҚСИМ БО ИШТИРОКИ АДАДИ 10

1. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

$$10 \cdot 2 = 20$$

$$2 \cdot 10 = 20$$

Барои 10-ро ба 2 зарб кардан 1 даҳиро ба 2 зарб кардан лозим аст, дар натиҷа 2 даҳӣ ё ки 20 ҳосил мешавад.

Яъне: $10 \cdot 2 = 20$, ё ки $2 \cdot 10 = 20$ бошад, дар он ҳолат $20 : 2 = 10$, $20 : 10 = 2$ мешавад.

- 2.
$10 \cdot 3$	$10 \cdot 5$	$10 \cdot 8$	$10 \cdot 9$
$3 \cdot 10$	$5 \cdot 10$	$8 \cdot 10$	$9 \cdot 10$
$30 : 3$	$50 : 5$	$80 : 8$	$90 : 9$
$30 : 10$	$50 : 10$	$80 : 10$	$90 : 10$

3. Меҳмонхона 10-то тиреза дорад. Ба ҳар кадом тиреза 4-тоғӣ гулдон гузошта шудааст. Ҳамаи гулдонҳои дар тиреза буда чандто аст?

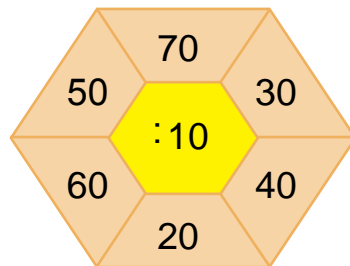
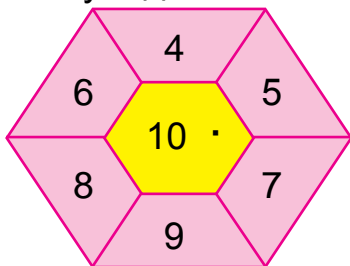
4.

$10 \cdot 2 = 20$	$2 \cdot 10$	$20 : 2$	$20 : 10$
$10 \cdot 3 = 30$	$3 \cdot 10$	$30 : 3$	$30 : 10$
$10 \cdot 4 = 40$	$4 \cdot 10$	$40 : 4$	$40 : 10$
$10 \cdot 5 = 50$	$5 \cdot 10$	$50 : 5$	$50 : 10$
$10 \cdot 6 = 60$	$6 \cdot 10$	$60 : 6$	$60 : 10$
$10 \cdot 7 = 70$	$7 \cdot 10$	$70 : 7$	$70 : 10$
$10 \cdot 8 = 80$	$8 \cdot 10$	$80 : 8$	$80 : 10$
$10 \cdot 9 = 90$	$9 \cdot 10$	$90 : 9$	$90 : 10$
$10 \cdot 10 = 100$	$10 \cdot 10$	$100 : 10$	$100 : 10$

5. Муодилаҳоро ҳал кунед:

$29 + x = 60$	$x - 26 = 40$	$80 - x = 53$
$58 - x = 50$	$41 + x = 64$	$x - 15 = 35$

6. Ҳисоб кунед:

7. Дар ошхона барои тайёр кардани шарбат 10 кг-мӣ 5 қуттӣ меваи хушк оварда шуд. Ба ошхона ҳамагӣ чанд килограмм меваи хушк оварда шудааст?

8. Муқоиса кунед:

$10 \cdot 4 \square 50 : 5$	$9 \cdot 10 \square 10 \cdot 9$	$80 : 8 \square 10 \cdot 8$
$10 \cdot 3 \square 30 : 3$	$7 \cdot 10 \square 10 \cdot 2$	$60 : 10 \square 10 \cdot 6$

ИФОДАҲОИ ҚАВСНОК ВА БЕҚАВС

1. Ифодаҳои зерин чӣ гуна амалҳоро дар дохилаш гирифтааст? Онҳоро фаҳмонда иҷро кунед:

$$27+3-5 \quad 50-20-9 \quad 12:2 \cdot 4 \quad 3 \cdot 6:2$$

Дар ифодаҳои беқавси ҳамъ, тарҳ ё ки зарб ва тақсимо ба дохилаш гирифта, амалҳо дар кадом тартиб навишта шуда бошад, бо ҳамон тартиб аз чап ба тарафи рост иҷро карда мешавад.
 Намуна: $46 + 4 - 8 = 50 - 8 = 42$
 $15 : 3 \cdot 4 = 5 \cdot 4 = 20$

2. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

$$\begin{array}{ccc} 67 - 40 + 3 & | & 24 + 12 - 6 & | & 8 \cdot 3 : 4 \\ 20 + 18 - 6 & | & 28 - 13 - 5 & | & 12 : 2 \cdot 3 \end{array}$$

3. Агар ба ҳар як камзӯлча 5-то калобаи ришта истифода шуда бошад, ба 10-то камзӯлчаи ҳаминхела чандто калобаи ришта истифода шудааст?
 4. Дар ифодаҳо чӣ гуна амалҳо ҳаст? Ин амалҳоро бо тартиб иҷро кунед:

$$2 \cdot 5 + 8 \quad 8 \cdot 2 - 6 \quad 3 + 6 \cdot 2$$

Дар ифодаҳои беқавс аввал бо тартиб зарб ва тақсим, баъд бо тартиб аз чап ба тарафи рост ҳамъ ва тарҳ иҷро карда мешавад.

Намуна: $16 - 2 \cdot 3 = 16 - 6 = 10$
 $18 : 2 + 4 \cdot 4 = 9 + 16 = 25$

5. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

$$\begin{array}{ccc} 2 \cdot 7 + 3 & 36 : 4 + 15 & 19 - 8 + 23 \\ 4 \cdot 4 - 4 & 21 : 3 + 14 & 32 + 8 - 20 \end{array}$$

6. Дар асоси ҷадвал масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

Зайнаб 5-то халтача конфети ҳар як халтачаи он 2 кг-мӣ харида гирифт. Зайнаб ҳамагӣ чанд килограмм конфет харида гирифтааст?

	Вазни конфети якто халтача	Миқдори халтачаҳо	Вазни конфети ҳамаи халтачаҳо
	2 кг	5-то	? кг
	2 кг	?-то	10 кг
	? кг	5-то	10 кг

7. Барои маҳфили варзишии мактаб 30-то шоҳмот ва шашка оварда шуд. Агар аз онҳо 18-тоаш шоҳмот бошад, чандто шашка оварда шудааст?

ТАРТИБИ ИҶРОИ АМАЛҲО ДАР ИФОДАҲОИ ҚАВСНОК ВА БЕҚАВС

1. 1) Монандӣ ва фарқияти ифодаҳоро муайян кунед:
 $40 - 24 : 4 = 40 - 6 = 34$ $(40 - 24) : 4 = 16 : 4 = 4$
 2) Барои ёфтани қимати ҳар кадом ифода тартиби иҷро кардани амалҳоро доништа гиред.

1) Агар дар ифода қавсҳо бошад, амали дар дохили онҳо буда аввал иҷро карда мешавад;

2) Зарб ва тақсим бо тартиби навиштан иҷро карда мешавад;

3) Ҷамъ ва тарҳ бо тартиби навиштан иҷро карда мешавад.

$$75 - (28 + 27) = 75 - 55 = 20$$

$$30 : (27 - 17) = 30 : 10 = 3$$

$$59 - 18 : 2 = 59 - 9 = 50$$

2. $80 - (38 + 22)$ | $(50 - 23) : 3$ | $(24 + 18) - 20$
 $60 : (39 - 29)$ | $(40 - 38) \cdot 4$ | $(32 - 17) + 15$
3. Дар Анвар 26-то чўбчаи ҳисоб буд. Ў пас аз якчандто квадрати алоҳида сохтан, 2-то чўб зиёдотӣ монд. Анвар чандто квадрат сохтааст?
4. Мисолҳоро аз рўйи намуна иҷро кунед:
 $58 + 23 - 55 = \square\square$

$$\begin{array}{r} + 58 \\ + 23 \\ \hline 81 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} - 81 \\ - 55 \\ \hline 26 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 60 + 17 - 51 \\ 87 - 64 + 23 \\ 27 + 23 - 30 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 46 - 16 + 15 \\ 77 + 13 - 29 \\ 74 + 26 - 40 \end{array}$$

5. Ҷадвалро пур кунед:

Тақсимшаванда	30	40	50	60	70	80	90
Тақсимкунанда	3	4	5	6	7	8	9
Ҳосили тақсим							

6. Дар халта 32-то чормағз мавҷуд буд. 4-то бача чормағзҳоро баробар тақсим карда гирифтанд. Ҳар як бача чандтоғӣ чормағз гирифтааст?

7. $(42 + 18) - 30$ | $90 - (28 + 22)$ | $39 - 18 : 2$
 $(57 - 27) + 15$ | $50 : (25 - 15)$ | $15 : 5 + 7$

8. Дар автосалон дар давоми як ҳафта 37-то мошини сабук ва аз он 7-то кам мошини боркашон фурӯхта шуд. Дар автосалон дар давоми як ҳафта ҳамағӣ чандто мошин фурӯхта шудааст?

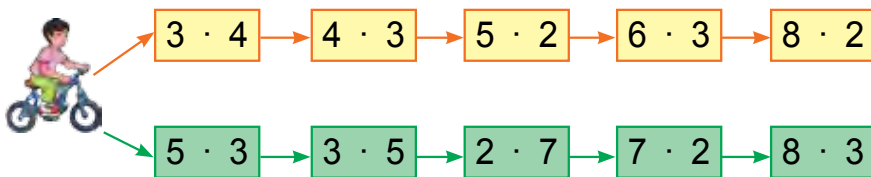

1. Барои як хонадон 45-то қошуқ (чумча)-и ош ва 23-то қошуқи чой харида гирифтанд. Барои ин хонадон ҳамагӣ чандто қошуқ харида гирифтанд?

2. $4 \cdot 3 \square 8 \cdot 2$ | $18:3 \square 12:4$ | $4 \cdot 4 \square 16:4$
 $2 \cdot 9 \square 9 \cdot 2$ | $21:7 \square 14:7$ | $3 \cdot 5 \square 18:6$

3. Ҳалли мисолҳоро фаҳмонед:

4. 12-то квадратча ба ҳар қатор 6-тоғӣ кашида шуд. Квадратчаҳо чанд қатор шуд?
5. Ҷавоби мисолҳоро ёбед:

6. Ба ошхонаи мактаб 5 қуттӣ печении ҳар яки он 6 кг-мӣ оварда шуд. Чанд килограмм печени оварда шудааст?
7. Мисолҳоро бо санчиш ҳал кунед:

$$\begin{array}{r} 41 \\ + 19 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 70 \\ - 24 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 57 \\ + 32 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 92 \\ - 61 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 36 \\ + 45 \\ \hline \end{array}$$

ЗАРБ ВА ТАҚСИМ ДАР ДОХИЛИ ҶАДВАЛ

АДАДИ 2-РО БА АДАДИ ЯКРАҚАМА ЗАРБ ЗАДАН,
БА 2 ТАҚСИМ КАРДАН ВА БА ҲОСИЛИ ТАҚСИМ
АДАДИ 2 МЕБАРОМАДАРО ТАҚСИМ КАРДАН

1. $2+2=4$
 $2 \cdot 2 = \square$

 $2+2+2=6$
 $2 \cdot 3 = \square$

 $2+2+2+2=8$
 $2 \cdot 4 = \square$

 $2+2+2+2+2=10$
 $2 \cdot 5 = \square\square$

Ҷадвали зарбро дар ёд доред:

$2 \cdot 2 = 4$	$2 \cdot 4 = 8$	$2 \cdot 6 = 12$	$2 \cdot 8 = 16$
$2 \cdot 3 = 6$	$2 \cdot 5 = 10$	$2 \cdot 7 = 14$	$2 \cdot 9 = 18$

2. $2 \cdot 2 + 2$ $2 \cdot 3 + 2$ $2 \cdot 4 + 2$ $2 \cdot 5 + 2$
3. Барои куртаи бачаҳо 2 м газвор сарф мешавад. Ба 3-то куртаи ҳаминхела чанд метр газвор сарф мешавад?
4. Муодилаҳоро ҳал кунед:
 $x \cdot 2 = 4$ $x \cdot 2 = 6$ $x \cdot 2 = 8$ $x + 2 = 10$
5. Мисолҳои доир ба ҷамъ бударо бо мисолҳои доир ба зарб буда иваз карда ҳал кунед:
 Намуна: $2+2=2 \cdot 2$
 $2+2+2$ $2+2+2+2$ $2+2+2+2+2$

6. Мансур ба ҳар яки 2-то қафас 4-тоғй кабк андохт. Дар қафасҳо ҳамағй чандто кабк ҳаст?

7. $(50+20)+9$ | $60+(27-7)$ | $(30+10)+7$
 $(40-10)+8$ | $70-(17+3)$ | $(80-10)+5$

1. Аз қадвал қавоби мисолҳои ба 8, 12, 14, 16, 18 баробар бударо хонед. Ин қадвалро дар ёд доред.

$2 \cdot 2 = 4$		$4 : 2$	
$2 \cdot 3 = 6$	$3 \cdot 2$	$6 : 2$	$6 : 3$
$2 \cdot 4 = 8$	$4 \cdot 2$	$8 : 2$	$8 : 4$
$2 \cdot 5 = 10$	$5 \cdot 2$	$10 : 2$	$10 : 5$
$2 \cdot 6 = 12$	$6 \cdot 2$	$12 : 2$	$12 : 6$
$2 \cdot 7 = 14$	$7 \cdot 2$	$14 : 2$	$14 : 7$
$2 \cdot 8 = 16$	$8 \cdot 2$	$16 : 2$	$16 : 8$
$2 \cdot 9 = 18$	$9 \cdot 2$	$18 : 2$	$18 : 9$

Дутоғй шуморед.

								
								
2	4	6	8	10	12	14	16	18

2. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

$2:2 = \square$ $8:2 = \square$ $14:2 = \square$
 $4:2 = \square$ $10:2 = \square$ $16:2 = \square$
 $6:2 = \square$ $12:2 = \square$ $18:2 = \square$

3. 18 кг биринчро ба 2-то халта баробар андохтанд. Ба ҳар як халта чанд килограмм биринч андохта шудааст?
4. 14 кг мошро ба 7-то халта баробар андохтанд. Ба ҳар як халта чанд килограмм мош андохта шудааст?
5. Дар асоси расм масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

2 кг 2 кг 2 кг 2 кг 2 кг

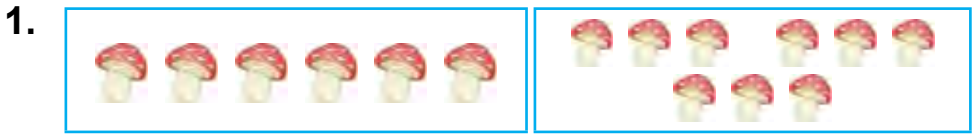
Вазни печении дар ҳар як халтача буда 2 кг аст. Вазни печении дар 5-то халтача буда чӣ қадар аст?

6. Аз рӯи қадвал масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

	Шарбати 1-то банка	Миқдори банкаҳо	Шарбати ҳамаи банкаҳо
	2 литр	6-то	?
	2 литр	?	12 литр
	?	6-то	12 литр

7. Азиза пуфакҳоро 2-тоғй карда ба ришта баст. Дар 6-то бастаи ҳаминхела чандто пуфак ҳаст?
8. $20 + 20 + 20$ | $25 + 25 + 25$ | $30 + 30 + 30$
 $70 - (20 + 20)$ | $90 - (25 + 25)$ | $90 - (30 + 30)$

АДАДИ 3-РО БА АДАДИ ЯКРАҚАМА ЗАРБ ЗАДАН БА БА 3 ТАҚСИМ КАРДАН

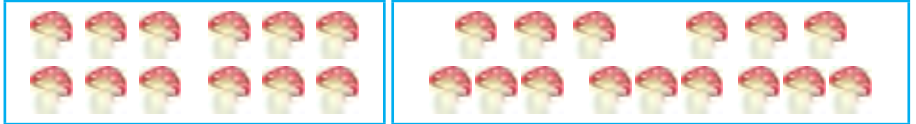

$$3 + 3 = 6$$

$$3 \cdot 2 = \square$$

$$3 + 3 + 3 = 9$$

$$3 \cdot 3 = \square$$

$$3 + 3 + 3 + 3 = 12$$

$$3 \cdot 4 = \square \square$$

$$3 + 3 + 3 + 3 + 3 = 15$$

$$3 \cdot 5 = \square \square$$

Чадвали зарбро дар ёд доред:

$$3 \cdot 2 = 6$$

$$3 \cdot 4 = 12$$

$$3 \cdot 3 = 9$$

$$3 \cdot 5 = 15$$

2. $3 \cdot 2 + 3$ $3 \cdot 3 + 3$ $3 \cdot 4 + 3$ $3 \cdot 5 + 3$
3. Дар асоси расм масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

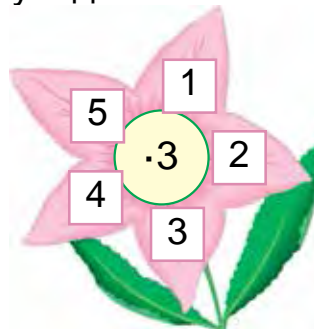
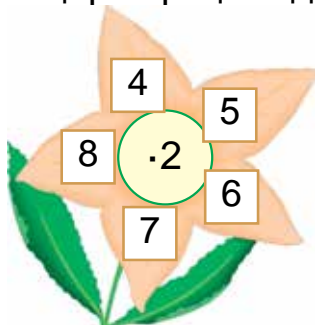

3 кг

? кг

4. Мисолҳои доир ба ҳам бударо бо мисолҳои оид ба зарб буда иваз карда ҳал кунед:
Намуна: $3 + 3 = 3 \cdot 2$
 $3 + 3 + 3$ | $3 + 3 + 3 + 3$ | $3 + 3 + 3 + 3 + 3$
5. Акбар 16-то қаламҳои рангаро ба 2-то қутти баробар ҷойгир кард. Вай ба ҳар як қутти чандтоғи қалам ҷойгир кардааст?

6. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

7. Дар 1-то зарф 3 литр равғани пахта аст. Дар 3-то зарф чанд литр равғани пахта аст? Дар 5-то зарф чӣ?

8. Муқоиса кунед:

$$3+3 \square 3 \cdot 2$$

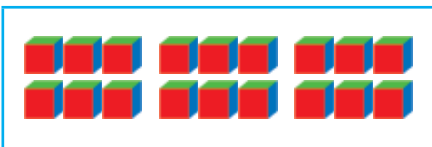
$$3+3+3+3 \square 3 \cdot 5$$

$$3+3+3 \square 3 \cdot 4$$

$$3+3+3+3+3 \square 3 \cdot 3$$

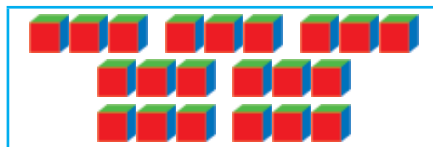

1. Ҳалли мисолҳоро фаҳмонед:

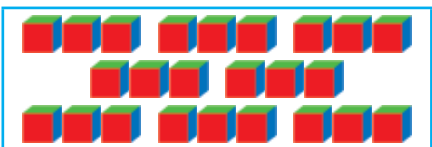
$$3+3+3+3+3+3 = 18$$

$$3 \cdot 6 = \square \square$$

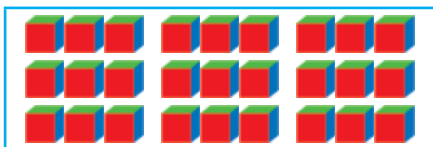
$$3+3+3+3+3+3+3 = 21$$

$$3 \cdot 7 = \square \square$$

$$3+3+3+3+3+3+3+3 = 24$$

$$3 \cdot 8 = \square \square$$

$$3+3+3+3+3+3+3+3+3 = 27$$

$$3 \cdot 9 = \square \square$$

Чадвали зарбро дар ёд доред:

$$3 \cdot 6 = 18$$

$$3 \cdot 8 = 24$$

$$3 \cdot 7 = 21$$

$$3 \cdot 9 = 27$$

2. Дар як лаълича 3-то лимон аст. Дар 6-то лаъличаи ҳаминхела чандто лимон ҳаст?
3. $3 \cdot 6 + 3$ | $3 \cdot 7 + 3$ | $3 \cdot 8 + 3$ | $3 \cdot 9 + 3$
4. Ба якто банка 3 литр шарбати олуболу меравад. Ба 8-то банка пас аз шарбат андохтан 16 литр шарбат зиёдати карда монд. Аввал чанд литр шарбати олуболу буд?
5. Зарбшавандаи якум 3, зарбкунандаи дуюм 5. Ҳосили зарбро ёбед.

6. Агар ба ҳар як шарф 3-то риштаи калобаи пашмин рафта бошад, ба 7-то шарфи ҳаминхела чандто риштаи калобаи пашмин рафтааст?
7. Муқоиса кунед:

$$3 \cdot 2 \square 3 \cdot 6 \quad | \quad 2 \cdot 7 \square 3 \cdot 4 \quad | \quad 2 \cdot 8 \square 3 \cdot 8$$

$$3 \cdot 7 \square 3 \cdot 3 \quad | \quad 3 \cdot 9 \square 2 \cdot 9 \quad | \quad 3 \cdot 5 \square 2 \cdot 6$$

1. Аз қадвал ҷавоби мисолҳои ба 15, 18, 21, 24, 27 баробар бударо ёбед.

$3 \cdot 3 = 9$		$9 : 3$	
$3 \cdot 4 = 12$	$4 \cdot 3$	$12 : 3$	$12 : 4$
$3 \cdot 5 = 15$	$5 \cdot 3$	$15 : 3$	$15 : 5$
$3 \cdot 6 = 18$	$6 \cdot 3$	$18 : 3$	$18 : 6$
$3 \cdot 7 = 21$	$7 \cdot 3$	$21 : 3$	$21 : 7$
$3 \cdot 8 = 24$	$8 \cdot 3$	$24 : 3$	$24 : 8$
$3 \cdot 9 = 27$	$9 \cdot 3$	$27 : 3$	$27 : 9$

Сетогй шуморед.

								
								
								
3	6	9	12	15	18	21	24	27

2. $3:3=\square$ $12:3=\square$ $21:3=\square$
 $6:3=\square$ $15:3=\square$ $24:3=\square$
 $9:3=\square$ $18:3=\square$ $27:3=\square$

3. Расми шарти масъаларо кашед ва онро ҳал кунед: Дар бак 27 литр бензин мавҷуд буд. Ин бензин ба 3-то зарф баробар рехта шуд. Ба ҳар як зарф чанд литр бензин рехта шуд?
4. 21 кг шакар мавҷуд буд. Ин шакарро 3 кг-мӣ карда ба халтачаҳо андохтанд. Чандто халтача лозим шудааст?
5. Қимати ифодаҳои дар ҷадвал бударо ёбед:

Зарбшаванда	3	3	3	3	3	3	3
Зарбкунанда	3	4	5	6	7	8	9
Ҳосили зарб							

6. Тасмае кашед, ки дарозиаш 18 см бошад ва онро 3 см-ӣ ба қисмҳо ҷудо кунед. Чандто қисм ҳосил шуд?
7. Мисолҳоро ҳал кунед:

$3 \cdot 7 + 9$		$15 : 3 + 25$		$3 \cdot 9 - 7$
$8 \cdot 2 + 4$		$27 : 3 - 9$		$7 \cdot 2 - 4$

1. Ҳалли масъалаҳоро фаҳмонед:

1) Ба ҳар як лаълича 2-тоғӣ нок гузошта шуд. 10-то нок ба чанд лаълича гузошта шуд? Ноки зиёдатӣ карда оё ҳаст?

2) Адади 10-и масъалаи пешинаро бо ададҳои 7, 8, 9 иваз кунед ва аз расм истифода бурда, худатон масъалаи нав тартиб дода ҳал кунед.

3) Аз ададҳои 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10 кадомашон ба 2 тақсим мешаванд?

Ададҳои ба 2 тақсимшаванда, ададҳои **ҷуфт** ва ададҳои ба 2 тақсимнашаванда, ададҳои **тоқ** номида мешавад.

2. Аз қатори ададҳои 13, 15, 8, 12, 6, 18, 21, 23, 24 пеш ҳамаи ададҳои ҷуфт, сипас ҳамаи ададҳои тоқро кўчонда нависед.

3. Ба Гулноза дугонааш 2-то диск тўхфа кард. Дар диски яқум 3-то мултфилм, дар диски дуюм бошад, аз он 3 маротиба зиёд мултфилм навишта шудааст. Дар ҳар ду диск чандто мултфилм навишта шудааст?

4.	Тақсимшаванда	6	9	12	15	18	21	24	27
	Тақсимкунанда	3	3	3	3	3	3	3	3
	Ҳосили тақсим								

5. Мисолҳоро ба мисли дар намуна нишондодашу-
да ҳал кунед:

Намуна: $(58 - 43) : 3 = 5$

$$\begin{array}{r} 58 \\ -43 \\ \hline 15 \end{array}$$

$$15 : 3 = 5$$

$$(38 - 26) : 3$$

$$(16 + 11) : 3$$

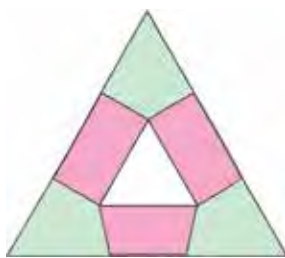
$$3 \cdot 6 + 12$$

$$(70 - 49) : 3$$

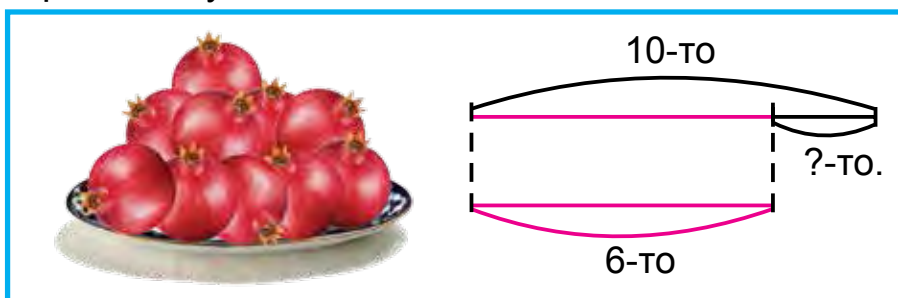
$$(10 + 10) : 2$$

$$2 \cdot 9 + 12$$

6. Шаклҳои дар расм бударо ба дафтаратон кашед
ва онҳоро ранг кунед:

7. Дар асоси нақша масъала тартиб диҳед ва
онро ҳал кунед:

8. Дуто порча кашед: $AB = 7$ см 4 мм, порчаи CD
бошад, аз он 3 мм кӯтоҳ бошад.

9. $14 : 2 + 43$

$$3 \cdot 7 - 21$$

$$(45 - 30) : 3$$

$$18 : 3 + 24$$

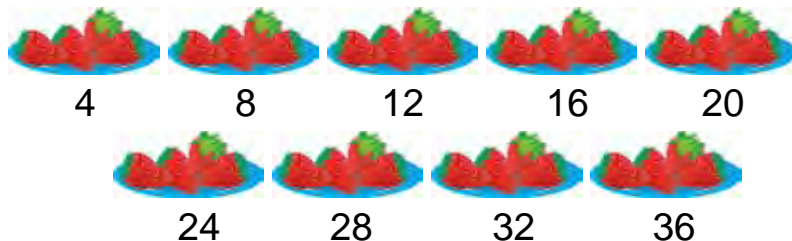
$$3 \cdot 8 - 20$$

$$(56 - 40) : 2$$

АДАДИ 4-РО БА АДАДИ ЯКРАҚАМА ЗАРБ ЗАДАН ВА БА 4 ТАҚСИМ КАРДАН

1.

Чадвали зарбро дар ёд доред:

$$4 \cdot 4 = 16$$

$$4 \cdot 6 = 24$$

$$4 \cdot 8 = 32$$

$$4 \cdot 5 = 20$$

$$4 \cdot 7 = 28$$

$$4 \cdot 9 = 36$$

2. $4 \cdot 2 + 4$ $4 \cdot 3 + 4$ $4 \cdot 4 + 4$ $4 \cdot 5 + 4$
 $4 \cdot 6 + 4$ $4 \cdot 7 + 4$ $4 \cdot 8 + 4$ $4 \cdot 9 + 4$
3. Дар асоси расм масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

4 кг

? кг

4. $3 \cdot 5$ ва $4 \cdot 6$ $21 : 3$ ва $16 : 4$ $20 : 4$ ва $36 : 4$
5. Барои баробар шудани миқдори чўбҳои ҳисоби дар ҳар ду шакл буда, ба шакли яқум чандто чўби ҳисоб лозим мешавад?

6. Ба ҳалати занона 4 м газвор меравад. Ба 9-то ҳалати ҳаминҳела чанд метр газвор меравад?

7. $(47 - 46) \cdot 16$ $(42 - 27) : 3$ $(17 + 13) : 10$
 $(28 + 22) : 10$ $(15 + 12) : 3$ $(32 + 28) : 10$

1. Аз чадвал истифода бурда, ҷавоби мисолҳои ба 24, 28, 32, 36 баробар бударо ёбед.

$4 \cdot 4 = 16$		$16 : 4$	
$4 \cdot 5 = 20$	$5 \cdot 4$	$20 : 4$	$20 : 5$
$4 \cdot 6 = 24$	$6 \cdot 4$	$24 : 4$	$24 : 6$
$4 \cdot 7 = 28$	$7 \cdot 4$	$28 : 4$	$28 : 7$
$4 \cdot 8 = 32$	$8 \cdot 4$	$32 : 4$	$32 : 8$
$4 \cdot 9 = 36$	$9 \cdot 4$	$36 : 4$	$36 : 9$

2. Дар як лаълича 4-то анор аст. Дар 8-то лаъличаи ҳаминхела чандто анор аст?

3. $4 \square 8 = 32$ $24 \square 4 = 6$ $36 \square 4 = 9$

4. Барои боғчаи бачагона 20-то бозича оварда шуд. Онҳоро ба 4-то гурӯҳ баробар тақсим карданд. Ба ҳар як гурӯҳ чандтогӣ бозича дода шудааст?

5. Ҷадвалро пур кунед:

Зарбшаванда	4	4	4	4	4	4	4
Зарбкунанда	3	4	5	6	7	8	9
Ҳосили зарб							

6. Ба ҳар як гулдон 4-тогӣ гул гузоштан лозим. Барои 16-то гул чандто гулдон лозим аст?

7. $12 : 4 = \square$ | $24 : 4 = \square$ | $32 : 4 = \square$
 $16 : 4 = \square$ | $28 : 4 = \square$ | $36 : 4 = \square$

АДАДИ 5-РО БА АДАДИ ЯКРАҚАМА ЗАРБ ЗАДАН ВА БА 5 ТАҚСИМ КАРДАН

1. 5 10 15 20 25 30 35 40 45

$5 \cdot 5 = 25$		$25 : 5$	
$5 \cdot 6 = 30$	$6 \cdot 5 = 30$	$30 : 5$	$30 : 6$
$5 \cdot 7 = 35$	$7 \cdot 5 = 35$	$35 : 5$	$35 : 7$

2. Дар як халта 5 кг мош аст. Дар 7-то халтаи ҳаминхела чанд килограмм мош ҳаст?
3. Дар асоси расм масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

5 литр

? литр шарбат

4. $5 \cdot 5 + 15$ $30 : 5 \cdot 2$ $5 \cdot 5 + 20$
 $5 \cdot 7 - 30$ $25 : 5 \cdot 3$ $5 \cdot 6 + 30$
 $4 \cdot 7 + 20$ $20 : 4 \cdot 5$ $4 \cdot 6 + 14$
5. Аз ададҳои 25, 26, 30, 32, 35, 40 кадомашон ба 5 тақсим мешаванд?
6. Дар устохона 30-то курсӣ ва аз курсӣ 5 маротиба кам мизҳо тайёр карда шуд. Ҳамагӣ чандто курсӣ ва миз тайёр карда шудааст?

7. $5 \cdot 3 + 25$ $5 \cdot 5 - 15$ $5 \cdot 7 + 35$
 $5 \cdot 4 + 20$ $5 \cdot 6 + 10$ $4 \cdot 9 - 30$

1. Ҷадвалро дар ёд доред:

$5 \cdot 5 = 25$		$25 : 5$	
$5 \cdot 6 = 30$	$6 \cdot 5$	$30 : 5$	$30 : 6$
$5 \cdot 7 = 35$	$7 \cdot 5$	$35 : 5$	$35 : 7$
$5 \cdot 8 = 40$	$8 \cdot 5$	$40 : 5$	$40 : 8$
$5 \cdot 9 = 45$	$9 \cdot 5$	$45 : 5$	$45 : 9$

2. $5 \cdot 2 \square 4 \cdot 9$ | $8 \cdot 3 \square 6 \cdot 4$ | $40 : 5 \square 36 : 4$
 $5 \cdot 5 \square 3 \cdot 7$ | $7 \cdot 5 \square 5 \cdot 7$ | $45 : 5 \square 36 : 4$

3. Аз гармхона барои як гулдаста 5-то гул канданд. Барои 9-то гулдастаи ҳаминхела чандто гул кандаанд?

4. Ҷадвалро пур кунед:

Тақсимшаванда	15	20	25	30	35	40	45
Тақсимкунанда	5	5	5	5	5	5	5
Ҳосили тақсим							

5. Тасмаи дарозиаш ба 9 см баробар буда кашед ва онро бо роҳи қат кардан ба се қисми баробар тақсим кунед. Дар ҳар кадом қисм чанд сантиметр тасма ҳаст?

6. Ба дўкон 5 қуттӣ шафтолуи ҳар як қуттии он 10 кг-мӣ оварда шуд. То нисфирӯзӣ 40 кг шафтолу фурӯхта шуд. Боз чанд килограмм шафтолуи мефурӯхта монд?

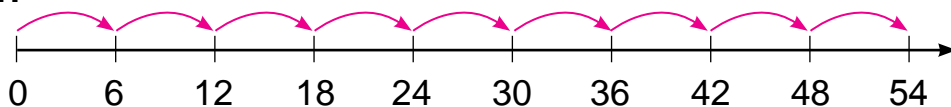
7. $(18 + 17) : 5$ | $(65 - 25) : 8$ | $5 \cdot (6 + 4)$
 $(79 - 34) : 5$ | $(19 + 16) : 7$ | $4 \cdot (7 + 3)$

АДАДИ 6-РО БА АДАДИ ЯКРАҚАМА ЗАРБ ЗАДАН ВА БА 6 ТАҚСИМ КАРДАН

1.

Дар ёд доред:

$$6 \cdot 6 = 36$$

$$36 : 6$$

$$6 \cdot 7 = 42$$

$$7 \cdot 6$$

$$42 : 6$$

$$42 : 7$$

2. Дар асоси расм масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

6 дона

Дар 6-то лаълича - ? дона

3. $6 \cdot 6 + 24$ | $7 \cdot 6 - 22$ | $(70 - 28) : 6$
 $6 \cdot 7 - 42$ | $5 \cdot 6 + 30$ | $(19 + 17) : 6$

4. Дар шакл ҷойи 1-то чӯбро тавре ди-
гар кунед, ки хонача ба тарафи қафо
(пас) баргардад.

5. Муодилаҳоро ҳал кунед.

$$x \cdot 6 = 12$$

$$18 + x = 29$$

$$26 - x = 13$$

6. Ба боғчаи бачагона 6 бех ниҳоли тут ва 12 бех
ниҳоли гелос шинонданд. Гелос аз тут чанд мароти-
ба зиёд аст? Тут аз гелос чанд маротиба кам аст?

7. $6 \cdot 5 : 10$ | $36 : 6 + 34$ | $6 \cdot 7 + 18$
 $5 \cdot 6 : 10$ | $42 : 6 + 13$ | $4 \cdot 8 - 30$

1. Аз чадвал мисолҳои 36, 42, 48, 54 ҳосил шударо гӯед:

$6 \cdot 6 = 36$		$36 : 6$	
$6 \cdot 7 = 42$	$7 \cdot 6$	$42 : 6$	$42 : 7$
$6 \cdot 8 = 48$	$8 \cdot 6$	$48 : 6$	$48 : 8$
$6 \cdot 9 = 54$	$9 \cdot 6$	$54 : 6$	$54 : 9$

2. Ба таом 4 дона пиёз, нисбат ба пиёз 2 дона зиёд сабзӣ, аз сабзӣ 4 маротиба зиёд картошка андохта шуд. Ба таом чӣ қадар картошка андохта шудааст?
3. Росткунҷаи тарафҳояш аз 2 см ва 4 см иборат буда кашед. Периметри онро ёбед.
4. Агар $a = 36$, $a = 42$, $a = 48$ бошад, қимати ифодаи $a : 6$ -ро ёбед.
5. Ҳалли масъалаҳоро муқоиса кунед:
- 1) Вазни харбуза 4 кг, тарбуз аз он 2 кг вазнин аст. Тарбуз чанд килограмм мебарояд?
- 2) Вазни харбуза 4 кг, тарбуз аз он 2 маротиба вазнин аст. Тарбуз чанд килограмм мебарояд?

6. Дар ҷамоаи хоҷагӣ имсол 15-то хона сохтанд. Соли гузашта аз имсол 6-то кам хона сохта буданд. Дар байни ду сол ҳамагӣ чӣ қадар хона сохта шудааст?

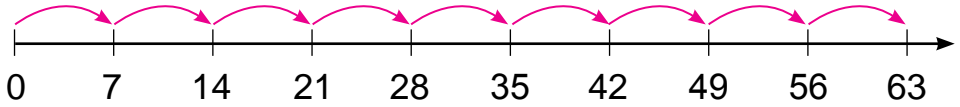
7. $42 : 7 \cdot 3$ $36 : 4 \cdot 3$ $6 \cdot 8 + 40$
 $54 : 6 \cdot 2$ $28 : 7 + 4$ $6 \cdot 9 - 24$
 $40 + 6 \cdot 5$ $80 - 6 \cdot 9$ $48 : 6 + 12$
 $60 - 6 \cdot 8$ $30 + 6 \cdot 7$ $54 : 6 + 21$

АДАДИ 7-РО БА АДАДИ ЯКРАҚАМА ЗАРБ ЗАДАН БА БА 7 ТАҚСИМ КАРДАН

1.

$7 \cdot 7 = 49$		$49 : 7$	
$7 \cdot 8 = 56$	$8 \cdot 7$	$56 : 7$	$56 : 8$
$7 \cdot 9 = 63$	$9 \cdot 7$	$63 : 7$	$63 : 9$

2. Дар дўкон 63-то яхдон мавчуд буд. Дар 6 рўз ҳар рўз 9-тоғй яхдон фурухта шуд. Барои фурухтан боз чй қадар яхдон монд?

3. $7 \cdot 7 + 21$ | $7 \cdot 4 + 28$ | $56 : 7 \cdot 2$
 $7 \cdot 5 - 30$ | $7 \cdot 8 - 50$ | $63 : 7 \cdot 3$

4. Ҷадвалро пур кунед:

Зарбшаванда	7	7	7	7	7	7	7
Зарбкунанда	3	4	5	6	7	8	9
Ҳосили зарб							

5. 1) Зарбшавандаи якум 6, зарбкунандаи дуюм 7, ҳосили зарбро ёбед;
 2) Тақсимшаванда 56, тақсимкунанда 7, ҳосили тақсимро ёбед.

6. Аз як бех лимон 26-то, аз беҳи дуюм 16-то лимон канданд. Ҳамаи лимонҳоро ба 9-то халтаи коғаз баробар андохтанд. Ба ҳар як халта чандтоғй лимон андохта шудааст?

7. $7 \cdot 9 - 30$ | $56 : 7 + 8$ | $24 : 3 \cdot 2$
 $7 \cdot 7 - 20$ | $63 : 9 + 7$ | $32 : 4 \cdot 2$

1. Чадвалро пур кунед:

Тақсимшаванда	21	28	35	42	49	56	63
Тақсимкунанда	7	7	7	7	7	7	7
Ҳосили тақсим							

2. $(60 - 18) : 7$ | $(29 + 20) : 7$ | $5 \cdot (17 - 9)$
 $(18 + 18) : 6$ | $(35 + 19) : 6$ | $7 \cdot (18 - 12)$

3. Ифодаҳоро нависед ва қимати онҳоро ёбед:

1) Ҳосили зарби 7 ва 8, 6 ва 5, 7 ва 9.

2) Ҳосили тақсими 56 ва 7, 42 ва 6, 49 ва 7.

4. Чандто хати шикаста додашудааст, онҳоро ба дафтаратон кашед:

5. $6 \cdot 7 \square 7 \cdot 6$ | $7 \cdot 8 \square 7 \cdot 5$ | $42 : 7 \square 56 : 7$
 $7 \cdot 4 \square 7 \cdot 3$ | $6 \cdot 5 \square 7 \cdot 8$ | $21 : 3 \square 21 : 7$

6. Агар барои якто халат 3 метр газвор сарф шавад, аз 21 метр газвор чандто халат дўхтан мумкин?

7. Ҳамин хел адад гузored, ки баробарӣ дуруст бошад:

$$8 \cdot \square = 48$$

$$\square \cdot 7 = 49$$

$$42 : \square = 7$$

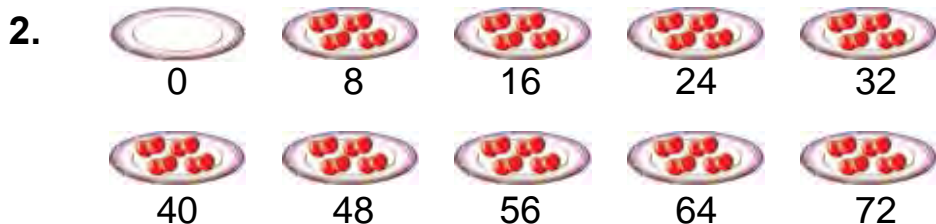
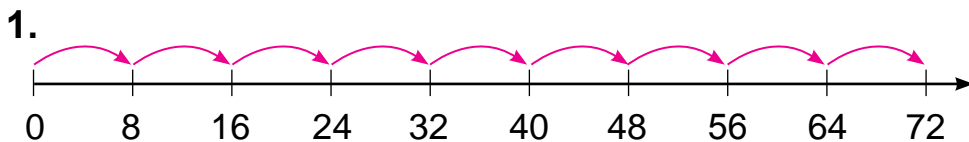
$$5 \cdot \square = 25$$

$$\square \cdot 8 = 64$$

$$32 : \square = 8$$

АДАДИ 8-РО БА АДАДИ ЯКРАҚАМА ЗАРФ ЗАДАН ВА БА 8 ТАҚСИМ КАРДАН

$8 \cdot 8 = 64$	$64 : 8$
$8 \cdot 9 = 72$	$72 : 8$

3. Дар ҳар як банка 5 кг-мӣ асал аст. Дар 8-то банкии ҳаминхела чанд килограмм асал ҳаст?

4. Аз ададҳои 24, 32, 45, 48 кадомашон ба 8 тақсим мешаванд?

5. Дар устухонаи дӯзандагӣ аз 42 метр атлас 7-то куртаи якхела дӯхта шуд. Ба 10-то куртаи ҳаминхела чанд метр атлас лозим мешавад?

6. $8 \cdot 5 - 8 \cdot 3$ | $8 \cdot 9 + 8 \cdot 1$ | $72 : 8 - 48 : 6$
 $8 \cdot 2 + 8 \cdot 4$ | $7 \cdot 8 - 6 \cdot 6$ | $56 : 8 + 64 : 8$

7. 32 литр шарбат ба 8-то зарф баробар рехта шуд. Барои рехтани 40 литр шарбат аз зарфи ҳаминхела чандто лозим аст?

8. $(28 + 28) : 8$ | $(69 - 29) : 8$ | $28 : (11 - 7)$
 $(89 - 25) : 8$ | $(29 + 27) : 8$ | $16 : (11 - 7)$

1. Чадвалро пур кунед:

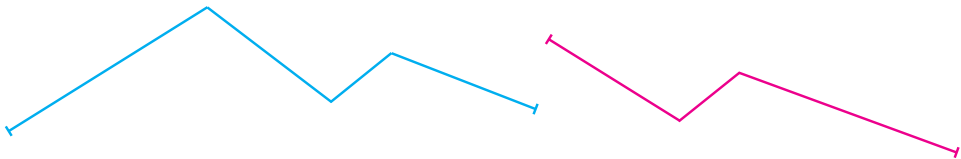
Тақсимшаванда	16	24	40	48	56	64	72
Тақсимкунанда	8	8	8	8	8	8	8
Ҳосили тақсим							

2. Аз хоҷагӣ ба осийё 48 халта гандум аз он 8 халта кам ҷав оварданд. Ба осийё чанд халта ҷав овардаанд?

Ба масъала чунин савол гузored, ки он бо ду амал ҳал мешуда бошад.

3. $32 : 8$ $42 : 6$ $7 \cdot 8$ $9 \cdot 4$
 $54 : 6$ $36 : 6$ $8 \cdot 8$ $9 \cdot 6$

4. Дарозии ҳар як хати шикастаро чен кунед:

5. Дар асоси расм масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

8 кг

? кг

6. $49 - 72 : 8$ $7 \cdot 8 + 4 \cdot 6$ $50 : 5 - 50 : 10$
 $64 - 8 \cdot 8$ $9 \cdot 5 + 5 \cdot 9$ $70 : 7 + 20 : 10$

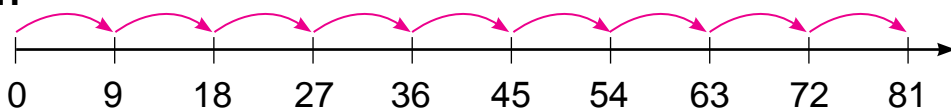
7. Агар $a = 48$, $a = 64$, $a = 72$ бошад, қимати ифодаи $a : 8$ -ро ёбед.

АДАДИ 9-РО БА АДАДИ ЯКРАҚАМА ЗАРБ ЗАДАН ВА БА 9 ТАҚСИМ КАРДАН

1.

Чавоби ҳар як мисолро дар ёд доред:

$$9 \cdot 9 = 81 \quad 81 : 9 = 9$$

2. Аз 18-то калобаи риштаи пашмин 2-то камзӯлчаи занонаи якхела бофтанд. Ба 9-то камзӯлчаи ҳаминхела чандто калобаи ришта лозим аст?
3. Дар асоси қадвал мисолҳои додашударо ҳал кунед:

Зарбшаванда	9	9	9	9	9	9	9
Зарбкунанда	3	4	5	6	7	8	9
Ҳосили зарб							

4. Ба боғчаи бачагона 32-то пиёла ва аз он 4 маротиба кам чойник оварда шуд. Ба боғчаи бачагона ҳамагӣ чандто чойник ва пиёла оварда шудааст?
5. $9 \cdot 9 + 9$ | $81 : 9 \cdot 2$ | $(42 + 14) : 8$
 $8 \cdot 9 - 2$ | $72 : 9 \cdot 4$ | $(83 - 20) : 7$

6. Рангмол рӯзи якум 9-то тирезаро ва рӯзи дуюм аз он 2 маротиба зиёд тирезаро ранг кард. Рангмол дар ду рӯз чандто тирезаро ранг кардааст?
7. $(36 + 28) : 8$ | $(97 - 34) : 9$ | $(20 + 28) : 6$
 $(90 - 18) : 9$ | $(29 + 25) : 9$ | $(58 - 26) : 8$

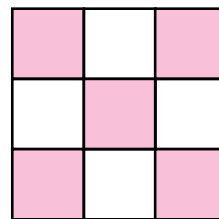
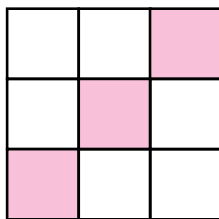
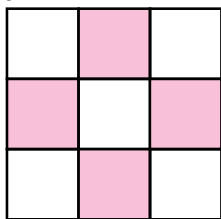
1. Дар ҷамоаи хоҷагӣ 9-то мошини боркаш ва аз он 3 маротиба кам мошини сабукрав аст. Дар ҷамоаи хоҷагӣ чандто мошини сабукрав ҳаст? Ба масъала чунон савол гузоред, ки он бо ду амал ҳал мешуда бошад.
2. Агар $a = 81$, $a = 63$, $a = 72$ бошад, қимати ифодаи $a : 9$ -ро ёбед.
3. Қимати ифодаи дар ҷадвал бударо ёбед:

Тақсимшаванда	81	72	63	54	45	36	27
Тақсимкунанда	9	9	9	9	9	9	9
Ҳосили тақсим							

4. Масъалаи мухтасар тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

Дар маҳфили шоҳмот – 27 нафар донишомӯз
 Дар маҳфили шашка - ?, 7 нафар кам донишомӯз

5. Шаклҳоро ба дафтаратон кашед ва онҳоро ранг кунед:

6. Дар ҷамоаи варзиш 27-то тӯби футбол буд. Дар давоми мавсими бозӣ боз 23-то тӯби футбол оварданд. Дар ҷамоа ҳамагӣ чандто тӯби футбол шуд?

7. $(18 + 3) : 3$ | $(68 - 41) : 3$ | $2 \cdot (17 - 8)$
 $(12 + 6) : 2$ | $(56 - 35) : 3$ | $3 \cdot (15 - 6)$

МАСЪАЛАҲОИ ТАРКИБӢ

- Масъалаҳои фаҳмонда ҳал кунед:
 - Дар дарси меҳнат Насиба 2-то, Азиза бошад, аз ӯ 4-то зиёд хирсча сохт. Азиза чандто хирсча сохтааст?
 - Дар дарси меҳнат Насиба 2-то, Азиза бошад, аз ӯ 4 маротиба зиёд хирсча сохт. Азиза чандто хирсча сохтааст?

Ададро барои якчанд маротиба зиёд кардан, ададҳо зарб карда шуда, барои зиёд кардани якчанд воҳид бошад, ададҳо ҳамчунин карда мешаванд.

- Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

4-то зиёд кунед				
16	20	24	28	32

4 маротиба зиёд кунед				
5	6	7	8	9

- 19 кг себ ва 17 кг нокро ба ҳар як халта 4 кг-мӣ карда ҷойгир карданд. Чандо халта лозим шудааст?
- Аломатҳои амалро баробариҳо дуруст мебаромада карда гузоред:

$18 \square 18 = 1$

$32 \square 4 = 8$

$4 \square 9 = 36$

$21 \square 21 = 0$

$24 \square 3 = 8$

$3 \square 9 = 27$

- Ресмони дарозиаш 16 см буда гиред. Як қисми онро, аз чор як қисмашро бо роҳи қат кардан ёбед.

$3 \cdot 7 + 9$

$21 : 3 + 7$

$(91 - 67) : 3$

$4 \cdot 9 + 4$

$28 : 4 - 7$

$(19 + 17) : 4$

- Баландии арча 16 м, сафедор бошад, аз он 4 м баланд аст. Баландии сафедор чӣ қадар аст?

1. Az rўyi rasmlar masʼalalarida qanday holatda va qanday muqobil qilingan:

2.

4 -to kam kuned				
8	12	20	15	39

4 marotiba kam kuned				
8	24	16	32	28

3.

Qanday masʼalalar muqobil qilingan:

1) Dar yakto qafas 24-to, dar qafasi duym 4-to kam xargʻush ast. Dar qafasi duym chandto xargʻush xast?

2) Dar yakto qafas 24-to, dar qafasi duym boʻshad, az on 4 marotiba kam xargʻush ast. Dar qafasi duym chandto xargʻush xast?

Adadro baroi yakchand voʻhid kam kardan, az adad hamon voʻhid tarx karda meshavad. Adadro baroi yakchand marotiba kam kardan, adad ba hamon voʻhid taqsim karda meshavad.

4. $3 \cdot 6$ $3 \cdot 9$ $3 \cdot 5$ $3 \cdot 8$ $3 \cdot 7$
 $4 \cdot 6$ $4 \cdot 9$ $4 \cdot 5$ $4 \cdot 8$ $4 \cdot 7$

5. Dar asosi chadval masʼala tartib dihed va onro qanday kuned:

Mavjud bud	Sarflar karda shud	Boʻqiy mond
36 m matov	Baroi kostyum – 16 m Baroi shim – 14 m	? m

6. Qanday xel adad guzored, ki barobariho durost boʻshad:

$20 : \square = 5$	$32 : \square = 8$	$4 \cdot \square = 16$
$28 : \square = 7$	$36 : \square = 9$	$4 \cdot \square = 24$

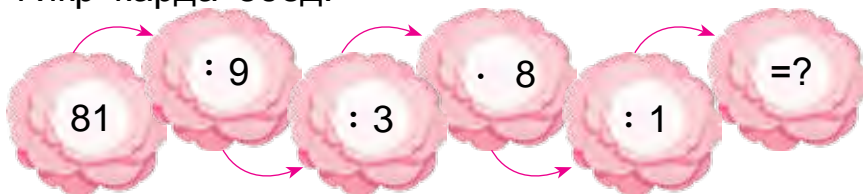

ЗАРБ ВА ТАҚСИМ ДАР ДОХИЛИ 100

1. Қимати ифодаи дар чадвал бударо ёбед:

Зарбшаванда	8	5		8	9	9
Зарбкунанда		7	9	8	7	
Ҳосили зарб	40		54			81

2. Дар боғи мактаб 42 бех дарахти зардолу мавҷуд буд. Аз он 6 маротиба кам ниҳоли анор шинонда шуд. Дар боғи мактаб ҳамагӣ чандто дарахти меванок шуд?
3. Фикр карда ёбед!

4. $8 \cdot 3 + 8 \cdot 5$ | $7 \cdot 6 - 6 \cdot 7$ | $56 : 8 + 64 : 8$
 $9 \cdot 7 - 6 \cdot 4$ | $5 \cdot 9 + 2 \cdot 9$ | $50 : 5 + 30 : 10$
5. Муодилаҳоро ҳал кунед:
 $x : 3 = 9$ $x \cdot 3 = 9$ $x : 2 = 4$

6. Тасмаи дарозиҳояш 12 см бударо ба 2-то қисми баробар тақсим кунед. Дарозии як қисми онро чен кунед. Оиди кори иҷрошуда доир ба тақсим мисол тартиб диҳед ва онро ба дафтратон нависед:

7. $7 \cdot 8$ $7 \cdot 5$ | $6 \cdot 6$ $5 \cdot 3$ | $42 : 7$ $56 : 8$
 $4 \cdot 5$ $9 \cdot 5$ | $8 \cdot 8$ $8 \cdot 2$ | $21 : 3$ $21 : 7$

ҚАДВАЛИ ЗАРБИ АДАДҲОИ ЯКРАҚАМА

1.

·	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20
3	3	6	9	12	15	18	21	24	27	30
4	4	8	12	16	20	24	28	32	36	40
5	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50
6	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60
7	7	14	21	28	35	42	49	56	63	70
8	8	16	24	32	40	48	56	64	72	80
9	9	18	27	36	45	54	63	72	81	90

2. Ҳилола бо модараш 9 бех гули райҳон ва аз он 3 маротиба бисёр гулҳои ҳино шинонданд. Онҳо ҳамагӣ чӣ қадар гул шинондаанд?

3. $64 : 8$ $81 : 9$ $45 : 9$ $32 : 8$
 $72 : 8$ $72 : 9$ $24 : 6$ $16 : 8$

4. Қимати ифодаҳои $a \cdot 8$, $b : 7$ – ро ёбед.

a	9	8	7	6
$a \cdot 8$				

b	63	56	49	42
$b : 7$				

5. Аз ададҳои 36, 37, 45, 81 кадомашон ба 9 тақсим мешаванд?

6. Дар як банд 75 см сим буд. Аз сим якчанд сантиметр бурида гирифтанд ва дар он 32 см боқӣ монд. Чанд сантиметр сим бурида гирифтаанд?

7. $47 + 54 : 6$ $69 - 6 \cdot 6$ $81 : 9 \cdot 3$
 $80 - 21 : 3$ $35 + 7 \cdot 5$ $72 : 8 \cdot 4$

ЧАДВАЛИ ТАҚСИМИ АДАДҲОИ ЯКРАҚАМА

1.

4	6	8	10	12	14	16	18	:2
6	9	12	15	18	21	24	27	:3
8	12	16	20	24	28	32	36	:4
10	15	20	25	30	35	40	45	:5
12	18	24	30	36	42	48	54	:6
14	21	28	35	42	49	56	63	:7
16	24	32	40	48	56	64	72	:8
18	27	36	45	54	63	72	81	:9
2	3	4	5	6	7	8	9	

2. Дар қуттии якум 16 кг ва дар қуттии дуюм 12 кг мехча аст. Пас аз 8 кг мехча истифода шудан, чанд килограмм мехча боқӣ монд?
3. Дар асоси расм масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

3 метр

? метр

4. Амалҳоро иҷро кунед. Ба ҳамдигар алоқаманд будани ифодаҳоро фаҳмонда диҳед:

$$6 \cdot 7 = 42$$

$$3 \cdot 9 = 27$$

$$9 \cdot 5 = 45$$

$$42 : 6 = 7$$

$$27 : 3 = 9$$

$$45 : 9 = 5$$

$$42 : 7 = 6$$

$$27 : 9 = 3$$

$$45 : 5 = 9$$

5. Дар анбор 27-то бел ва аз он 3 маротиба кам хаскашак аст. Дар анбор ҳамағӣ чандто асбобҳои корӣ ҳаст?

ҚИСМ (ҲИССА)-ҲО. БУЗУРГИҲО ВА ШАКЛҲОИ ГЕОМЕТРИ

ҚИСМИ АДАД

1. Тасмаи 14 см-аро ба 2-то қисми баробар тақсим кунед. Онро ба дафтаратон кашед, нисфашро ёфта ранг кунед:

Нисф – гуфта аз ду як қисми баробари ҳар гуна чизи бутунро мегӯянд.

2. Торти бутунро гиред. Онро ба ду қисми баробар тақсим кунед, қисми ба ду тақсим кардaro боз ба ду қисм тақсим кунед:
 - а) Торти бутунро нишон диҳед;
 - б) аз ду як қисм, аз се як қисм ва аз чор як қисми тортро нишон диҳед:

Аз чор як қисми бутунро, **чоряк** меноманд.

3. Дуто тасмаи дарозиаш 8 см ва 12 см буда кашед. Тасмаи якумро ба 2 қисми баробар ва тасмаи дуюмро ба 4 қисми баробар тақсим кунед.
4. Қавсҳоро ҳамин хел гузоред, ки баробариҳо дуруст бошад:

$$50 - 18 : 4 = 8 \quad 4 \cdot 5 + 27 = 47 \quad 36 : 4 + 21 = 30$$

5. Нафиса 4 кг наботро баробар ба ду тақсим карда, ба халтачаҳо қойгир кард. Вай ба ҳар як халтачаҳо чанд килограмм набот қойгир кардааст?

$$\begin{array}{l} 6. \quad 4 \cdot 4 + 23 \\ 2 \cdot 9 + 12 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 15 : 3 + 45 \\ 21 : 3 + 13 \end{array}$$

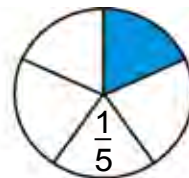
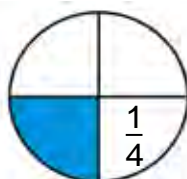
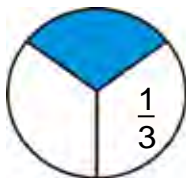
$$\begin{array}{l} 59 - 29 + 18 \\ 35 + 35 - 70 \end{array}$$

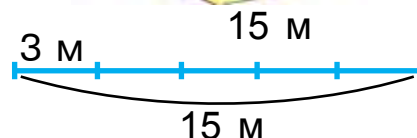
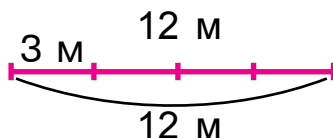
ТАСВИР КАРДАНИ ҚИСМИ АДАД БО КАЛИМА Ё КИ БО ЁРИИ АДАДҲО

1. Ҳар як доира ба чанд қисм тақсим карда шудааст? Кадом қисми доира ранг карда шудааст? Аз се як қисми он бо рақам чӣ хел навишта мешавад? Аз чор як қисми он чӣ? Аз панҷ як қисми он чӣ?

2. Азиза барои дӯхтани курта аз газвори 12 метра $\frac{1}{4}$ қисми онро бурида гирифт. Азиза барои якто курта чанд метр газвор бурида гирифтааст?
3. Агар барои ҳар як курта 3 м газвор сарф шуда бошад, аз ҳар ду тўп (банд) чандто курта дӯхтан мумкин?

4. Дарозиҳои тасмаҳоро чен кунед. Тасмаи сабз аз тасмаи кабуд чанд маротиба дароз буданахро муайян кунед.

5. Арғамчини дарозиаш 16 см буда гиред. Як қисми онро, аз чор як қисми онро бо роҳи қат кардан ёбед.

6. Ҳар як қисм чӣ хел ҳосил карда шуд? Қисми ишоракардашудаи порчаро хонед.

7. Саёҳатчиён 2 соат роҳ гаштанд. Онҳо аз се яки ин вақтро барои аз дарё гузаштан, боқимондашро бо пиёда роҳ гаштан сарф карданд. Саёҳатчиён чӣ қадар вақт пиёда роҳ гаштаанд? (Вақтро бо дақиқаҳо ифода кунед)

8. Қимати ифодаҳоро ёбед:

1) ҳосили зарби ададҳои 10 ва 6, 8 ва 10;

2) ҳосили тақсими ададҳои 18 ва 3, 90 ва 10.

ДАР АСОСИ ШАРТҲОИ ДОДАШУДА ҲАЛ КАРДАН ВА ТАРТИБ ДОДАНИ МАСЪАЛАҲО

1. Масъалаи мухтасар тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:
Дар маҳфили мусиқӣ – 28 нафар донишомӯз,
Дар маҳфили варзишӣ – ?, 8 нафар кам донишомӯз.

2.

1) Тасмаи дарозиаш 12 см бударо гиред. Онро бо роҳи қат кардан ба 2-то қисми баробар тақсим кунед. Ҳар кадом қисм нисфи ин тасма ба ҳисоб мееравад. Чанд сантиметр будани нисфи тасмаро ёбед:
 $12 : 2 = 6$ см. Онро бо чен кардан санҷида бинед.

2) Тасмаро бо роҳи қат кардан ба 4-то қисми баробар тақсим кунед. Аз чор як қисми ҳамин тасма чанд сантиметр буданашро ёбед.

3. $3 \cdot 9 \square 4 \cdot 4$ $16:4 \square 12:3$ $12:4 \square 24:4$
 $4 \cdot 5 \square 3 \cdot 8$ $20:4 \square 15:3$ $3 \cdot 8 \square 4 \cdot 8$
4. Дар асоси расм масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

6 дона дар 4-то сабад — ? дона анор аст

5. Муодилаҳоро ҳал кунед:
 $15+x=37$ $18-x=5$ $3 \cdot x=21$ $x:2=8$

6. Агар $a=3$ ва $b=9$ бошад, қимати ифодаҳоро ёбед:
 $a \cdot 6+a$ $a \cdot 7+a$ $27:a+a$ $b:3+b$

7. Дар ошхонаи мактаб 38-то курсӣ мавҷуд буд. Аз чор як қисми онҳо ранг карда шуд. Боз чандто курсӣ ранг карда шуданаш лозим?

1. 1) Ба ошхонаи мактаб ба 4-то сабад себ оварданд. Агар ба ҳар як сабад 10 кг-мӣ себ бошад, ҳамагӣ чанд килограмм себ оварда шудааст?

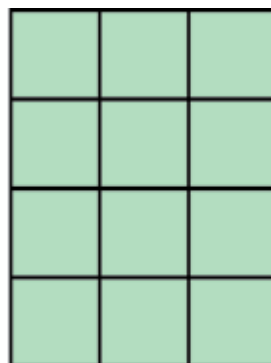
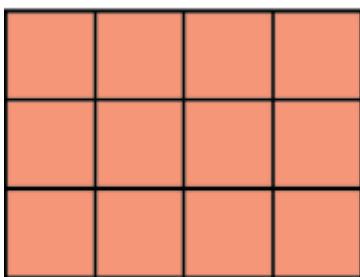
		Себҳои ба якто сабад буда	Миқдори сабадҳо	Вазни ҳамаи себҳо
10 кг	10 кг	10 кг	4-то	? кг
		? кг	4-то	40 кг
10 кг	10 кг	10 кг	? кг	40 кг

- 2) Дуто масъалаи байни ҳамдигар чаппа тартиб диҳед ва онро ҳал кунед.

2. Агар $a = 63$, $a = 72$ ва $a = 81$ бошад, қимати ифодаи $a : 9$ -ро ёбед.
3. Аз $\frac{1}{4}$ қисми моҳи апрел ҳаво абрнок, рӯзҳои боқимондаш ҳаво кушод шуд. Дар моҳи апрел чанд рӯз ҳаво кушод шудааст?

4. Дар ҳар як росткунҷа чандто катак аст?

5. Варақи коғазии шакли росткунҷа доштаро баробар ду қат кунед. Нисфи варақро нишон диҳед. Бо ҳамин усул доираро баробар ба ду қисм ҷудо кунед. Нисфи доираро нишон диҳед.

6. Қимати ифодаҳоро ёбед:

- 1) ҳосили зарби ададҳои 10 ва 6, 8 ва 10;
- 2) ҳосили тақсими ададҳои 18 ва 3, 90 ва 10;
- 3) ҳосили зарби ададҳои 2 ва 7, 3 ва 8;
- 4) ҳосили тақсими ададҳои 16 ва 4, 24 ва 4.

7. $72 \square 50 = 22$ | $9 \square 4 = 36$ | $28 \square 4 = 7$
 $38 \square 15 = 53$ | $8 \square 2 = 16$ | $24 \square 3 = 8$

1. Дар аэродром 4-то вертолёт ва 12-то самолёт мавҷуд буд. Самолёт аз вертолётҳо чанд маротиба зиёд? Вертолёт аз самолётҳо чанд маротиба кам?
2. Ба боғи мактаб 4 бех ниҳоли олуҷа ва 8 бех ниҳоли биҳӣ шинонданд. Биҳӣ аз олуҷа чанд маротиба зиёд аст? Олуҷа аз биҳӣ чанд маротиба кам аст?

Дар ёд доред:

Барои донишмандони чанд маротиба кам будани як адад аз дигараш адади калонро ба адади хурд тақсим кардан лозим аст.

3. Супоришҳои зеринро иҷро кунед:

1) Нисфи кубикҳо чӣ қадар аст?

2) Аз се як қисми кубикҳо чӣ қадар аст?

3) Аз чор як қисми кубикҳо чӣ қадар аст?

4. Муодилаҳоро ҳал кунед:

$$x \cdot 7 = 49 \quad | \quad 64 : x = 8 \quad | \quad 81 : x = 9 \quad | \quad x \cdot 3 = 12$$

5. Дар бораи устохонаи мактаб масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

Мавҷуд буд	Оварда шуд	Шуд
Асбобҳои устохона – 36-то	Арраи дастӣ – 27-то Ранда – 27-то	?-то

6. $5 \cdot 9 - 4 \cdot 8$ | $40 : 5 + 32 : 4$ | $5 \cdot (11 - 5)$
 $5 \cdot 8 + 4 \cdot 3$ | $36 : 4 - 18 : 3$ | $4 \cdot (18 - 9)$

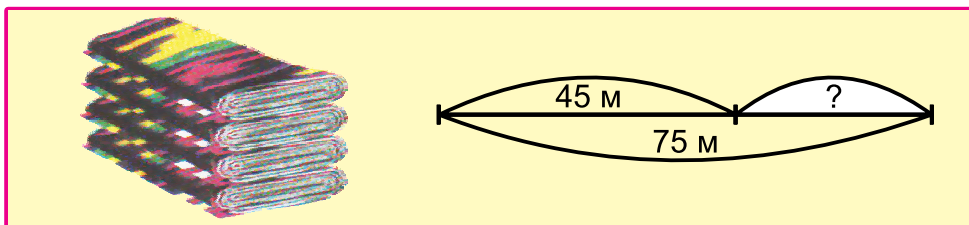
МАСЪАЛАҲОИ МУАММОНОК

1. Гулсара аз бозор 24 кг мева харид. Агар аз се як қисми меваҳо себ бошад, чанд килограмм ангур харидааст?
2. Коргарон \square м чўйи захбур баъд аз канданашон боз \square м зиёд чўйи захбур канданашон лозим. Коргарон ҳамагӣ чанд метр чўйи захбур канданашон лозим аст?

3. $4 \cdot 7 \square 5 \cdot 7$ | $16 : 2 \square 32 : 4$ | $63 : 7 \square 18 : 6$
 $3 \cdot 9 \square 6 \cdot 8$ | $24 : 4 \square 24 : 6$ | $40 : 8 \square 40 : 5$
4. Нисфи адади 88, аз чор як қисми адади 24-ро ёбед.
5. Дар асоси нақша масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед.

6. Азиза аз 27 метр газвор барои дўхтани курта аз се як қисми онро бурида гирифт. Вай чанд метр газвор бурида гирифтааст?
7. Ададҳои афтида мондари ба ҷояш гузошта нависед:

$2 \cdot \square = 9 \cdot 2$	$6 \cdot 5 = \square \cdot 6$	$15 : 3 = 25 : \square$
$8 \cdot \square = 3 \cdot 8$	$9 \cdot 7 = \square \cdot 9$	$18 : 3 = 24 : \square$
$4 \cdot \square = 9 \cdot 4$	$7 \cdot 8 = \square \cdot 7$	$81 : 9 = 54 : \square$

1. Дар расм дуто тасмаи дарозиҳояш 9 см ва 8 см буда тасвир карда шудааст. Тасмаи якум ба 3 қисми баробар, дуюмаш бошад, ба чор қисми баробар чудо карда шуд. Аз се як қисм; аз чор як қисми тасма ба чӣ баробар аст?

2. Ададҳои афтида мондари ёфта нависед:

$$\begin{array}{r}
 + 57 \\
 3 \square \\
 \hline
 \square 9
 \end{array}
 \qquad
 \begin{array}{r}
 - 75 \\
 6 \square \\
 \hline
 \square 1
 \end{array}
 \qquad
 \begin{array}{r}
 + 45 \\
 2 \square \\
 \hline
 \square 9
 \end{array}
 \qquad
 \begin{array}{r}
 - 87 \\
 \square 6 \\
 \hline
 3 \square
 \end{array}
 \qquad
 \begin{array}{r}
 + 38 \\
 12 \\
 \hline
 5 \square
 \end{array}$$

3. Сими дарозиаш 15 см будари ба 3-то қисми баробар тақсим кунед. Дарозии як қисми онро ёбед. Оиди кори иҷрошуда дар бораи тақсим ифода созед ва онро ба дафтаратон нависед.
4. Мисолҳои «Мувофиқат» оё дуруст иҷро карда шудааст?

$55 + 32$	\rightarrow	89		$81 : 9$	\rightarrow	45
$97 - 43$	\rightarrow	87		$54 : 9$	\rightarrow	9
$64 + 25$	\rightarrow	41		$9 \cdot 5$	\rightarrow	63
$82 - 41$	\rightarrow	54		$9 \cdot 7$	\rightarrow	6

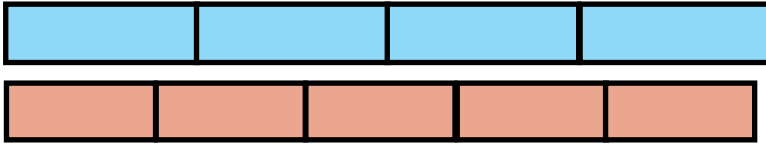
5. Портчаи дарозиаш 6 см будари пас аз якчанд маротиба дароз кардан, порчаи дарозиаш 18 см буда ҳосил шуд. Порча чанд сантиметр дароз карда шудааст?
6. Муодилаҳоро ҳал кунед:

$27 + x = 49$	$x \cdot 5 = 35$	$45 : x = 9$
$58 - x = 20$	$4 \cdot x = 36$	$64 : x = 8$

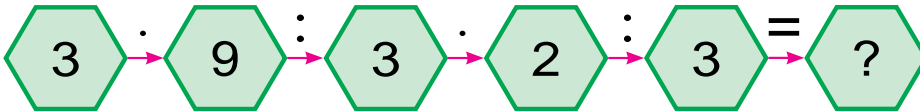

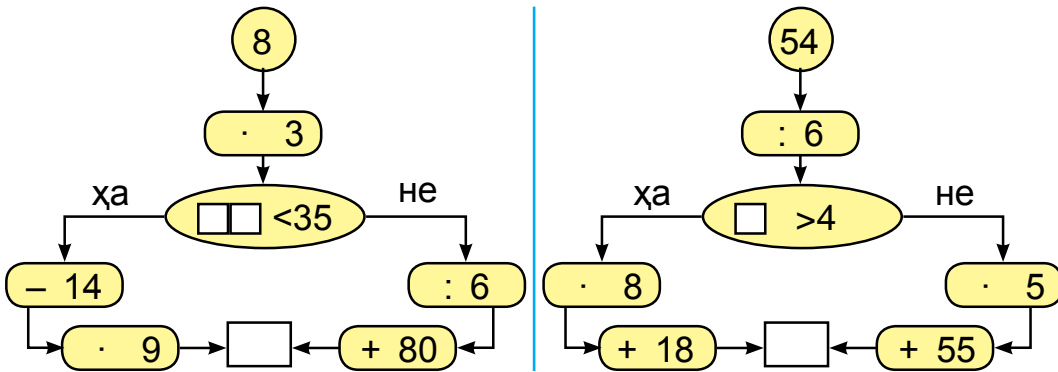
1. Аз чор як қисми порчаи якум ва аз панҷ як қисми порчаи дуюмро ёбед.

2. Ба дўкони хўрокворӣ 21-то қуттӣ конфет ва печени оварданд. Агар аз се як қисми онҳо конфет бошад, чанд қуттӣ печени овардаанд?
3. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

4. Барои ҷавобаш 90 баромадан аз кадом тараф роҳ рафтани лозим? Ҳисобкуниро дуруст иҷро кунед.

5. Оиди масъала расми схемавӣ кашед ва масъаларо ҳал кунед.
20-то доира 5-тоғӣ ба гурӯҳҳо ҷудо карда шуд. Чандто гурӯҳ ҳосил шуд?

6. $25 : 5 \square 48 : 6$ | $4 \cdot 6 \square 5 \cdot 6$ | $28 : 7 \square 9 \cdot 7$
 $30 : 5 \square 45 : 9$ | $6 \cdot 8 \square 8 \cdot 6$ | $8 \cdot 8 \square 42 : 6$

7. Дар дўзанда 12 дона тугма мавҷуд буд. Вай аз се як қисми ҳамаи тугмаҳоро ба палто дўхта часпонд. Дўзанда ба палто чандто тугма дўхтааст?

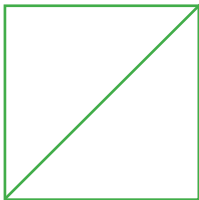
ШАКЛҲОИ ГЕОМЕТРӢ: КВАДРАТ, РОСТКУНҶА, СЕКУНҶА, ДОИРА ВА БУЗУРГИҲОИ БА ОНҲО ВОБАСТАБУДА

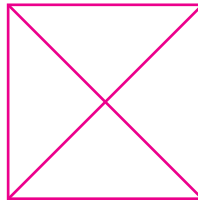
1. Тарафҳои монандӣ ва фарқияти шаклҳоро гӯед.

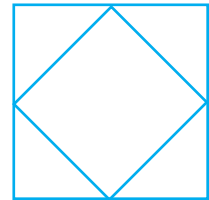
2. Шаклҳоро ба дафтартон кашед. Дар ҳар як шакл чандтоғӣ секунҷа ва квадрат аст?

2-то секунҷа
1-то квадрат

8-то секунҷа
1-то квадрат

4-то секунҷа
2-то квадрат

3. Суммаи дарозиҳои тарафҳои квадрат 32 см аст. Дарозии як тарафи ҳамин квадрат чӣ қадар аст?
4. Чорто тарафи росткунҷа ба қисмҳои баробар ҷудо карда шуд. Аз чор як қисми он бо ранги кабуд, қисми боқимондааш бо ранги сабз ранг карда шуд. Кадом қисми росткунҷа бо ранги сабз ранг карда шудааст?

5. Барои сохтани хонача аз кадом шаклҳо истифода бурдан мумкин?

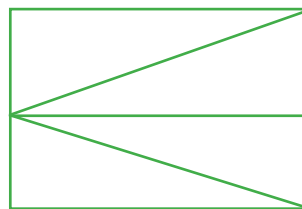
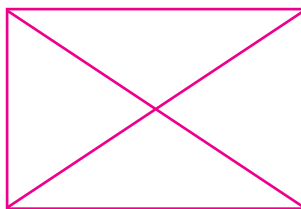
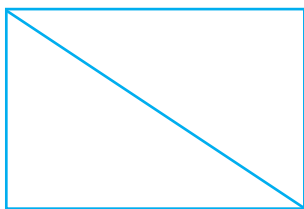

6. Дар Собир 25-то чўби ҳисоб буд. Вай пас аз якчандто квадрати алоҳида сохтан, 1-то чўби зиёдтар монд. Собир чандто квадрат сохтааст?

7. $8 \cdot 5 \square 7 \cdot 3$ | $28 : 4 \square 30 : 5$ | $35 : 5 \square 49 : 7$
 $6 \cdot 4 \square 5 \cdot 9$ | $45 : 9 \square 45 : 5$ | $42 : 6 \square 35 : 7$

1. Дар ҳар кадоми шаклҳо чандтоғи росткунча ва секунча аст? Шаклҳоро ба дафтаратон кашед ва онҳоро ранг кунед.

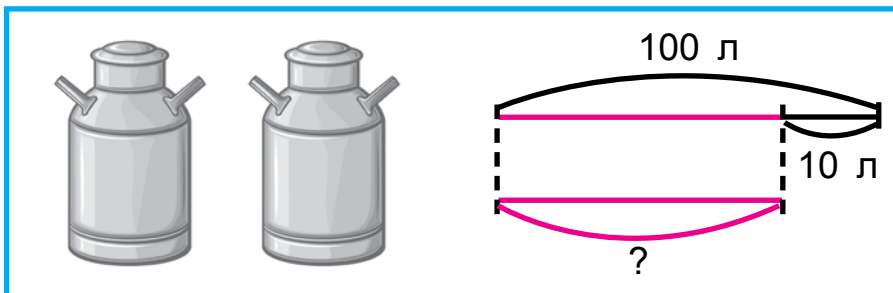
2. Дилноза китоби афсонаи 60 саҳифанок мехонд. Вай рӯзи якум аз аз се як қисми китобро хонд, рӯзи дуюм бошад, 18 саҳифа хонд. Боз чанд саҳифа хонданаш лозим?

3. Мисолҳои «Мувофиқат» оё дуруст иҷро карда шудааст?

$48 + 32$	↘	39
$79 - 55$	↘	80
$27 + 12$	↘	20
$45 - 25$	↘	24

$56 : 7$	↘	40
$36 : 6$	↘	8
$8 \cdot 5$	↘	81
$9 \cdot 9$	↘	6

4. Дар асоси нақша масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед.

5. Муодилаҳоро ҳал кунед:

$$6 \cdot x = 42$$

$$45 + x = 56$$

$$39 - x = 19$$

6. Дарозии ресмон 18 м аст. Аз ҳамин ресмон як қисми дарозиаш 3 м бударо бурида гирифтанд. Қисми бурида гирифташуда кадом қисми ресмони бутунро ташкил медиҳад?

7. $20 : 10 + 71$

$46 + 36 : 9$

$14 : 7 + 12 : 6$

$18 : 18 + 27$

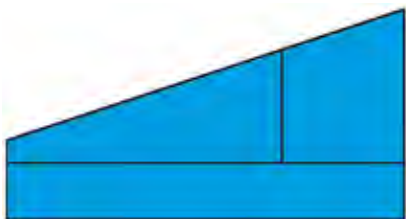
$32 - 32 : 8$

$18 : 2 + 16 : 8$

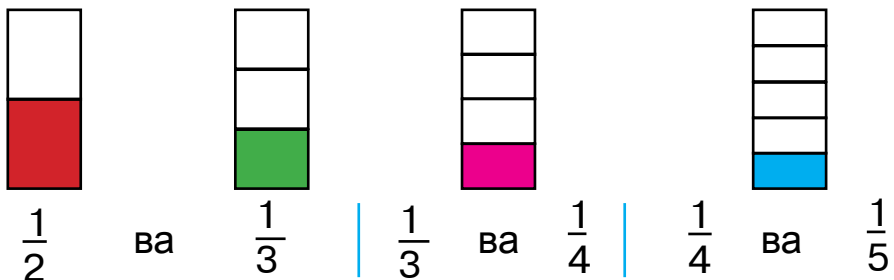

МУҚОИСА ВА РАНГ КАРДАНИ ШАКЛҲО. АЗ РЀЙИ ҚИСМҲО СОХТАНИ ШАКЛ ВА БА ҚИСМҲО ҶУДО КАРДАНИ ОН

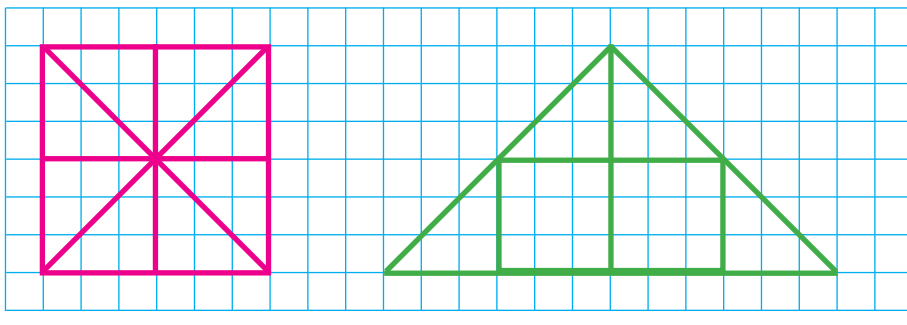
1. Росткунҷаи як тарафаш 6 см, тарафи дуюмаш аз он 2 маротиба хурд буда кашед. Периметри онро ёбед.
2. Шаклҳоро муқоиса кунед ва онҳоро ба дафтара-тон кашида ранг кунед.

3. Resmoni daroziash 30 m буда, ба ду қисм тақсим карда шуд. Дарозии қисми якум аз $\frac{1}{5}$ қисми resmoni бутунро ташкил медиҳад. Дарозии қисми дуюм чӣ қадар аст?
4. Расмҳоро дида бароед ва муқоиса кунед.

5. Ба дафтаратон шаклҳои дар расм бударо кашед. Дар он квадрат ба қисмҳо ҷудо карда шуда, аз қисмҳои он секунҷа ҳосил карда шудааст. Қисмҳои якхелаи ҳар ду нақшаро як хел ранг кунед:

6. Периметри секунҷа 12 см аст. Дарозии тарафи якуми он ба 5 см, дарозии тарафи дуюми он ба 3 см баробар аст. Дарозии тарафи сеюми секунҷаро ёбед.
7. Муодилаҳоро ҳал кунед:

$$40 : x = 10$$

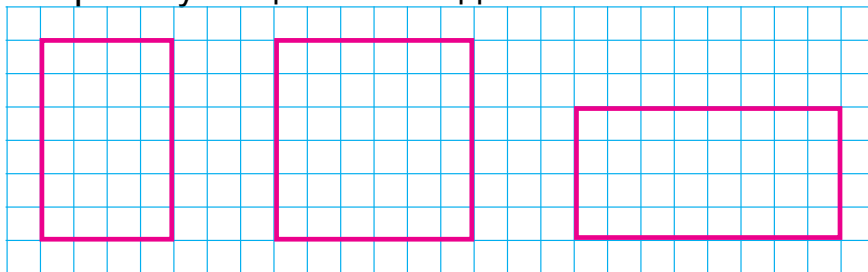
$$40 : x = 4$$

$$20 : x = 20$$

1. Ҳосили зарби ададҳои зеринро ба як сутун, ҳосили тақсирро ба сутуни дуум нависед ва қимати онҳоро ёбед:

$$42 : 7 \quad 6 \cdot 8 \quad 35 : 5 \quad 5 \cdot 9 \quad 48 : 8 \quad 6 \cdot 4$$

2. Росткунҷаҳои тарафҳои 2 см ва 3 см бударо ёбед ва онро ба дафтартон кашед. Шаклҳоро бо ёрии чўби ҳисоб созед.

3. Аломатҳои амалро баробарҳои дуруст мебаромада карда гузоред:

$5 \square 5 = 25$

$9 \square 3 = 27$

$8 \square 2 = 16$

$5 \square 5 = 1$

$9 \square 3 = 3$

$8 \square 2 = 4$

$5 \square 5 = 10$

$9 \square 3 = 12$

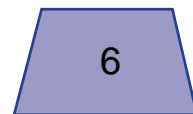
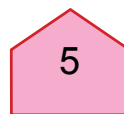
$8 \square 2 = 10$

$5 \square 5 = 0$

$9 \square 3 = 6$

$8 \square 2 = 6$

4. Ин шаклҳо чӣ номида мешаванд? Аз байни онҳо росткунҷаҳоро ёбед?

5. Дар дўкон дар як рўз 34-то миз, аз он 6-то зиёд курсӣ, аз курсӣ 5 маротиба кам ҷевон фурӯхта шуд. Чандто ҷевон фурӯхта шудааст?

6. $16 : 2 + 16 : 4$

$25 + 15 : 3$

$40 : 10 + 56$

$18 : 3 + 18 : 2$

$28 - 41 : 3$

$50 : 10 + 39$

ИФОДА КАРДАНИ ТАҚСИМШАВАНДА, ТАҚСИМКУНАНДА, ҲОСИЛИ ТАҚСИМ ВА БАҚИЯ ДАР НАҚША

1. Аз чўбҳои ҳисоб истифода бурда, ҳосили тақсимро ёбед:

 - 1) тақсимшаванда 16, тақсимкунанда 2, ҳосили тақсимро ёбед;
 - 2) тақсимшаванда 18, тақсимкунанда 3, ҳосили тақсимро ёбед;
 - 3) тақсимшаванда 24, тақсимкунанда 6, ҳосили тақсимро ёбед;
 - 4) тақсимшаванда 45, тақсимкунанда 5, ҳосили тақсимро ёбед.
2. Дар дўзанда 25 дона тугма мавҷуд буд. Вай ба ҳар кадоми куртаҳо 6-тоғи тугма дўхт. Ҳамин тугмаҳо ба чандто курта мерасад ва чандто тугма зиёдати мемонад?
Ҳал: $25 : 6 = 4$ (1 бақия)
25 – тақсимшаванда, 6 – тақсимкунанда, 4 – ҳосили тақсим, 1-бақия
3. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

$16 : 5$		$23 : 4$		$49 : 8$		$51 : 7$		$17 : 3$
$19 : 3$		$37 : 6$		$47 : 9$		$15 : 2$		$25 : 6$
4. Дар қутти 19 кг апелсин мавҷуд буд. Ба ҳар як сабад 9 кг-ми апелсин андохтанд. Ҳамин апелсинҳо ба чандто сабад андохта шуд ва чанд килограмм апелсин зиёдати монд?

5. Аз 3 м газвор костюм дӯхтан лозим аст. Дар як тўп (банд) 13 м газвор аст. Аз ҳамин газвор чандто костюм дӯхтан лозим аст?

Ҳасан масъаларо ин тавр ҳал кард:

$$13 : 3 = 4 \text{ (1 бақия)}$$

Ҳусан бошад, масъаларо ин тавр ҳал кард:

$$13 : 3 = 3 \text{ (4 бақия)}$$

Қадам донишомӯз масъаларо дуруст ҳал кардааст?

6. 1) Аз ададҳои аз 20 то 30 буда, кадомашон ба 3, ба 4, ба 5, ба 6 бебақия тақсим мешаванд?

2) Аз ададҳои аз 30 то 40 буда, кадомашон ба 4, ба 5, ба 6, ба 7 бебақия тақсим мешаванд?

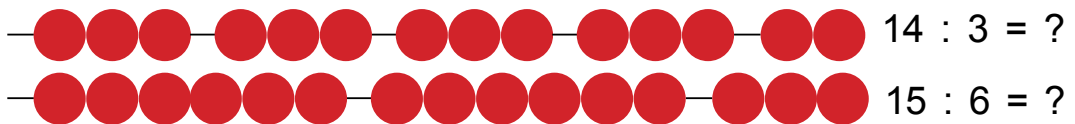
7. $57 : 8 = 7$ (бақия) $49 : 6 = 8$ (бақия)
 $73 : 9 = 8$ (бақия) $82 : 9 = 9$ (бақия)
 $36 : 5 = 7$ (бақия) $37 : 9 = 4$ (бақия)

8. Росткунҷаи тарафҳои 4 см ва 6 см бударо ба дафтартан кашед. Периметри онро ёбед.

1. Оператори яқум дар як рӯз дар компютер дар 6 соат 24 саҳифа, оператори дуюм бошад, дар ҳамин қадар вақт 30 саҳифа навишт. Қадам оператор дар як рӯз бисёр саҳифа менавиштааст ва чанд саҳифа зиёд менавиштааст?

2. Аз расм истифода бурда, тақсими бақиядорро иҷро кунед.

3. Тақсими бақиядорро ичро кунед:
 $13 : 2$ $23 : 7$ $19 : 5$ $37 : 6$ $46 : 9$
4. 40-то қалами рангаро дар ҳар як қуттиҳо 6-тоғй андохтан лозим. Чандто қуттй лозим мешавад? Чандто қалам зиёдаты мемонад?
5. Агар $a = 45$, $a = 36$ ва $a = 54$ бошад, қимати ифодаи $a : 9$ -ро ёбед:
6. Ба китобхонаи мактаб 100-то китоби дарсй оварданд. Ба чорто синфе, ки дар ҳар як синф 23 нафарй донишомўзон мехонданд, яктоғй китоби дарсй доданд. Ба китобхона боз чандто китоби дарсй мондааст?
7. Ададҳои афтида мондаро гузоред.
 $40 : 9 = \square$ (4 бақия) | $57 : 8 = 7$ (\square бақия)
 $64 : 9 = \square$ (1 бақия) | $46 : 9 = 5$ (\square бақия)

1. 1) Насиба ҳангоми ададҳои 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16-ро ба 2, ба 3, ба 4 тақсим кардан, бақияҳоро дар зери ҳар кадоми ададҳо навишт. Насиба ҷадвалро чй хел дуруст пур карданаширо аз доирача (чўб)–ҳо истифода бурда санҷед:

	10	11	12	13	14	15	16
: 2	0	1	0	1	0	1	0
: 3	1	2	0	1	2	0	1
: 4	2	3	0	1	2	3	0

- 2) Ҳангоми ададро ба 2, ба 3, ба 4 тақсим кардан бақияи аз ҳама калон ба чанд баробар мешавад?

2. Масъалаи мухтасар тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

Дар сатили 1-ум – 12 кг
 Дар сатили 2-юм – ?, 2 кг
 кам

Дар сатили 1-ум – 12 кг
 Дар сатили 2-юм – ?,
 2 маротиба кам

3. Ҳосили тақсим ва бақияро ёбед:

$$\begin{array}{cccc} 84 : 9 & | & 38 : 4 & | & 46 : 9 & | & 22 : 7 \\ 43 : 7 & | & 73 : 9 & | & 65 : 8 & | & 13 : 3 \end{array}$$

4. Периметри росткунҷа 22 см аст. Бари он 4 см аст. Қади росткунҷаро ёбед.

5. $(17 + 11) : 4$ | $(67 - 43) : 3$ | $(29 + 20) : 7$
 $(11 + 10) : 3$ | $(18 + 14) : 4$ | $(35 + 19) : 6$

6. Аз ададҳои 36, 73, 45, 81 ва 63 кадомашон ба 9 бебақия тақсим мешаванд?

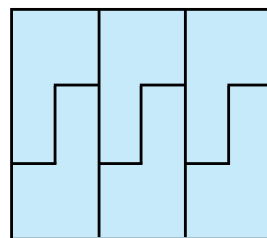
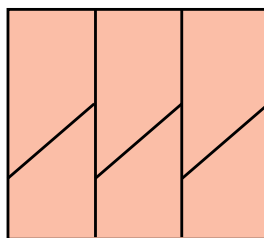
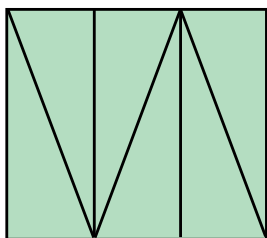
1. $18 : 2 + 21$ | $32 - 32 : 4$ | $18 - 18 : 2$
 $14 : 2 + 47$ | $36 + 36 : 4$ | $50 + 20 : 4$

2. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

$$\begin{array}{ccc} & \rightarrow 30 : 10 = \square & \\ & \nearrow & \searrow \\ 5 \cdot 6 = \square & & 3 \cdot 8 = \square \\ \leftarrow & & \leftarrow \\ 45 : 9 = \square & & 24 : 6 = \square \\ & \leftarrow & \leftarrow \\ & 9 \cdot 5 = \square & 4 \cdot 9 = \square \end{array}$$

3. Аз гармхонаи хоҷагӣ ба шаҳр 2 мошин лимон фирсонданд. Дар мошини якум 27-то қуттӣ, дар мошини дуюм нисбат ба мошини якум 3-то қуттӣ зиёд лимон фиристода шуд. Аз гармхона ба шаҳр дар мошини дуюм чӣ қадар лимон фиристода шудааст?

4. Шаклҳоро ба қисмҳо ҷудо кунед.

5. $12:3$ ва $15:3$ | $28:4$ ва $18:2$ | $16:4$ ва $20:4$
 $15:5$ ва $12:4$ | $18:9$ ва $28:7$ | $20:5$ ва $16:2$

6. Доир ба масъала расм кашед ва онро ҳал кунед:
 Ба ҳар яки 4-то харгӯш 3-тоғи сабзӣ доданд. Ба харгӯшҳо ҳамагӣ чандто сабзӣ додаанд?

7. $16 : 2 + 16 : 4$ | $25 + 15 : 3$ | $40 : 10 + 56$
 $18 : 3 + 18 : 2$ | $28 - 21 : 3$ | $50 : 10 + 39$

1. Масъалаҳо ва ҳалли онҳо бо кадом ҷиҳаташ монанд аст ва аз кадом ҷиҳат фарқ мекунад?
 1) Гулноза рӯзи якум 8 саҳифаи китобро, рӯзи дуюм нисбат аз рӯзи якум 3 саҳифа зиёд хонд. Гулноза рӯзи дуюм чанд саҳифа китоб хондааст?
 2) Гулноза рӯзи якум 8 саҳифаи китобро, рӯзи дуюм нисбат аз рӯзи якум 3 маротиба зиёд саҳифа хонд. Гулноза рӯзи дуюм чанд саҳифа китоб хондааст?

2. $3 \cdot 4 \square 4 \cdot 3$ | $12 : 3 \square 12 : 4$ | $24 : 4 \square 24 : 6$
 $4 \cdot 5 \square 4 \cdot 7$ | $21 : 3 \square 28 : 4$ | $32 : 4 \square 36 : 4$

3. Дар асоси расм масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

6 кг

Дар 4-то сатил – ? кг

4. Ба сутуни якум ҳосили зарби ададҳо ва ба сутуни дуюм ҳосили тақсими ададҳоро нависед:
 $36 : 4$ | $4 \cdot 7$ | $3 \cdot 9$ | $27 : 3$ | $18 : 3$ | $4 \cdot 5$.
5. Дар асоси ҷадвал масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

Шарбати себи дар якто банка буда	Миқдори банкаҳо	Вазни шарбати себи дар ҳамаи банкаҳо буда
2 литр	9-то	? литр
2 литр	?-то	18 литр
? литр	9-то	18 литр

Масъалаи байни ҳамдигар чаппа тартиб диҳед ва онро ҳал кунед.

6. Росткунҷаи як тарафаш 5 см, тарафи дуюмаш аз он 3 см хурд буда кашед. Периметри онро ёбед.
7. Қавсҳоро ҳамин хел гузоред, ки баробариҳо дурӯст бошад:

$$50 - 10 + 30 = 70$$

$$80 - 50 + 10 = 20$$

$$15 + 3 \cdot 5 = 30$$

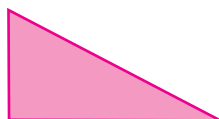
$$60 - 24 : 4 = 9$$

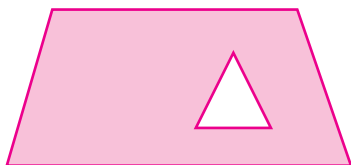
МАСОҲАТИ РОСТКУНЧА ВА КВАДРАТ

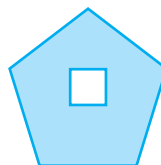
1. Масоҳатҳои шаклҳои зеринро тахминан бо чашматон муқоиса кунед:

2. 1)

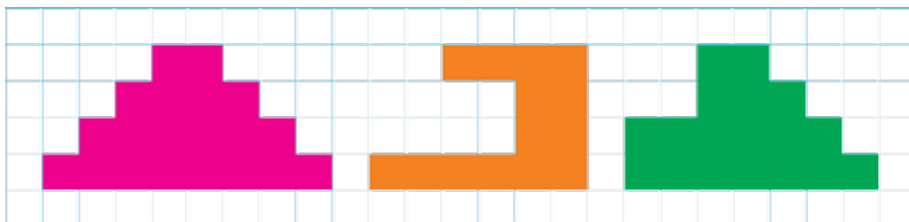

- 2)

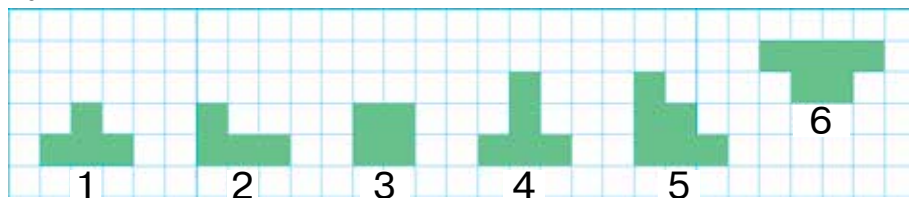

Дар шакли 1-ум секунча ба доҳили чоркунча пурра ҷойгир шудааст; дар шакли 2-юм квадрат ба доҳили панҷкунча пурра ҷойгир шудааст. Масоҳати ин секунча аз масоҳати чоркунча хурд, масоҳати квадрат бошад, аз масоҳати панҷкунча хурд буданаширо мефаҳмонад. **Масоҳат** – бузургииест, ки онро чен кардан мумкин нест.

3. Квадратчаҳои дар ҳар як шаклҳо баробар буда-ро шумурда, масоҳати шаклҳоро муқоиса кунед. Масоҳати шаклҳоро тахмин карда, болои ҳам гузошта муқоиса кардан оё мумкин аст?

4. Рақамҳои тартибии шаклҳои масоҳаташ баробар бударо нависед:

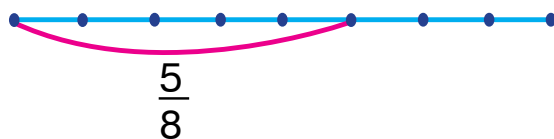
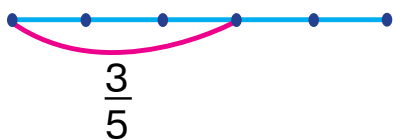
5. Дар асоси расм ва нақша масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед.

6. Муодилаҳоро ҳал кунед:

$$24 + x = 46 \quad | \quad 30 - x = 10 \quad | \quad 3 \cdot x = 18 \quad | \quad 20 : x = 5$$

7. Ҳар як қисм чӣ хел ҳосил карда шуд? Қисми ишоракардашудаи порчаҳоро ёбед.

8. Баландии чинор 14 м аст. Баландии маҷнунбед аз он 4 м кам. Баландии маҷнунбедро ёбед. Саволи масъаларо тавре дигар кунед, ки он барои ададро якчанд маротиба кам кардан доир бошад.

9. $(14 - 9) \cdot 5$ | $(11 - 7) \cdot 8$ | $4 \cdot (14 - 6)$
 $(13 - 8) \cdot 4$ | $(12 - 6) \cdot 3$ | $5 \cdot (12 - 8)$

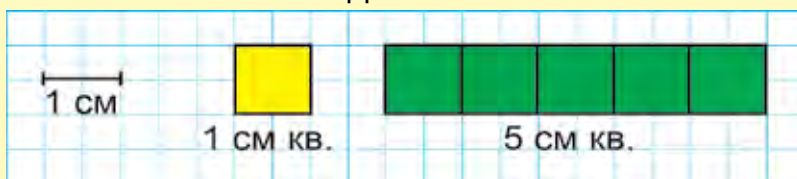
ВОҲИДҲОИ МАСОҲАТ: САНТИМЕТРИ КВАДРАТӢ. ИШОРААШ – см. кв (см²)

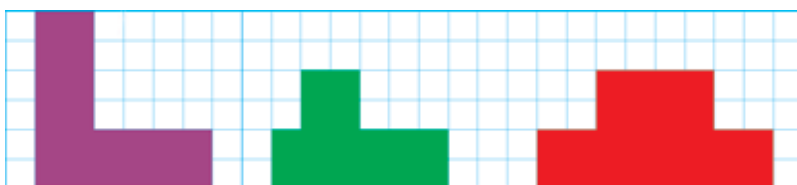
1. Масоҳати росткунҷаҳоро бо чашматон тахмин карда, масоҳати кадом шакл аз ҳама калон ва кадомаш аз ҳама хурд буданахро гӯед:

Масоҳати квадрати тарафаш як сантиметр буда, ба як сантиметри квадратӣ баробар мешавад. Калимаи «Сантиметри квадратӣ» дар назди ададҳо мухтасар 1 см кв., 5 см кв. гуфта навишта мешавад.

2. 49 кг мева мавҷуд буд. Барои тайёр кардани мураббо 20 кг, барои тайёр кардани шарбат 19 кг мева истифода шуд. Чанд килограмм мева зиёдатӣ монд?
3. $35 : 5 \cdot 2$ | $4 \cdot 9 + 14$ | $18 : 2 - 9$
 $20 : 4 \cdot 5$ | $3 \cdot 8 - 24$ | $16 : 4 + 6$
4. Дар ҳар кадом шакл чандто сантиметри квадратӣ буданахро шуморида гӯед:

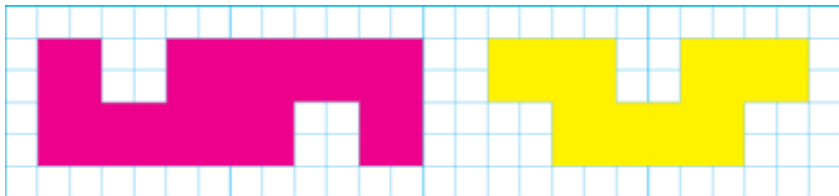

5. Имсол дар шаҳр 54-то хонаҳои нав сохтан лозим буд. Аз шаш як қисми хонаҳо барои иди Наврӯз сохта ба охир расонида шуд. Ба иди Наврӯз чандто хона сохта ба охир расонида шудааст?

6. $40 + 6 \cdot 5$ | $80 - 6 \cdot 9$ | $48 : 6 + 12$
 $60 - 6 \cdot 8$ | $30 + 6 \cdot 7$ | $54 : 6 + 21$

1. Масоҳати ҳар як шаклро бо ёрии намуна (модел)-ҳои сантиметри квадратӣ ёбед:

Ёфтани масоҳати шакл гуфта, ёфтани шумораи сантиметрҳои квадратие, ки ҳамин шакл ба он қисмҳо ҷудо карда шудааст фаҳмида мешавад.

2. Дар устохонаи дӯзандагӣ аз 72 метр матоъ 8-то шими якхела дӯхта шуд. Ба 9-то шими ҳаминхела чанд метр матоъ лозим мешавад?

3. Ифодаҳо созед ва қимати онҳоро ёбед:

b	19	50	46	21	39	9	67
$79 - b$							

4. 1) Зарбшавандаи яқум 6, зарбкунандаи дуюм 7, ҳосили зарбро ёбед;
 2) тақсимшаванда 56, тақсимкунанда 7, ҳосили тақсимро ёбед;
 3) тақсимшаванда 81, тақсимкунанда 9, ҳосили тақсимро ёбед.

5. 1. Дар асоси расм масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

	Фишори бензини дар якто зарф буда	Миқдори зарфҳо	Фишори ҳамаи бензини дар зарф буда
	9 литр	8-то	?
	?	8-то	72 литр
	9 литр	?	72 литр

2. Дуто масъалаи байни ҳамдигар чаппа созед ва онро ҳал кунед.

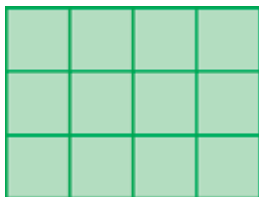
6. $42 : 7 \cdot 3$ | $36 : 4 \cdot 3$ | $6 \cdot 8 + 40$
 $54 : 6 \cdot 2$ | $28 : 7 + 4$ | $6 \cdot 9 - 24$

7. Дуто қайқи моторнок аз як манзил ба тарафи муқобил равона шуданд. Яке аз онҳо 38 км, дуюмаш аз он 5 км зиёд роҳ тай кард. Дар ҳамин вақт қайқо аз ҳамдигар бо чӣ қадар масофа буданд?

МАСОҲАТИ ШАКЛҲОИ БА КОҶАЗИ КАТАКНОК КАШИДАШУДА

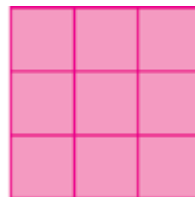

1. Росткунҷаи дарозиаш ба 4 см, бараш 3 см буда ба сантиметрҳои квадратӣ тақсим шудааст. 3-то қатори ҳар яктоаш 4 см. кв. буда, 3-то қатор ё ки ҳар яки он 3 см.кв. буда 3-то сутун ҳосил шудааст. Барои ҳисоб кардани масоҳати росткунҷа ҳосили зарби ададҳои 4 ва 3-ро ёфтан лозим аст.

$$4 \cdot 3 = 12 \text{ ё ки } 3 \cdot 4 = 12$$

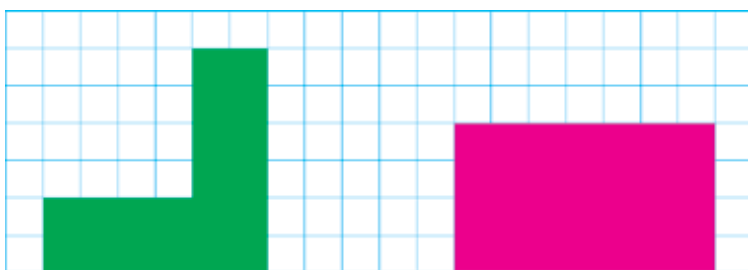
Ҷавоб: 12 см. кв.

?

Барои ҳисоб кардани масоҳати росткунча қад ва бари онро чен карда, ададҳои ҳосилшуда байни худ зарб карда мешаванд.

- Дар ҷамоаи хоҷагӣ имсол 15-то хона сохтанд. Соли гузашта аз имсол 6-то кам хона сохта буданд. Дар байни ду сол ҳамагӣ чӣ қадар хона сохта шудааст?
- Масоҳати шаклҳоро муқоиса кунед:

- $5 \cdot 6 \square 6 \cdot 8$ | $6 \cdot 3 \square 9 \cdot 2$ | $24 : 3 \square 54 : 9$
 $9 \cdot 9 \square 7 \cdot 3$ | $2 \cdot 7 \square 7 \cdot 2$ | $63 : 7 \square 18 : 6$

- Дар асоси расм масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

5 кг

? кг

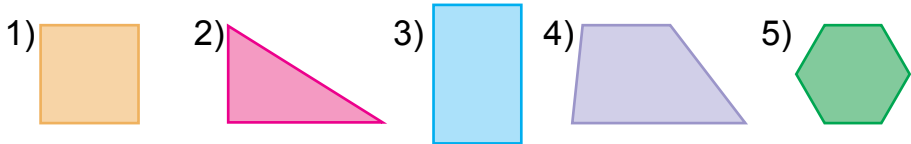
- Ба намоишгоҳи санъати тасвирий Насиба 18-то расм тайёр кард, дугонаи вай Азиза бошад, аз он 3 маротиба кам расм тайёр кард. Ба намоишгоҳ ҳар ду дугона ҳамагӣ чандто расм тайёр кардаанд?

- $90 : 10$ | $6 \cdot 10$ | $30 : 10$ | $80 : 10 + 80 : 8$
 $50 : 10$ | $8 \cdot 10$ | $20 : 10$ | $50 : 50 + 40 : 4$

1. $4 \cdot 7 \square 5 \cdot 7$ | $16 : 2 \square 32 : 4$ | $20 : 5 \square 15 : 5$
 $3 \cdot 9 \square 2 \cdot 9$ | $24 : 4 \square 24 : 6$ | $40 : 5 \square 40 : 8$

2. Номи ҳар як шаклро гӯед. Дар байни ин шаклҳо секунҷаҳо чандто аст? Чоркунҷаҳо-чӣ?

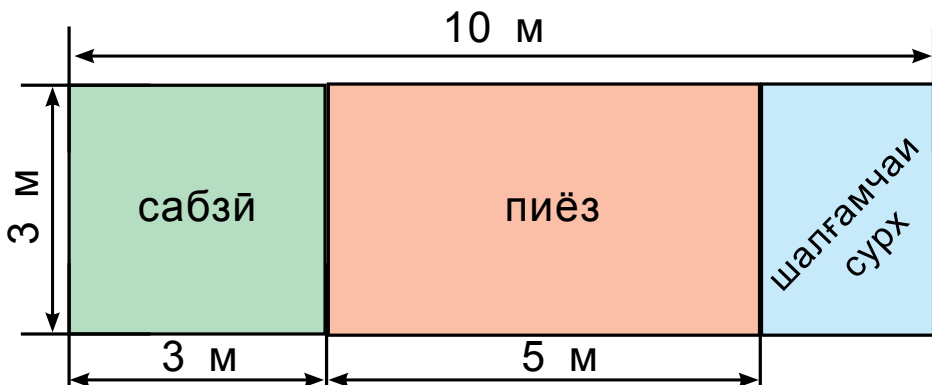
3. Аз хоҷагӣ ба осие 40 халта гандум ва аз он 5 халта кам ҷав оварда шуд. Ба осие чанд халта ҷав оварда шудааст?

Ба масъала ҳамин хел савол гузоред, ки он бо ду амал ҳал мешуда бошад.

4. Муодилаҳоро ҳал кунед:

$44 + x = 88$ | $58 - x = 20$ | $25 : x = 5$ | $x \cdot 7 = 49$

5. Ба расм нигоҳ карда, масоҳати майдони замини ба пиёз, сабзӣ ва шалғамчаи сурх ҷудо карда шударо ёбед:

6. Дар автобуси якум 60-то саёҳатчӣ, дар дуумаш бошад, 40-то саёҳатчӣ рафта истода буданд. Аз автобуси якум ба дуумаш 10-то саёҳатчӣ гузашт. Аз рӯйи ифодаҳои зерин масъалаҳоро ҳал кунед: $60 + 40$, $60 - 40$, $60 - 10$, $40 + 10$.

7. Барои сохтмони хона 38 нафар ғиштчинон, аз он 8 нафар кам рангмолон кор карданд. Дар сохтмон ҳамагӣ чанд нафар коргар кор кардааст?

8. $5 \cdot (8 - 4)$ | $(13 - 8) \cdot 5$ | $(35 - 10) : 5$
 $4 \cdot (5 + 3)$ | $(12 - 7) \cdot 5$ | $(20 + 16) : 4$

1. Шаклҳои масоҳаташ як хел бударо ёбед:

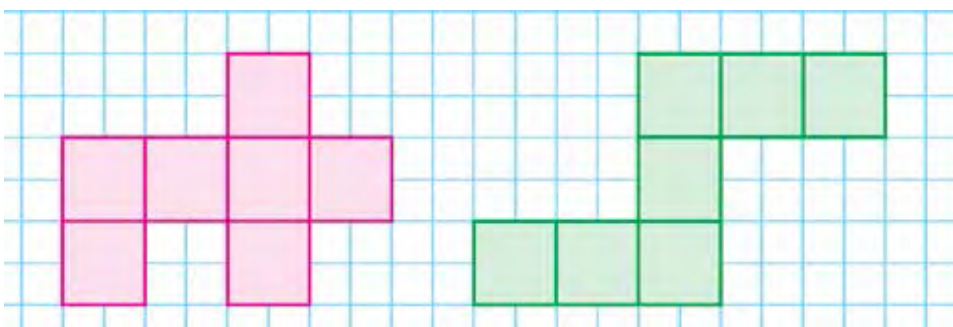

2. 1) Ба китобхона 9-то китоби ҳикоя ва аз он 6-то зиёд китоби афсона оварданд. Ба китобхона ҳамагӣ чандто китоб оварда шудааст?
 2) Ба китобхона 9-то китоби ҳикоя ва аз он 6 маротиба зиёд китоби афсона оварданд. Ба китобхона ҳамагӣ чандто китоб оварда шудааст?
3. Аз се як қисми тасмаи сурх дошта ва аз панҷ як қисми тасмаи ранги сабз доштаро ёбед.

4. Сантиметрҳои квадрати ҳар як шакро шуморед. Масоҳати ҳар як шакл ба чӣ баробар аст?

5. Аломатҳои амалро баробариҳо дуруст мебаромада карда гузоред:

$8 \square 4 = 32$

$6 \square 3 = 18$

$10 \square 2 = 20$

$8 \square 4 = 2$

$6 \square 3 = 2$

$10 \square 2 = 5$

$8 \square 4 = 12$

$6 \square 3 = 9$

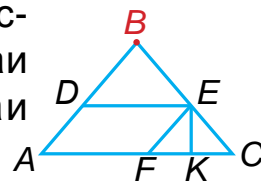
$10 \square 2 = 12$

$8 \square 4 = 4$

$6 \square 3 = 3$

$10 \square 2 = 8$

6. Дар расм чӣ гуна шаклҳои шиносро мебинед? Секунҷаҳо ва ҳамаи чоркунҷаҳои қуллааш ба нуқтаи В бударо нависед:

7. Дўзанда ба 6-то палто 5-тоғи ва ба 9-то костюм 4-тоғи тугма дўхт. Дўзанда ҳамагӣ чандто тугма дўхтааст?

8. $50 \text{ см} + 40 \text{ см}$

$80 \text{ мм} - 20 \text{ мм}$

$40 \text{ дм} - 30 \text{ дм}$

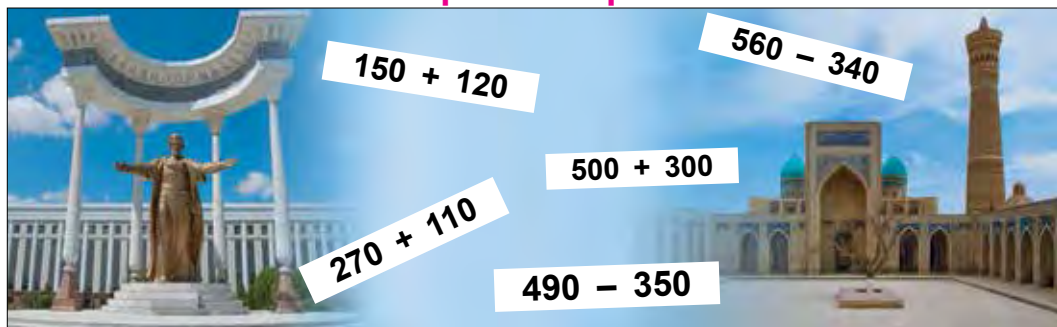
$60 \text{ мм} + 30 \text{ мм}$

$20 \text{ мм} + 20 \text{ мм}$

$70 \text{ см} - 50 \text{ см}$

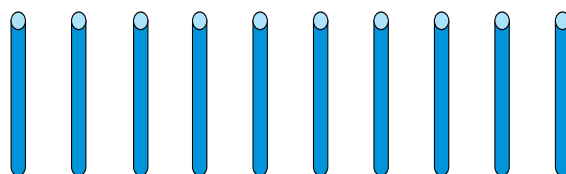
РАҚАМГУЗОРЇ КАРДАНИ АДАДҲОИ СЕРАҚАМА. ҲАЗОРЇ

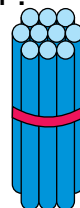
РАҚАМГУЗОРЇ КАРДАНИ АДАДҲОИ СЕРАҚАМА

1. 1) Дар якто даҳӣ чандто воҳид (якӣ) аст?

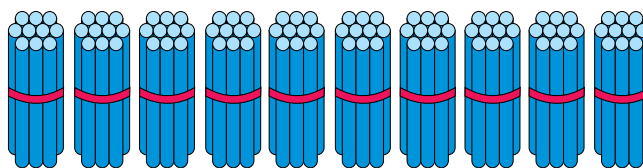

10-то воҳид

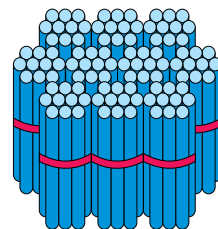

1-то даҳӣ

2) Дар садӣ чандто даҳӣ аст?

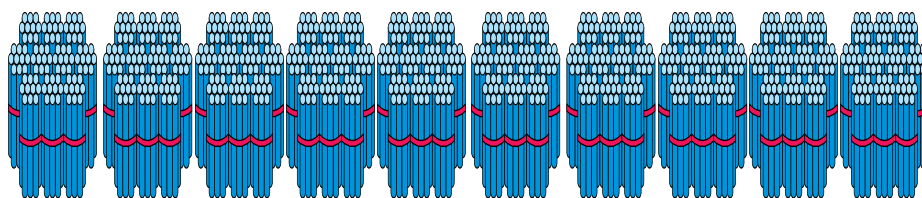

10-то даҳӣ

1-то садӣ

3) Садихоро шуморед:

= 1-то ҳазорӣ

100-то даҳӣ ё ки 10-то садӣ

1-то садй – сад	6-то садй – шашсад
2-то садй – дусад	7-то садй – ҳафтсад
3-то садй – сесад	8-то садй – ҳаштсад
4-то садй – чорсад	9-то садй – нӯҳсад
5-то садй – панҷсад	10-то садй – ҳазор

Садиҳо – сад 100, дусад 200, сесад 300, чорсад 400, панҷсад 500, шашсад 600, ҳафтсад 700, ҳаштсад 800, нӯҳсад 900, ҳазор 1000.

Адади ҳазор ин тавр навишта мешавад: 1000

- Ададҳои аз 4-то садй, 1-то даҳй, 5-то воҳид, 8-то садй ва 9-то даҳй иборат бударо нависед.
- Ҳалли мисолҳоро фаҳмонед:

$$100 + 100 = 200$$

$$200 - 100 = 100$$

$$300 - 100 = 200$$

$$300 + 100 = 400$$

Амалҳои дар болои садиҳо буда, ба мисли амалҳои дар болои воҳидҳо ва даҳйҳо буда иҷро карда мешавад.

- Ба атрофи мактаб 90-то ниҳолҳои сафедор ва арча шинонданд. Агар ниҳолҳои арча 50-то бошад, чандто ниҳоли сафедор шинондаанд?

- Катакҳои холиро пур кунед:

100			400				800	
-----	--	--	-----	--	--	--	-----	--

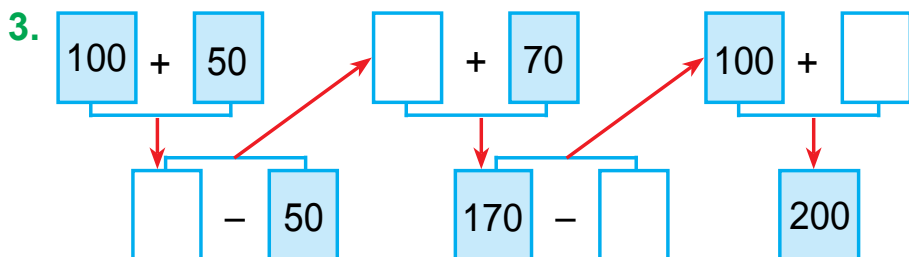

$300 + 200 - 100$	$500 - 100 + 200$
$600 - 300 + 200$	$400 + 200 - 300$

7. Ба дўкон дар 200-то қуттӣ нўшокии газнок оварданд. Агар то нисфирўзӣ 100-то нўшокии дар қуттӣ буда фурӯхта шуда бошад, боз чанд қуттӣ нўшокии газноки фурӯхта мешуда боқӣ мондааст?

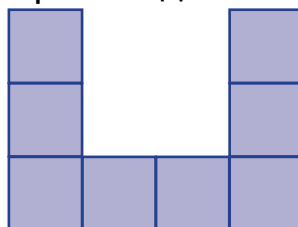
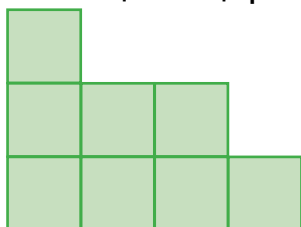
1. Ададҳоро бо рақамҳо ифода кунед.
3-то садӣ, 5-то даҳӣ ва 8-то воҳид;
5-то садӣ, 8-то даҳӣ ва 2-то воҳид;
7-то садӣ, 6-то даҳӣ ва 5-то воҳид.
2. Аз саҳро дар мошини яқум 200 халта, дар мошини дуюм ҳам ҳамин қадар халта пиёз гирифта бурданд. Аз саҳро дар ҳар ду мошин ҳамагӣ чанд халта пиёз гирифта бурдаанд?

4. Ҳамин хел адад гузored, ки баробарӣ дуруст бошад:
- $$200 + \square\square = 220 \qquad 670 - \square\square = 600$$
- $$530 - \square\square = 500 \qquad 400 + \square\square = 480$$

5. Сантиметрҳои квадрати ҳар як шаклро шуморида, масоҳати ҳар як шаклро ёбед.

6. Боғбон аз як бех хурмо 60 кг, аз хурмои дуум бошад, пас аз якчанд килограмм ҳосил гирифтадан, ҳосил 100 кг шуд. Боғбон аз беҳи дуум чанд килограмм хурмо гирифтааст?

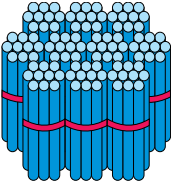
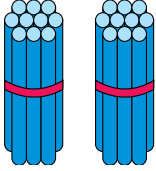
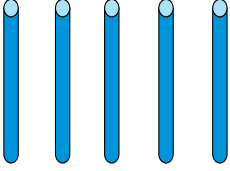
7. $53 + 47$ | $(56 + 44) - 50$ | $(62 + 38) + 10$
 $76 + 24$ | $(83 + 17) - 37$ | $(54 + 46) + 20$

АЗ САДӢ, ДАӢИ ВА ВОӢИДӢО ӢОСИЛ КАРДАНИ АДАДӢО

1. Дар асоси ҷадвал ададҳои ҳосил карда шударо фаҳмонед ва онҳоро хонед.

Сади	Даҳи	Воҳид
 1	 2	 5

2. Ададҳои аз рақамҳои дар ҷадвал буда ҳосил карда шударо хонед ва онҳоро ба дафтаратон нависед.

Ҳонаи садиҳо	Ҳонаи даҳиҳо	Ҳонаи воҳидҳо
2	5	7
5	3	9
8	2	6
6	1	4

Хонаи воҳидҳо, даҳҳо, садҳо дар якҷоягӣ синфи якум – синфи воҳидҳоро ташкил медиҳад.

$$10 \text{ воҳид} = 1 \text{ даҳӣ}$$

$$10 \text{ даҳӣ} = 1 \text{ садӣ}$$

$$10 \text{ садӣ} = 1 \text{ ҳазорӣ}$$

$$1 \text{ садӣ} = 100 \text{ воҳид}$$

$$1 \text{ ҳазорӣ} = 1000 \text{ воҳид}$$

$$1 \text{ ҳазорӣ} = 100 \text{ даҳӣ}$$

3. Ба як сатр ададҳои якрақамаро, ба сатри дуюм ададҳои дурақамаро, ба сатри сеюм ададҳои серақамаро бо тартиби афзуншавӣ нависед:

18, 116, 62, 9, 6, 358, 469, 75, 8, 854, 96, 5.

4. Ададҳои дар ҳар як қатор бударо хонед:

1	2	3	4	5	6	7
10	20	30	40	50	60	70
100	200	300	400	500	600	700

- а) воҳидҳои хонаи ададҳоро гӯед;
 б) ададҳои дар ҳар як сутун буда бо кадом ҷиҳатҳояш монанданд ва фарқ мекунанд?

5. Муқоиса кунед:

$$200 \square 300$$

$$500 \square 500$$

$$700 \square 600$$

$$400 \square 900$$

$$600 \square 300$$

$$400 \square 700$$

6. Квадрати суммаи дарозиҳои тарафҳояш 80 см буда кашед ва онро ранг кунед.

7. $400 + 200 - 100$

$700 - 200 + 100$

$600 - 300 + 100$

$200 + 200 - 100$

1. Ададҳоро бо рақамҳо нависед. Ҳар як рақам чиро мефаҳмонад?

- 1) 2 садӣ, 8 даҳӣ ва 4 воҳид;
- 2) 8 садӣ, 5 даҳӣ ва 7 воҳид;
- 3) 5 садӣ, 9 даҳӣ ва 2 воҳид;
- 4) 9 садӣ, 6 даҳӣ ва 3 воҳид.

2. Ададҳои зеринро хонед ва ҳар кадом рақам чиро мефаҳмонад: 524, 859, 285, 126, 275?

Ададҳои аз 100 то 999 буда – ададҳои серақаманд.

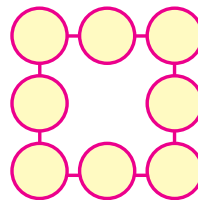
3. Дар асоси қадвал масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед.

Мавҷуд буд	Оварда шуд	Шуд
 100 м атлас	 Боз 100 м атлас	? м

4. Дар ҳар яки ададҳои 895, 458, 763 ҳамагӣ чандто садӣ, чандто даҳӣ ва чандто воҳид аст?

5. Ба доирачаҳо ададҳои аз 1 то 8 бударо яктогӣ чунон ҷойгир кунед, ки суммаи ҳар як ададҳои дар қатори квадрат буда ба 12 баробар бошад.

6. Ба як сатр ададҳои дурақам ва ба сатри дуюм бошад, ададҳои серақамаро кўчонда нависед: 475, 83, 925, 604, 24, 354, 66, 524, 18.

7. Периметри росткунҷаи тарафҳояш 30 см ва 40 см бударо ёбед.

ТАСВИР КАРДАНИ АДАДИ СЕРАҚАМА ДАР НАМУДИ ҲОСИЛИ ЧАМЪИ ВОҲИДҲОИ ХОНА

1. Тасвир кардани ададҳоро дар шакли ҳосили ҷамъи ҷамъшавандаҳо дар катакча (хона) фаҳмонед:

$$175 = 100 + 70 + 5$$

$$419 = 400 + 10 + 9$$

$$284 = 200 + 80 + 4$$

$$863 = 800 + 60 + 3$$

2. Мисолҳоро аз рӯи намуна иҷро кунед:

Намуна: $500 + 70 + 5 = 575$.

$$400 + 30 + 4$$

$$600 + 80 + 9$$

$$800 + 90 + 3$$

$$300 + 30 + 7$$

$$200 + 60 + 2$$

$$500 + 50 + 1$$

$$100 + 70 + 5$$

$$700 + 20 + 8$$

$$900 + 40 + 6$$

3. Аз рост ба чап воҳидҳо ба кадом ҷой, даҳҳо ба кадом ҷой ва садҳо ба кадом ҷой навишта мешаванд?

4. Квадратчаҳои сеҳрноки зеринро пур кунед.

○	○	170
○	150	160
130	○	120

○	○	140
○	150	○
160	110	180

135	120	195
○	150	○
○	○	165

5. Ададҳоро дар шакли ҳосили ҷамъи ҷамъшавандаҳо дар катакча (хона) нависед 153; 226; 345; 582; 738; 895

6. $5 \text{ даҳӣ} + 4 \text{ даҳӣ} \quad | \quad 7 \text{ садӣ} + 1 \text{ садӣ} \quad | \quad 4 \text{ садӣ} + 3 \text{ садӣ}$
 $6 \text{ садӣ} + 2 \text{ садӣ} \quad | \quad 9 \text{ даҳӣ} + 1 \text{ даҳӣ} \quad | \quad 3 \text{ даҳӣ} + 3 \text{ даҳӣ}$

7. Дар боғи мактаб 50 бех дарахт аст. Аз онҳо 18 бехаш себ, 17 бехаш нок, боқимондааш бошад, дарахти зардолу аст. Дар боғ чанд бех дарахти зардолу ҳаст?

1. Мисолҳоро аз рӯйи намуна иҷро кунед:

Намуна: $300 + 20 + 7 = 327$.

$800 + 90 + 8$	$500 + 40 + 6$	$600 + 80 + 3$
$200 + 30 + 5$	$700 + 20 + 1$	$400 + 50 + 7$

2. Адади «зиёдатӣ»-и ҳар як қаторро гӯед.

- 1) 284, 501, 624, 42, 712;
 2) 86, 200, 14, 57, 96;
 3) 815, 945, 726, 68, 438.

3. Дар дӯкон дар як рӯз 200 кг шакар фурӯхта шуд. Баъд аз ин дар дӯкон 100 кг шакари зиёдати фурухта мешуда боқӣ монд. Аввал дар дӯкон чанд килограмм шакар будааст?

4. Ададҳои дар мошинҳо нишон додашударо бо тартиби афзуншавӣ нависед:

169

5. Периметри секунча 12 см аст. Дарозии як тарафи он ба 5 см, дарозии тарафи дуёми он ба 3 см баробар аст. Дарозии тарафи сеюми секунчаро ёбед.
6. Ададҳоро дар шакли ҳосили ҷамъи ҷамъшавандаҳо дар катакча (хона) ифода кунед: 134, 172, 523, 675, 860, 792, 873, 951.
7. Аз рақамҳои 3, 0, 5 истифода бурда, якчандто адади серақама тартиб диҳед ва онро нависед.

МУҚОИСА КАРДАНИ АДАДҲОИ СЕРАҚАМА

1. Аз рақамҳои 0, 1, 2 ва 4, 5, 6 истифода бурда, ягонтои онҳоро ҳам такрор накарда, ҳамаи ададҳои серақамаи мумкин бударо нависед.
2. Муқоиса кардани ададҳоро фаҳмонед:

$$295 > 259$$

$$295 < 529$$

$$295 > 254$$

$$295 < 376$$

$$295 = 295$$

$$295 < 925$$

Ададҳои серақама аз рӯйи адади садиҳо муқоиса карда мешавад. Агар адади садиҳо баробар бошад, аз рӯйи адади даҳиҳо муқоиса карда мешавад. Агар адади даҳиҳо ҳам баробар бошад, аз рӯйи адади воҳидҳо муқоиса карда мешавад. Агар адади воҳидҳо ҳам баробар бошад, ин гуна ададҳо баробар мешавад.

3. Мисолҳоро аз рӯйи намуна иҷро кунед: $482 > 328$.

$$396 \square 369$$

$$825 \square 852$$

$$245 \square 245$$

$$248 \square 284$$

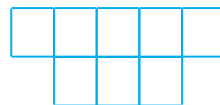
$$586 \square 568$$

$$471 \square 417$$

4. Аз як бех дарахти олуча 48 кг, аз ду бех дарахт бошад, аз он 36 кг кам олуча чинда гирфтанд. Олучаи беҳи якум аз олучаи беҳи дуюм чинда шуда чанд маротиба зиёд аст?

5. Аз шакли додашуда 3-то чўбро ҳамин хел гиред, ки дар натиҷа 5-то квадрат монад.

6. Дуто порча кашед: дарозии якумаш 12 см, порчаи дуюм ба аз чор як қисми порчаи якум баробар бошад.

7. Муқоиса кунед:

$214 \square 274$

$912 \square 713$

$465 \square 654$

$365 \square 158$

$564 \square 564$

$380 \square 308$

1. 1) Дар ҳисоб баъд аз адади 199 кадом адад меояд? Баъд аз адади 999 чӣ?
2) Дар ҳисоб пеш аз адади 690 кадом адад меояд? Пеш аз адади 1000 чӣ?

$399 \square 400$

$842 \square 824$

$248 \square 842$

$576 \square 567$

$575 \square 575$

$970 \square 907$

$284 \square 482$

$536 \square 627$

$821 \square 912$

3. Ба ошхона 100 кг пиёз оварданд. Рӯзи якум аз ду як қисми он, рӯзи дуюм аз се як қисми он истифода шуд. Дар ошхона чанд килограмм пиёз боқӣ мондааст?

4. Ададҳоро бо тартиби афзуншавӣ ҷойгир кунед.

Diagram showing numbers in pink hexagons: 255, 256, 253, 254, 252, 251, 250. An arrow points from 251 to 250, indicating a decreasing order.

5. Ҳосили ҷамъи воҳидҳои хонаро бо адад ифода кунед:

Намуна: $200 + 40 + 6 = 246$.

$500 + 70 + 5$ $900 + 10 + 7$ $400 + 20 + 2$

$700 + 80 + 9$ $500 + 50 + 8$ $300 + 60 + 3$

6. Аз рӯи ҷадвал масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

	Матои дар якто костюм истифодашуда	Миқдори костюмҳо	Матои дар ҷамаи костюмҳо истифодашуда
	4 метр	20-то	?
	4 метр	?	80 метр
	?	20-то	80 метр

7. Дар 4-то сабад 16 кг, дар 2-то сабад бошад, 8 кг себ аст? Агар себҳои дар 4-то сабад буда бисёр бошад, онҳо аз себҳои дар 2-то сабад буда чанд маротиба бисёр аст?

8. $321 \square 156$ $561 \square 615$ $672 \square 672$

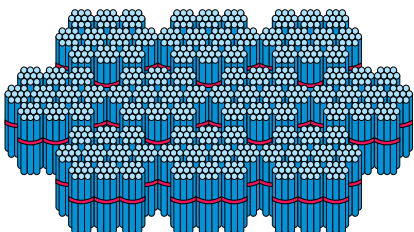
$432 \square 234$ $445 \square 542$ $263 \square 362$

РАҚАМГУЗОРИИ ХАТТӢ ВА ДАҲОНӢ ДАР ДОХИЛИ ҲАЗОР. ВОҲИДИ ДАРОЗӢ: КИЛОМЕТР

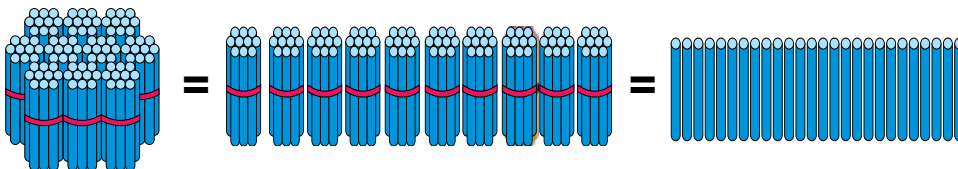
1. Дар ин чӯбҳо чандто аст? Адади 1000 ин тавр навишта мешавад:

	1	0	0	0	

10-то садӣ – ҳазор.

2. 1) Дар 1-то садӣ чандто даҳӣ ва чандто воҳид аст?

1-то садӣ

10-то даҳӣ

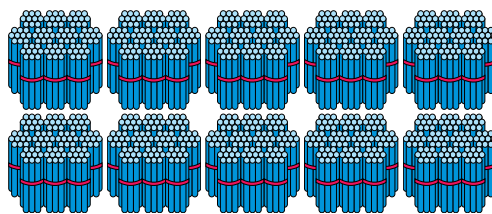
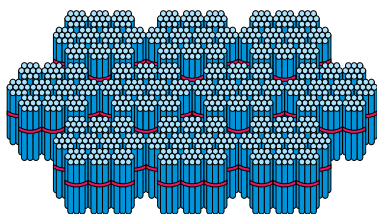
100-то воҳид.

- 2) Дар 1-то ҳазорӣ чандто садӣ, чандто даҳӣ ва чандто воҳид аст?

1-то ҳазорӣ

=

10-то садӣ

Дар 1-то ҳазорӣ 10-то садӣ, 100-то даҳӣ ва ҳазорто воҳид аст. Адади ҳазор ин тавр навишта мешавад: 1 000.

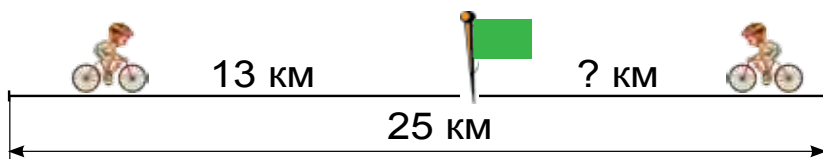
3. 1) Аз 100 то 1000, 100-тоғй чамъ карда шуморед;
2) Аз 497 то 507, аз 768 то 805, аз 989 то 1000, 1-тоғй чамъ карда шуморед.

$$1 \text{ км} = 1000 \text{ м}$$

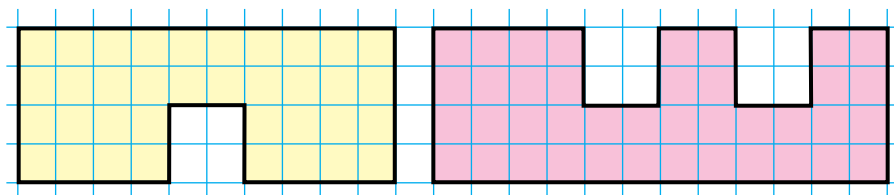
Масофаҳои калон бо километрҳо чен карда мешавад. Калимаи «Kilo» латинӣ буда, ба тоҷикӣ «ҳазор»-ро мефаҳмонад. 1 километр 1000 метр аст. Ҳангоми масофаро нишон додан, ба назди ададҳо калимаи «километр» мухтасар км навишта мешавад.

Масалан, 2 км, 150 км, 500 км.

4. Масофаи байни ду деҳа 25 км аст. Велосипедчиён ба тарафи ҳамдигар ба роҳ баромаданд. Яке аз онҳо то воҳӯрӣ 13 км роҳро тай кард. Велосипедчи дуюм чӣ қадар роҳ гаштааст?

5. Шаклҳои дар расм бударо ба дафтаратон кашед ва онҳоро ранг кунед.

6. Ададҳоро хонед: 185, 270, 472, 600, 785, 598, 900. Дар ҳар яки ин ададҳо чандто садӣ, чандто даҳӣ ва чандто воҳид аст?

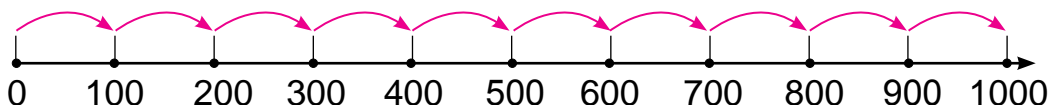
7. Нафиса 5 сола аст. Падараш аз духтараш 8 маротиба калон аст. Падараш чандсола аст?

8. $47 + 43 - 20$	$78 - 20 + 12$	$97 - (28 + 12)$
$24 - 30 + 16$	$23 + 23 - 30$	$63 + (47 - 25)$

1. Ададҳои зеринро хонед, дар ҳар яки ин ададҳо чандто садӣ, чандто даҳӣ ва чандто воҳид аст? 675, 448, 729, 931, 800, 867, 999, 1 000.

2.

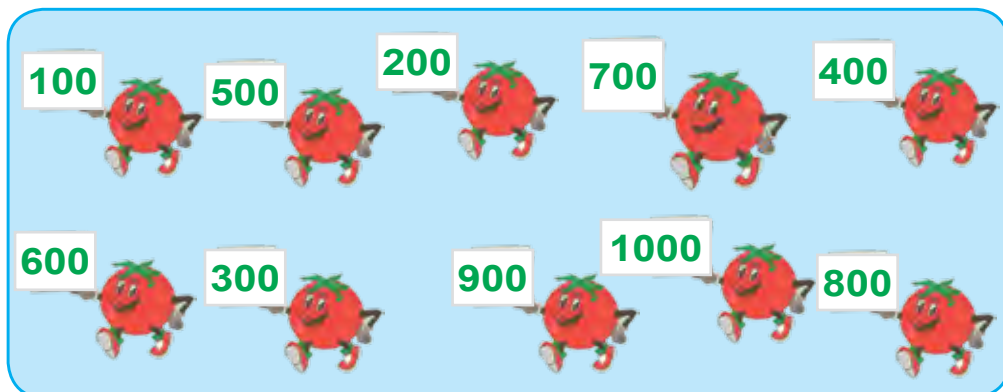
$1\ 000 = 100 + \dots$	$1\ 000 = 400 + \dots$	$1\ 000 = 700 + \dots$
$1\ 000 = 200 + \dots$	$1\ 000 = 500 + \dots$	$1\ 000 = 800 + \dots$
$1\ 000 = 300 + \dots$	$1\ 000 = 600 + \dots$	$1\ 000 = 900 + \dots$

3. Аз адади 999 1-то зиёд ва аз адади 1 000 1-то камро гӯед.

Агар дар хонаи ягон адад 0 истода бошад, ҳангоми хондани адад номи ҳамин хона партофта шуда, яъне хонда намешавад.

4. Ададҳоро бо тартиби афзуншавӣ ҷойгир кунед:

5. Ҳосили чамъи сето адад 968 аст. Адади якум 468, адади дуюм 332 бошад, адади сеюмро ёбед.

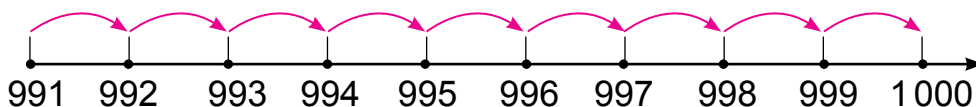
6. Ададҳоро бо тартиби афзуншавӣ кӯчонида нависед: 675, 448, 729, 995, 800, 997, 867, 999, 1000.

7. Ба дӯкон 100-то велосипед оварданд. Дар 6 рӯз ҳар рӯз 9-тогӣ велосипед фурухта шуд. Барои фуруختан боз чандто велосипед монд?

МУНОСИБАТҲОИ БАЙНИ ВОҲИД, ДАҲӢ, САДӢ ВА ҲАЗОРӢ

1.

$1000 = 999 + \dots$	$1000 = 996 + \dots$	$1000 = 993 + \dots$
$1000 = 998 + \dots$	$1000 = 995 + \dots$	$1000 = 992 + \dots$
$1000 = 997 + \dots$	$1000 = 994 + \dots$	$1000 = 991 + \dots$

2. Шолии дар хирмани якум буда 400 халта, дар хирмани дуюм бошад, 300 халта мебарояд. Ҳамаи шолиҳои дар ҳар ду хирман буда чӣ қадар халта мебарояд?

3. Ададҳоро хонед: 645, 403, 800, 545, 999, 300.
 1) Дар ҳар яки ин ададҳо чандто воҳид аст?
 2) Дар ҳар яки ин ададҳо чандто даҳӣ аст?
 3) Дар ҳар яки ин ададҳо чандто садӣ аст?

Ададҳои рақами 3 иштирок кардари нависед. Дар хонаи даҳӣ адади рақами 4 иштирок кардари нависед.

4. Ададҳои афтида мондари гузошта, мисолҳоро кӯчонида нависед:

$$730 = \square\square \text{ даҳӣ}$$

$$564 = \square\square \text{ даҳӣ } \square \text{ воҳид}$$

$$890 = \square\square \text{ даҳӣ}$$

$$495 = \square\square \text{ даҳӣ } \square \text{ воҳид}$$

$$280 = \square\square \text{ даҳӣ}$$

$$328 = \square\square \text{ даҳӣ } \square \text{ воҳид}$$

5. Бо ёрии рақамҳои 5, 0, 8 чандто адади сарақамани навиштан мумкин?

508, 580, 805, 850....

6. Дар асоси расми масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед.

7. Якто усто дар як рӯз 14-то курсӣ месозад. 3-то усто дар 6 рӯз чандто курсӣ месозад?

8. Ададҳоро бо рақамҳо ифода кунед.

Намуна: 5 садӣ, 6 даҳӣ ва 3 воҳид = 563.

8-то садӣ, 5-то даҳӣ ва 2-то воҳид;

5-то садӣ, 3-то даҳӣ ва 4-то воҳид;

7-то садӣ, 6-то даҳӣ ва 3-то воҳид;

9-то садӣ, 1-то даҳӣ ва 5-то воҳид.

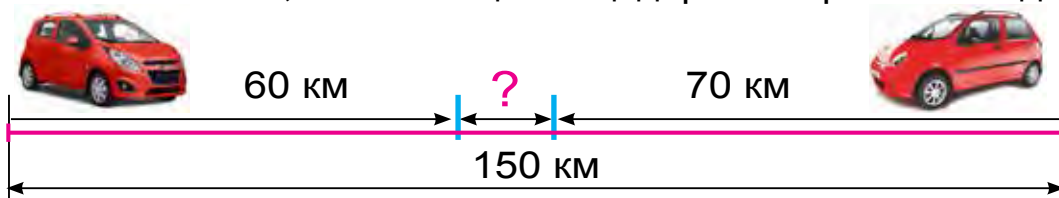

1. 1) Адади серақамаи аз ҳама калон: 999;
2) ба ин адад 1-ро ҳам мекунем: $999 + 1$;
3) дар натиҷа адади чоррақама ҳосил мешавад.
2. Ададҳои дар қадвал навишташударо хонед ва онро ба дафтаратон нависед.

Хонаи ҳазориҳо	Хонаи садиҳо	Хонаи даҳҳо	Хонаи воҳидҳо
1	0	0	0
	5	6	7
	4	0	9
	8	4	1

3. Ададҳои 672, 394, 289, 963, 495-ро дар шакли ҳосили ҳамми ҳамшавандаҳо дар хонаҳо нависед. Намуна: $567 = 500 + 60 + 7$.
4. Масофаи байни ду шаҳр 150 км. Аз ин шаҳрҳо ба сӯи ҳамдигар ду мошин ба роҳ баромад. Мошини якум 60 км, дуюмаш пас аз 70 км роҳ гаштан, байни онҳо чӣ қадар масофа мемонад?

5. Дарозии порчаи якум 80 см, дарозии порчаи дуюм нисбат аз порчаи якум 16 см кӯтоҳ аст. Суммаи дарозии ҳар ду порчаро ёбед.
6. Рухсона 124 саҳифаи китоби 248 саҳифанокро хонд. Вай боз чанд саҳифаи китобро хонадашаш лозим?

АДАДИ 1000. УСУЛҲОИ ҲИСОБКУНИИ ЧАМЪ ВА ТАРҲ ДАР ДОХИЛИ 1000

1. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед.

1) $70 + 50 = \square\square\square$

7-то даҳӣ + 5-то даҳӣ = 12-то даҳӣ = 120-то воҳид
Яъне: $70 + 50 = 120$.

2) $140 - 60 = \square\square$

14-то даҳӣ - 6-то даҳӣ = 8-то даҳӣ = 80-то воҳид
Яъне: $140 - 60 = 80$.

3) $200 + 600 = \square\square\square$

2-то садӣ + 6-то садӣ = 8-то садӣ = 800-то воҳид
Яъне: $200 + 600 = 800$.

4) $900 - 400 = \square\square\square$

9-то садӣ - 4-то садӣ = 5-то садӣ = 500-то воҳид
Яъне: $900 - 400 = 500$.

5) $270 + 60 = \square\square\square$

27-то даҳӣ + 6-то даҳӣ = 33-то даҳӣ = 330-то воҳид
Яъне: $270 + 60 = 330$.

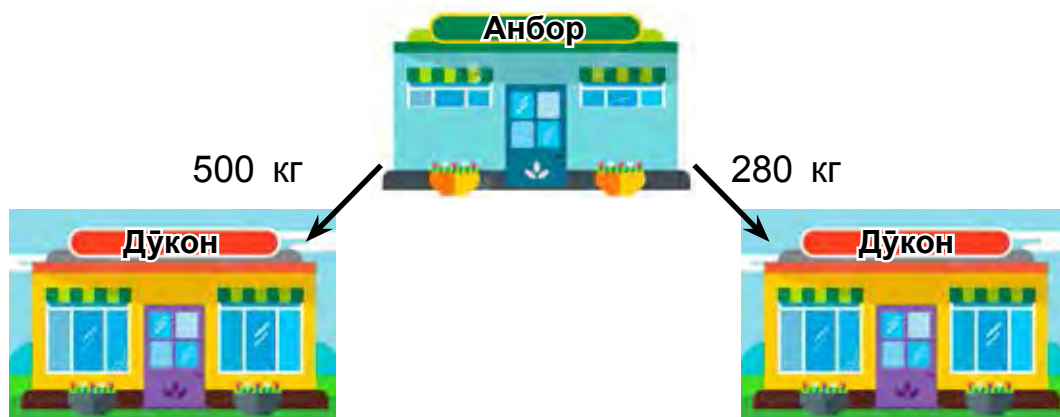
6) $420 - 60 = \square\square\square$

42-то даҳӣ - 6-то даҳӣ = 36-то даҳӣ = 360-то воҳид
Яъне: $420 - 60 = 360$.

Ҳангоми чамъ ва тарҳ садӣ ва даҳӣҳои бо сифр тамомшавандаро бо амалҳои дар болои даҳӣҳо ва воҳидҳо буда иваз кардан мумкин.

2. $400 + 100$ | $80 + 60$ | $500 + 400$ | $270 + 60$
 $700 - 300$ | $90 - 30$ | $300 - 200$ | $240 - 70$

3. Аз анбор ба дўконҳо ҳамагӣ чанд килограмм сабзаёт фиристода шудааст?

4. Ададҳоро муқоиса кунед.

276 438 | 843 263 | 348 245
 325 483 | 438 903 | 576 576

5. Дар корхона 426 нафар занон ва 314 нафар мардони коргар кор мекунанд. Дар корхона ҳамагӣ чанд нафар коргар кор мекунанд?

6. $90 + 50$ | $160 - 70$ | $300 + 400$ | $200 + 60$
 $80 - 40$ | $280 + 50$ | $900 - 500$ | $700 - 70$

7. Ба бозор 865 кг сабзӣ оварданд. Рӯзи якум 342 кг, рӯзи дуюм 326 кг сабзӣ фурӯхта шуд. Чӣ қадар сабзии мефурӯхта монд?

1. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

1) $360 + 30 = \square\square\square$

$$360 + 30 = 300 + (60 + 30) = 300 + 90 = 390$$

Яъне: $360 + 30 = 390$.

2) $580 - 70 = \square\square\square$

$$580 - 70 = 500 + (80 - 70) = 500 + 10 = 510.$$

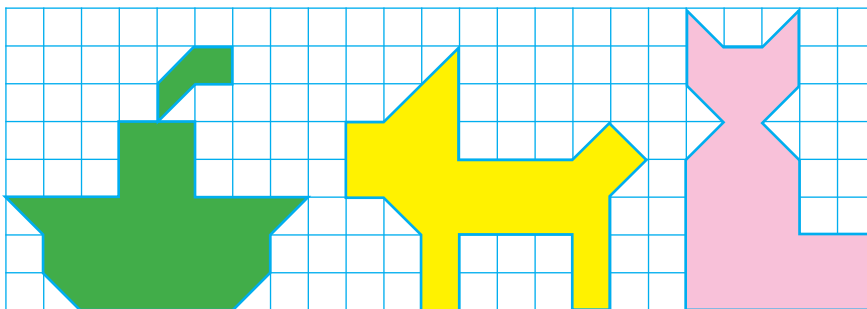

Яъне: $580 - 70 = 510$.

$620 + 50$	$580 - 30$	$270 + 200$
$250 + 30$	$150 + 40$	$560 - 300$

3. Байни масофаи маҳаллаи якум аз маҳаллаи дуюм 270 км, байни маҳаллаи дуюм аз маҳаллаи сеюм бошад, аз он 20 км зиёд аст. Масофаи байни маҳаллаи якум аз маҳаллаи сеюм чанд километр аст?

4. Масоҳати шаклҳои дар расм бударо муқоиса кунед:

5. Оё бо ёри 3-то 5 чй хел ҳосил кардани адади 2-ро медонед?

6. $530 + 40$ | $680 - 400$ | $130 + 50$ | $260 + 100$
 $790 - 60$ | $290 + 300$ | $420 - 20$ | $340 - 200$

7. Бобои Фарзона 72 сола аст. Фарзона аз бобояш 8 маротиба ҷавон аст. Фарзона чандсола аст?

1. 1) $460 + 40 = \square\square\square$

$$460 + 40 = 400 + (60 + 40) = 400 + 100 = 500.$$

2) $580 - 400 = \square\square\square$

$$580 - 400 = (500 - 400) + 80 = 100 + 80 = 180$$

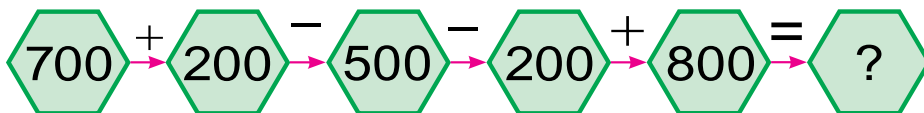

2. $340 + 60$ | $230 - 30$ | $590 + 200$ | $340 - 200$
 $870 + 30$ | $940 + 50$ | $680 - 400$ | $420 + 200$

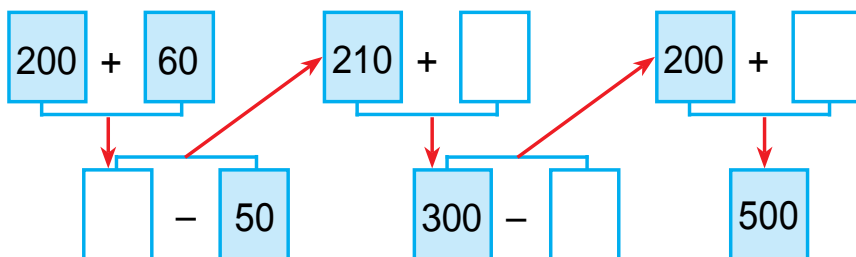
3. Ба магазин 9 қуттй шарбати меваҳо оварда шуд. Агар дар ҳар як қуттй 10-тоғй пакет (коғазхалта) шарбат бошад, ба магазин ҳамағй чанд пакет шарбат оварда шудааст?

4. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

5. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед:

6. $490 + 200$ | $580 - 300$ | $260 + 40$
 $540 - 100$ | $270 + 400$ | $350 - 50$

7. Барои таъмир кардани хона рӯзи якум 24-то, рӯзи дуюм нисбат аз рӯзи якум 6-то зиёд, рӯзи сеюм нисбат аз рӯзи якум ва дуюм дар якҷоягӣ чӣ қадар бошад, ҳамон қадар тахта оварда шуд. Рӯзи сеюм чандто тахта оварда шудааст?

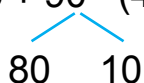
1. Ҳалли мисолҳоро фаҳмонед:

Усули 1-ум:

1) $420 + 90 = 42\text{-то даҳӣ} + 9\text{-то даҳӣ} = 51\text{-то даҳӣ} = 510\text{-то воҳид} = 510$.

Усули 2-юм:

$420 + 90 = (420 + 80) + 10 = 500 + 10 = 510$

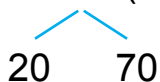

2) **Усули 1-ум:**

$420 - 90 = 42\text{-то даҳӣ} - 9\text{-то даҳӣ} = 33\text{-то даҳӣ} = 330\text{-то воҳид} = 330$

Усули 2-юм:

$420 - 90 = (420 - 20) - 70 = 400 - 70 = 330$

$$\begin{array}{|l|l|l|l|}
 \hline
 2. & 280 + 30 & 430 - 50 & 590 + 40 & 960 - 70 \\
 & 320 - 40 & 270 + 60 & 750 - 70 & 680 + 50 \\
 \hline
 \end{array}$$

3. Дар байни ин шаклҳо чоркунҷаҳо зиёд аст ё кистрункунҷаҳо? Қуллаҳои онҳоро бо ҳарфҳои ишора кунед:

4. Омӯзгор ба донишомӯзон 29-то дафтари рах-рах ва ҳамин қадар дафтари катак тақсим кард. Пас аз ин дар омӯзгор 12-то дафтар боқӣ монд. Аввал дар омӯзгор чандто дафтар будааст?

5. Аз ададҳои 37, 36, 45, 48, 54, 81 кадомашон ба 9 бебақия тақсим мешавад?

$$\begin{array}{|l|l|l|l|}
 \hline
 6. & 658 \square 654 & 527 \square 158 & 480 \square 480 \\
 & 427 \square 472 & 314 \square 341 & 570 \square 507 \\
 \hline
 \end{array}$$

7. Аз 24 метр газвор барои дӯхтани халат аз се як қисми он бурида гирифта шуд. Чанд метр газвор бурида гирифта шудааст?

1. Ҳалли мисолро фаҳмонед:

$$\begin{array}{r}
 230 + 160 = \square\square\square \\
 \begin{array}{r}
 \diagdown \quad \diagup \\
 200 \quad 30 \quad 100 \quad 60
 \end{array}
 \end{array}$$

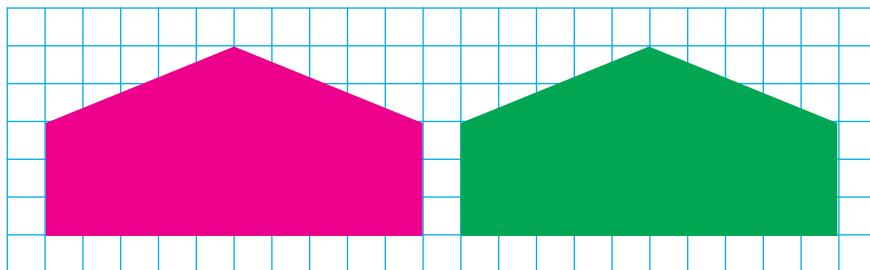
$$230 + 160 = (200 + 100) + (30 + 60) = 390.$$

Садиҳо бо садиҳо, даҳиҳо бо даҳиҳо ҳам карда мешаванд.

2.	$140 + 130$		$340 + 250$		$560 + 230$
	$260 + 120$		$420 + 170$		$750 + 210$

3. Аз хоҷагӣ ба осие 240 кг гандум ва 120 кг ҷав оварданд. Ба осие ҳамагӣ чанд килограмм дон овардаанд?

4. Панҷкунҷаҳои ҳаминхела кашед. Дар панҷкунҷаи якум ҳамин хел якто порча гузаронед, ки якто секунҷа ва якто чоркунҷа ҳосил шавад, дар дуюмаш бошад, дуто чоркунҷа ҳосил шавад.

5. Ададҳоро дар шакли суммаи воҳидҳои хона нависед: 243, 175, 586, 891, 998, 794.

6. Ҳамин хел ададҳо гузаред, ки баробарӣ ва нобаробариҳо дуруст бошад:

$50 \text{ мм} = \square \text{ см}$

$4 \text{ дм} < \square \square \text{ см}$

$80 \text{ мм} = \square \text{ см}$

$8 \text{ см} = \square \square \text{ мм}$

$60 \text{ мм} = \square \text{ см}$

$5 \text{ дм} > \square \square \text{ см}$

7. Дар нонвойхона дар як рӯз 150 дона нони ширмол ва 120-то нони фатир пухтанд. Дар нонвойхона ҳамагӣ чанд дона нон пухтаанд?

1. Ҳалли мисолро фаҳмонед:

$$470 - 250 = \square\square\square$$

$$400 \quad 70 \quad 200 \quad 50$$

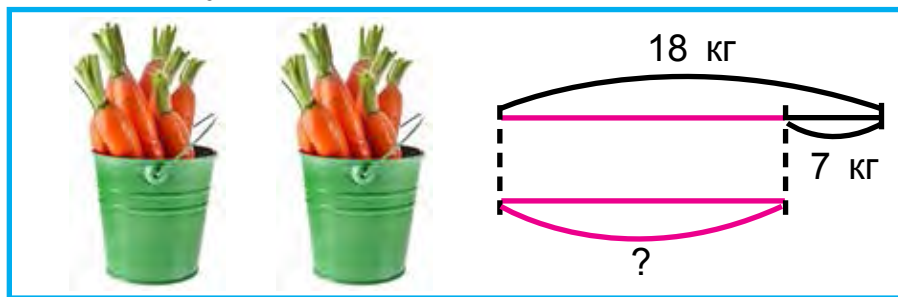
$$470 - 250 = (400 - 200) + (70 - 50) = 200 + 20 = 220$$

Садиҳо аз садиҳо, даҳиҳо аз даҳиҳо тарҳ карда мешаванд.

2. $350 - 230$	$560 - 300$	$690 - 460$
$270 - 140$	$480 - 250$	$870 - 540$

3. Ба дўкони хўрокворӣ барои фуруҳтан 560 қуттӣ чойи сиёҳ ва кабуд оварданд. Агар аз онҳо 250 қуттӣ чойи сиёҳ бошад, чанд қуттӣ чойи кабуд оварданд?

4. Дар асоси нақша масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед.

5. $480 - 200$	$240 - 120$	$350 - 230$
$570 - 320$	$690 - 430$	$760 - 650$

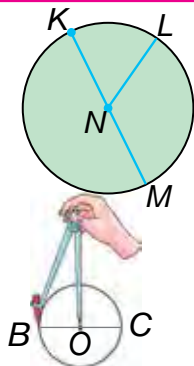
6. Дар дўкони яхмос рӯзи якум 140-то, рӯзи дуюм аз он 30-то зиёд, рӯзи сеюм бошад, нисбат аз рӯзи дуюм 16-то зиёд яхмос фуруҳта шуд. Рӯзи сеюм чандто яхмос фуруҳта шудааст?

ДОИРА ВА ДАВРА. ДИАМЕТР, РАДИУС ВА МАРКАЗИ ДАВРА. ПАРГОР

1.

Дар расм **доира** тасвир карда шудааст.

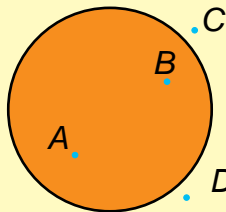
NL – **радиуси доира** буда, KM – **диаметри доира** мебошад.

Давра бо ёрии паргор кашида мешавад. Нуқтаи O -и сўзани паргор ҷойгир шударо **маркази давра** меноманд.

OC – **радиуси давра**.

BC – **диаметри давра** мебошад.

2.

Одатан нуқтаҳо бо ҳарфи калони алифбои лотинӣ муайян карда мешавад. Масалан: нуқтаи A ва B ба дохили доира ва нуқтаи C ва D бошад, ба беруни доира меҳобад.

3. Дар як тўп 40 м чит мавчуд буд. Барои кўрпа 20 м ва барои ҷилди болишт 10 м чит бурида гирифтанд. Дар тўп чанд метр чит боқӣ монд?

4. Ҳалли муодилаҳоро фаҳмонед:

$$12 : x = 2$$

$$x = 12 : 2$$

$$x = 6$$

$$12 : 6 = 2$$

$$2 = 2$$

$$20 : x = 2$$

$$x = 20 : 2$$

$$x = 10$$

$$20 : 10 = 2$$

$$2 = 2$$

5. Даврае кашед, ки радиусаш 4 см бошад.

6. $46 - 16 + 19$

$(69 - 68) \cdot 9$

$27 \cdot (75 - 74)$

$53 + 17 - 20$

$(38 - 38) \cdot 1$

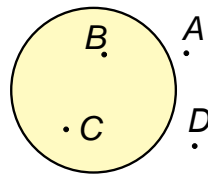
$15 \cdot (12 - 11)$

1. Даврае кашед, ки радиусаш ба 2 см ва 7 мм баробар бошад. Маркази давраро бо ҳарф ишора кунед.

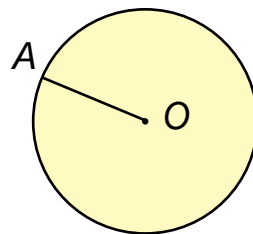
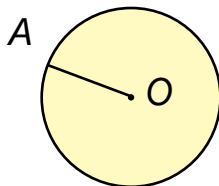
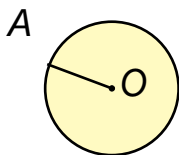
2. Нуқтаҳо дар шакл бо ҳарфи калони алифбои лотинӣ ишора карда шудааст. Нуқтаҳои берун аз доира хобида ва дар даруни доира хобидаро гӯед.

3. Моҳигирон рӯзи якум 210 кг, рӯзи дуюм 180 кг моҳӣ сайд карданд. Моҳигирон дар ҳамин ду рӯз ҳамагӣ чанд килограмм моҳӣ сайд кардаанд?

4. 630 + 260	470 – 240	370 + 210
580 – 310	260 + 120	280 – 150
270 + 130	740 – 310	180 + 120

5. Радиуси давраро чен кунед.

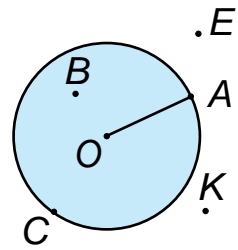

6. Мисолҳои ҷавобаш 111, 222, 333, 444, 555, 666, 777, 888 ва 999 буда созед ва онҳоро нависед.
7. Бодирингҳои аз полиз канда шударо 72 килограми онро 8 кг-мӣ карда, 54 килограми онро 6 кг-мӣ карда ба қуттиҳо ҷойгир карданд. Ҳамаи бодирингҳоро дар чандто қутти ҷойгир кардаанд?

1. Ба расм нигаред. Радиуси доира ба чӣ баробар буданаширо чен кунед ва нависед. Масофаи байни нуқтаҳои A ва B чӣ қадар аст? Кадоме аз нуқтаҳо дар дохили доира; берун аз доира; ба давра хобидааст. Онҳоро гӯед.

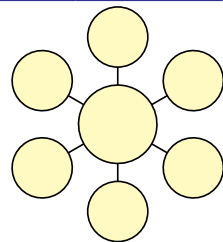

2. Бо ёрии паргор давраи марказаш дар нуқтаи буриши хатҳои дафтар воқеъ будаи радиусаш ба 2 см 5 мм баробар бударо созад. Онро ба 4 қисми баробар тақсим кунед. Як қисми онро ранг кунед.
3. Дар дӯкон дар як рӯз 270 кг картошка фурӯхта шуд. Баъд аз ин 120 кг картошка боқӣ монд. Аввал дар дӯкон чанд килограмм картошка буд?
4. Дар асоси ҷадвал масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед.

Мавҷуд буд		Оварда шуд		Шуд
	120-то велосипед		Боз 120-то велосипед	?-то

5. Ададҳои 5, 10, 15, 20, 25, 30, 35-ро ба ҳар як доирача яктогӣ ҳамин ҳел ҷойгир кунед, ки самти ҳар кадоми суммаи сето адад 50, 60, 70 барояд.

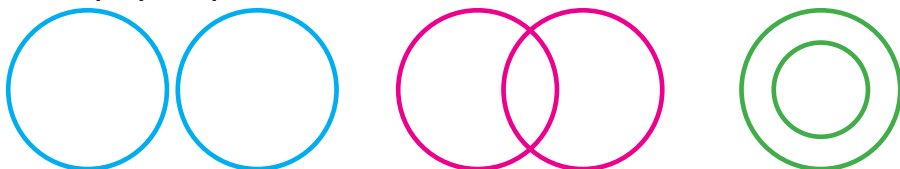
6. $564 \square 546$ | $341 \square 291$ | $658 \square 658$
 $283 \square 227$ | $457 \square 475$ | $529 \square 592$

ДАР ҲАМВОРӢ БАЙНИ ҲАМДИГАР ҶОЙГИРШАВИИ ДУ ДАВРА

1. Дар ҳамворӣ байни ҳамдигар ҷойгиршавии ду давраро фаҳмонед.

2. Мисолҳои дар асоси ҷадвал додашударо ҳал кунед.

+ = 1000									
	910	920	930	940	950	960	970	980	990

3. Дар дӯкон рӯзи якум 20 кг, рӯзи дуюм 16 кг зиёд конфет фурӯхта шуд. Агар дар ҳар як қуттӣ 3 кг-мӣ конфет бошад, рӯзи дуюм чанд қуттӣ конфет фурӯхта шудааст?

4. Мисолҳоро ҳал кунед:

$$100 + \bigcirc = 400$$

$$570 - \bigcirc = 500$$

$$\bigcirc - 200 = 500$$

$$\bigcirc + 90 = 290$$

$$400 + \bigcirc = 700$$

$$960 - \bigcirc = 900$$

5. Даврае кашед, ки радиусаш ба 3 см ва 8 мм баробар бошад. Маркази давраро бо ҳарф ишора кунед.

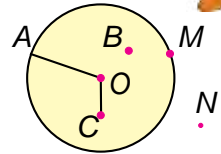

6. Анвар ва Акбар дар ҳавзи шиноварӣ ба сӯйи ҳамдигар нигоҳ карда шино карданд. Анвар то воҳӯрӣ 27 м, Акбар бошад, аз рафиқаш 5 м ба масофаи кӯтоҳ шино кард. Аввал масофаи байни онҳо чанд метр буд?

7.	$599 + 1$	$320 + 320$	$190 - 140$
	$999 + 1$	$180 + 220$	$480 - 320$
	$898 + 1$	$560 + 230$	$770 - 560$

1. Радиуси доира ба чӣ баробар буда-нашро чен кунед. Нуқтаҳои ба доира тааллуқдоштаро гӯед.

2. Дар устохонаи дӯзандагӣ дар як сол 540-то костюм дӯхтанашон лозим буд. Дар нимсолаи якум 370-то, дар нимсолаи дуюм 220-то костюм дӯхта шуд. Нақшаи солона чӣ қадар зиёд иҷро карда шуд?

3. Ададҳоро муқоиса кунед.

$156 \square 261$	$212 \square 165$	$564 \square 465$
$912 \square 893$	$847 \square 248$	$750 \square 750$

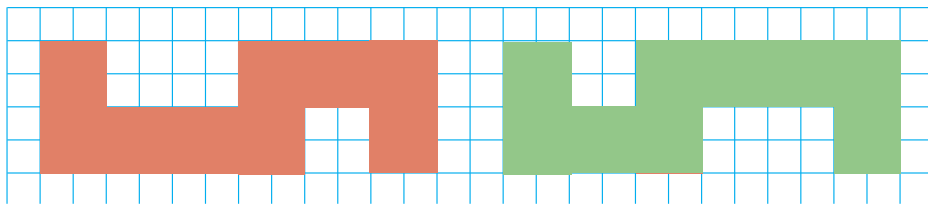

4. Ададҳоро дар шакли суммаи воҳидҳои хона нависед:

$160 = 100 + \square\square$	$760 = 700 + \square\square$	$990 = 900 + \square\square$
$240 = 200 + \square\square$	$650 = 600 + \square\square$	$830 = 800 + \square\square$

5. Порчай дарозиаш 8 см буда кашед. Аз $\frac{1}{2}$ қисми ин порчаро ранг кунед. Порчай чӣ қадар дарозидошта ранг карда шуд?

6. Масоҳати ҳар як шаклро бо ёрии намунаҳои сантиметри квадратӣ ёбед:

7. $630 + 120$ | $680 - 450$ | $240 + 150$
 $460 - 250$ | $570 + 230$ | $350 - 240$

МАСЪАЛАҲОИ ТАРКИБӢ

- Дар дўкон дар як рӯз 104 кг биринч, 40 кг мош ва 36 кг нахўд фурӯхта шуд. Дар дўкон дар як рӯз чанд килограмм дон фурӯхта шудааст?
- Ҳамин хел адад гузоред, ки баробариҳо дуруст бошад:
 $430 + \square\square = 500$ | $790 - \square\square = 700$
 $570 - \square\square = 500$ | $640 + \square\square = 690$
 $600 + \square\square = 680$ | $990 - \square\square = 900$
- Оё бо ёрии рақамҳои 3 ва 5 адади 0-ро ҳосил карда метавонед?
- Бобои Дилноза 81 сола аст. Дилноза аз бобояш 9 маротиба ҷавон аст. Дилноза чандсола аст?
- Қаторро давом диҳед:
 100, 150, 200, (то 800).
 200, 230, 260, (то 300).
 910, 920, (то 1000).

6. Агар як кунчи секунда бурида шавад, чандто кунч ҳосил мешавад? Ҷавобатонро дар нақша асоснок кунед.

7. Муқоиса кунед:

353 432

543 543

619 196

823 832

227 721

154 154

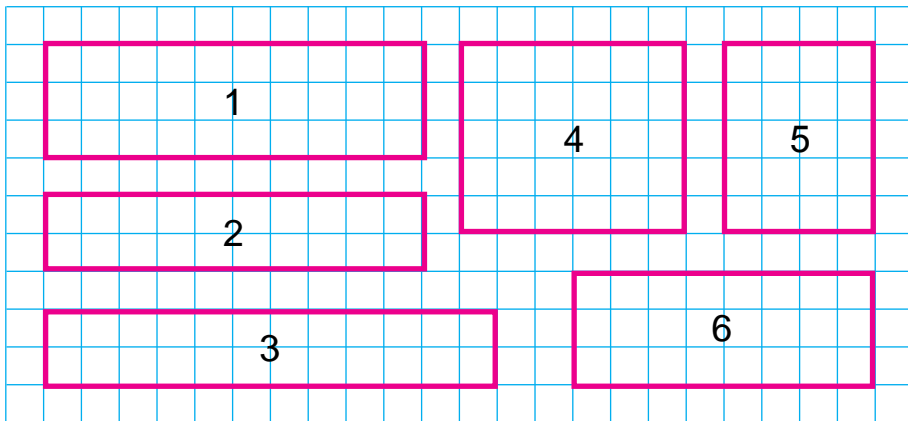

1. Аз майдончаи назди ҳавлӣ 156 кг сабзӣ, аз он 64 кг зиёд картошка кофта гирифтанд. Аз майдончаи назди ҳавлӣ ҳамагӣ чанд килограмм сабзаёт кофта гирифтаанд?

2. Ададҳоро бо тартиби афзуншавӣ кӯчонида нависед:
592, 431, 199, 576, 823, 472, 896, 997, 1000, 768, 349, 286, 698.

3. Бо воситаи шуморидани миқдори катакҳо масоҳати шаклҳоро муқоиса кунед:

1. Масоҳати кадом шакл аз ҳама калон аст?
2. Масоҳати кадом шакл аз ҳама хурд аст?
3. Масоҳати кадом шакл ба ҳамдигар баробар аст?

4. Муодилаҳоро ҳал кунед:

$$58 + x = 97$$

$$45 : x = 9$$

$$x \cdot 6 = 36$$

5. Дар Азиза 21-то чўбҳои ҳисоб буд. Вай баъд аз якчандто квадрат сохтанаш 1-то чўб зиёдатӣ монд. Азиза чандто квадрат сохтааст?

6. Ба як сутун суммаи ададҳо, ба сутуни дуюм ҳосили тарҳи ададҳоро нависед. Қимати ифодаҳои ададии зеринро ёбед: $440 + 150$, $410 + 410$, $760 - 500$, $640 - 400$, $990 - 230$, $510 + 220$, $660 + 330$.
7. Агар $a = 280$ бошад, қимати ифодаҳои $790 - a$, $a - 120$ -ро ёбед.

1. Мисолҳоро ҳал кунед:

$$510 + 220$$

$$770 - 320$$

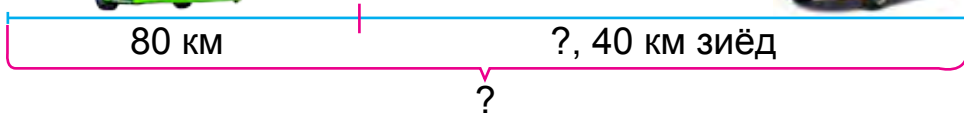
$$160 + 240$$

$$640 - 340$$

$$420 + 250$$

$$490 - 280$$

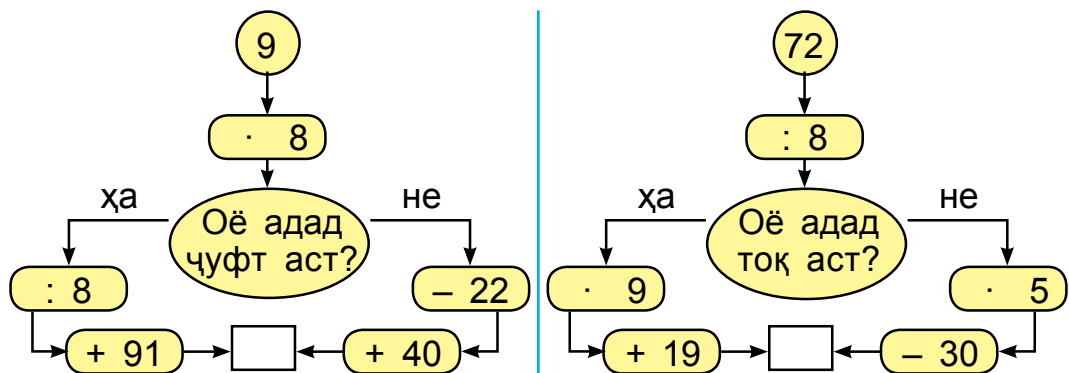
2. Аз ду шаҳр автобус ва мошини сабукрав ба тарафи ҳамдағар ба роҳ баромад. То вохӯрӣ автобус 80 км, мошини сабукрав аз он 40 км зиёд роҳ тай кард. Масофаи байни шаҳрҳоро ёбед.

3. Дар зарфи калон 89 литр шир буд. Аз он 9 литрӣ ба ҳар яки 9-то бидон шир андохтанд. Дар зарф чанд литр шир монд?

4. Росткунча ба чор қисми баробар тақсим карда шуд. Аз чор як қисми он бо ранги сурх, қисми боқимондаи он бо ранги сабз ранг карда шуд. Кадом қисми росткунча бо ранги сабз ранг кард.
5. Ҷуфти ададҳои суммааш 100 бударо ёбед: 35, 27, 44, 88, 65, 12, 56, 73.
6. Ададҳои сето адади суммааш 100 бударо ёбед: 21, 15, 55, 71, 66, 38, 13, 14, 15, 43, 19, 30.
7. Барои ҷавобаш 100 баромадан аз кадом тараф роҳ рафтан лозим? Ҳисобкуниро дуруст иҷро кунед.

8. Пагоҳӣ дар дӯкон 760 метр шоҳӣ мавҷуд буд. Ба охири рӯз 160 метр шоҳӣ монд. Назар ба боқимонда чанд метр зиёд шоҳӣ фурухта шуда аст?
9. Мисолҳоро ҳал кунед:

$$620 + 300$$

$$560 - 300$$

$$680 + 210$$

$$850 - 500$$

$$340 + 150$$

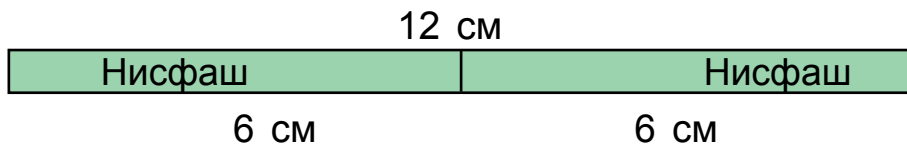
$$760 - 340$$

ҚИСМИ АДАД ВА АЗ РЎЙИ ҚИСМ ЁФТАНИ АДАД. МУҚОИСА КАРДАНИ ҚИСМҲО

1. 1) Нисфи дарозии тасмаро ёбед.

Ҳал: $12 : 2 = 6$ (см).

Ҷавоб: 6 см.

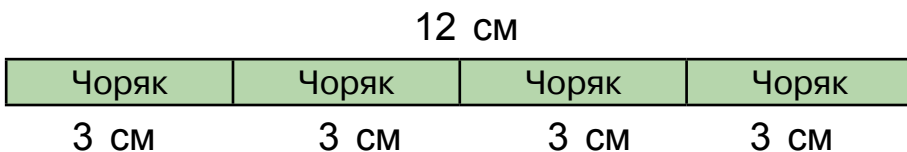
Ҳангоми ададро ба ду тақсим кардан, адади ҳосилшуда аз ду як қисми ҳамин адад ё ки нисфи он номида мешавад.

2) Аз се як қисми дарозии тасмаро ёбед.

Ҳангоми ададро ба се тақсим кардан, адади ҳосилшуда аз се як қисми ҳамин адад номида мешавад.

3) Аз чор як қисми дарозии тасмаро ёбед.

Ҳангоми ададро ба чор тақсим кардан, адади ҳосилшуда аз чор як қисми ҳамин адад ё ки чоряки он номида мешавад.

2. $20 + 19$	$90 - 50$	$57 + 32$	$100 - 9$
$48 + 10$	$58 - 50$	$57 - 32$	$100 - 47$

- Китоб аз 80 саҳифа иборат буд. Сардор аз чор як қисми ин китобро хонда баромад. Сардор боз чанд саҳифаи китобро хонданаши лозим?
- Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед.

$$56 - 16 = \square\square$$

$$8 \cdot 7 = \square\square$$

$$40 : 4 = \square\square$$

$$72 : 9 = \square$$

$$10 \cdot 9 = \square\square$$

$$40 + 32 = \square\square$$

$$90 - 18 = \square\square$$

- Агар нисфи тарбуз 4 кг бошад, тарбузи бутун чанд килограмм аст?

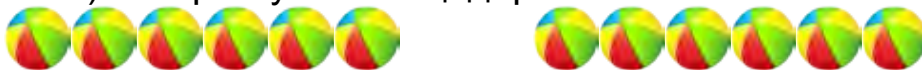

- $35 : 7 \square 35 : 5$ | $28 : 4 \square 30 : 5$ | $4 \cdot 6 \square 9 \cdot 7$
 $42 : 6 \square 49 : 7$ | $30 : 6 \square 45 : 9$ | $8 \cdot 8 \square 7 \cdot 4$

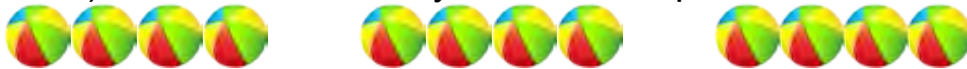
- Аз се як қисми каду 2 кг аст. Худи кадуи бутун чанд килограмм аст?

- Агар миқдори умумии тўбчаҳо 12-то бошад:
 - нисфи тўбча чӣ қадар аст?

- аз се як қисми тўбча чӣ қадар аст?

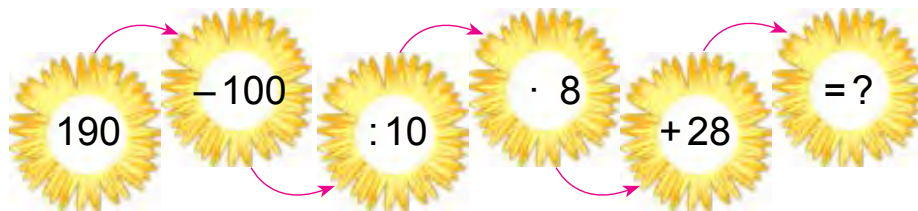
- аз чор як қисми тўбча чӣ қадар аст?

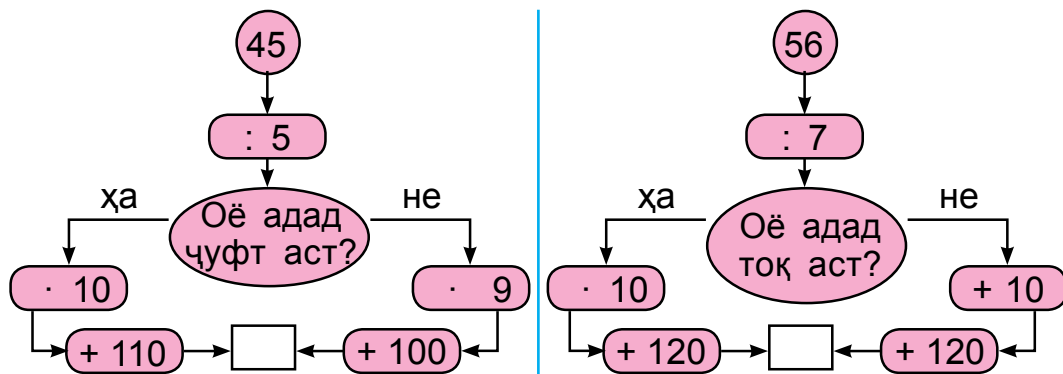
- Қавсҳоро ҳамин хел гузоред, ки натиҷа ба адади додашуда баробар бошад:

$$15 - 7 + 3 = 5 \quad 58 - 17 - 9 = 50 \quad 40 - 12 - 2 = 30$$

3. Мисолҳоро фаҳмонда ҳал кунед.

4. Барои ҷавобаш 200 баромадан аз кадом тараф роҳ рафтан лозим? Ҳисобкуниро дуруст иҷро кунед.

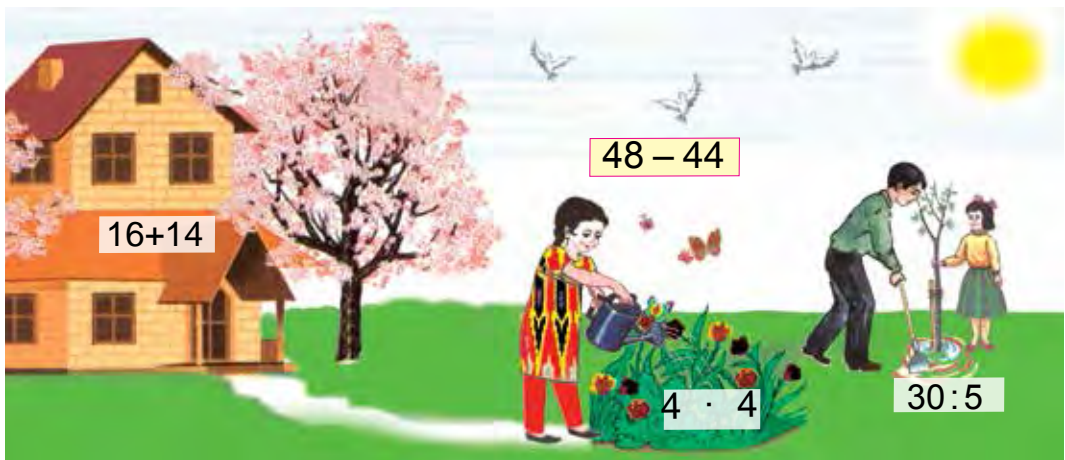
5. Аз се як қисми порчаи додашуда 4 см аст. Дарозии порчаи додашударо ёбед ва онро ба нақша нишон диҳед.

6. $(38 - 28) \cdot 9$ $75 - 57 + 24$ $35 : (37 - 30)$
 $(91 - 88) \cdot 8$ $41 - 29 + 12$ $54 : (26 - 20)$
 $(67 - 60) \cdot 7$ $21 + 29 - 10$ $81 : (19 - 10)$

7. Азиз нисфи шеърро аз ёд кард. Агар вай 12 сатри шеърро аз ёд карда бошад, аз чанд сатр иборат будани шеърро гӯед?

МАШҚҶО БАРОИ МУСТАҲКАМ КАРДАНИ МАВЗЎЪҲОИ ГУЗАШТА

1. Амалҳоро иҷро кунед. Ба ҳамдигар алоқаманд будани ифодаҳоро муайян кунед:

$$3 \cdot 8 = 24$$

$$5 \cdot 6 = 30$$

$$9 \cdot 2 = 18$$

$$24 : 3 = \square$$

$$30 : 5 = \square$$

$$18 : 9 = \square$$

$$24 : 8 = \square$$

$$30 : 6 = \square$$

$$18 : 2 = \square$$

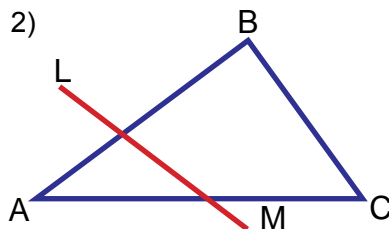
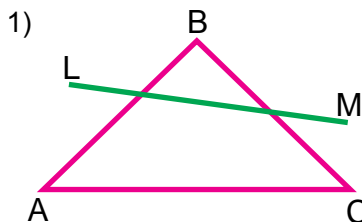
2. Дар устохонаи мактаб 28-то курсӣ ва аз он 4 маротиба кам миз таъмир карда шуд. Ҳамагӣ чандто миз ва курсӣ таъмир карда шудааст?
3. Ба рангҳо нигоҳ карда ҷавоби мисолҳоро ёбед:

100 + 100	72 : 8	9 · 8	420 – 20
300 – 100	200 + 100	64 : 8	7 · 9
9 · 9	500 – 100	200 + 20	500 + 80

4. Барои аз 24 метр шоҳӣ курта дӯхтан аз се як қисми он бурида гирифта шуд. Чанд метр шоҳӣ бурида гирифта шудааст?

5. Хати рости LM ва ABC дар шакли якум кадом тарафи секунҷаро ва дар шакли дуюм кадом тарафҳояшро бурида гузаштааст?

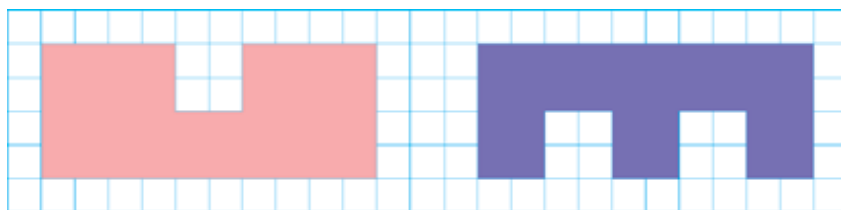
6. Дар қабати якуми бинои навсохташуда 27-то ва дар қабати дуюм бошад, 29-то хона аст. Дар қабати дуюм нисбат ба қабати якум чандто зиёд хона аст?

7. $240 \square 180$ | $185 \square 158$ | $382 \square 382$
 $567 \square 657$ | $478 \square 487$ | $259 \square 529$

8. Квадратчаҳои ҳар як шаклро шумурда, масоҳати шаклҳоро ёбед:

9. Дар Собир 20-то чӯби ҳисоб буд. Вай пас аз якчандто секунҷаи алоҳида сохтан, 2-то чӯб зиёдатӣ монд. Собир чандто секунҷа сохтааст?

10. Муодилаҳоро ҳал кунед:

$$42 + x = 79 \quad | \quad x \cdot 2 = 12 \quad | \quad 4 \cdot x = 32 \quad | \quad x : 5 = 8$$

11. Дар мусобиқа 26 нафар писарон ва 10 нафар духтарон иштирок карданд. Онҳо 9 нафарӣ ба гурӯҳҳо тақсим шуданд. Бачаҳо ба чандто гурӯҳ тақсим шудаанд?

12. Ба рангҳо нигоҳ карда ҷавоби мисолҳоро ёбед:

$43 + 24$	$2 \cdot 9$	$27 : 3$	$74 + 26$
$75 - 25$	$64 + 30$	$3 \cdot 6$	$18 : 3$
$24 : 3$	$58 - 27$	$42 + 28$	$3 \cdot 5$

13. Масъалаи мухтасар тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

1) Мавҷуд буд – 9-то вертолёт
 Парида рафт – ?, -то вертолёт
 Боқӣ монд – 5-то вертолёт

2) Мавҷуд буд – 15 л шир
 Истифода шуд – 4 л ва 3 л шир
 Боқӣ монд – ?, л шир

14. Ҳамин хел адад гузоред, ки баробариҳо дурӯст бошад.

$$250 + \square\square = 290$$

$$530 - \square\square = 500$$

$$680 - \square\square = 600$$

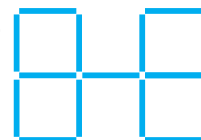
$$460 + \square\square = 500$$

$$900 + \square\square = 950$$

$$370 - \square\square = 300$$

15. Масофаи байни шаҳри якум ва шаҳри дуюм 120 км, масофаи байни шаҳри дуюм ва шаҳри сеюм бошад, аз он 30 км зиёд аст. Масофаи байни шаҳри якум ва шаҳри сеюм чанд километр аст?

16. Ҷойи дуто чўбро ҳамин хел иваз кунед, ки дар натиҷа 5-то квадрати якхела ҳосил шавад.

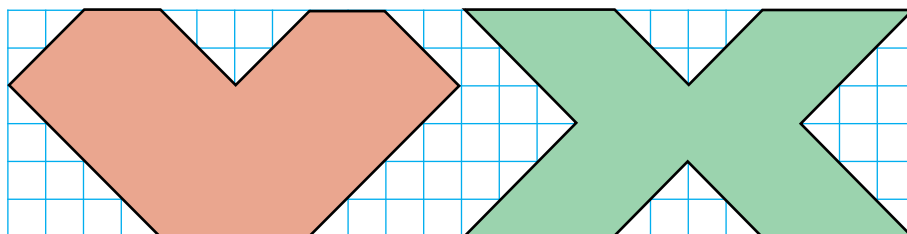
17. Аз рўйи расм масъалаи мухтасар тартиб диҳед ва онро ҳал кунед:

Мавҷуд буд – 10-то конфет	Усули 1	Усули 2
Хўрда шуд – 3-то ва 2-то	$\square\square - (\square + \square)$	$(\square\square - \square) - \square$
Боқӣ монд - ?-то конфет		

18. Ададҳоро бо рақамҳо ифода кунед:
 4-то садӣ, 5-то даҳӣ ва 2-то воҳид;
 5-то садӣ, 8-то даҳӣ ва 6-то воҳид;
 8-то садӣ, 2-то даҳӣ ва 9-то воҳид.

19. Шаклҳои дар расм додашударо муқоиса кунед:

20. Ифодаҳоро нависед ва қимати онҳоро ёбед:
 1) Ҳосили зарби ададҳои 4 ва 8, 3 ва 9, 4 ва 5;
 2) Ҳосили тақсими ададҳои 36 ва 4, 27 ва 3, 28 ва 4.
21. Дар дўкон дар як рӯз 140 кг шакар фурӯхта шуд. Баъд аз ин дар дўкон аз рўйи фурӯш 60 кг шакар боқӣ монд. Пагоҳӣ дар дўкон чӣ қадар шакар буд?

22. $(17 + 11) : 4$ $(67 - 43) : 3$ $(77 - 41) : 4$
 $(58 - 31) : 3$ $(18 + 14) : 4$ $(11 + 10) : 3$

23. Ҳар яке 4 килограмм 6 қутти конфет харида шуд. Массай ҳамаи конфетҳои гирифташуда чӣ қадар аст?

24. Ба як сутун суммаи ададҳоро ба сутуни дуюм ҳосили тарҳи ададҳоро нависед. Қимати ифодаҳои адабии зеринро ёбед:

$100 + 28$, $500 - 300$, $400 + 60$, $800 - 400$,
 $380 + 40$, $650 - 50$.

25. Самолёт барои ба манзил расиданаш боз чӣ қадар масофаро парида гузаштанаш лозим?

26. Росткунҷаи тарафҳояш 4 см 5мм ва 2 см 4 мм буда кашед. Қуллаҳои онро бо ҳарфҳои ишора кунед.

27. $32 : 8 \square 72 : 9$ $9 \cdot 8 \square 7 \cdot 6$ $49 : 7 \square 7 \cdot 7$
 $54 : 6 \square 40 : 5$ $6 \cdot 6 \square 4 \cdot 9$ $45 : 9 \square 5 \cdot 9$

28. Қимати ифодаҳоро ёбед:

1) ҳосили тақсими 40 ва 10-ро 9 маротиба зиёд кунед;

2) ҳосили зарби 8 ва 5-ро 4 маротиба кам кунед.

29. Амалҳои арифметикии байни ададҳои 1, 2, 3, 4, 5, 6 ва қавсҳоро ҳамин хел гузоред, ки дар натижа 60 ҳосил бошад.

- 30.** Бобоёни бузурги мо Ал-Хоразмӣ соли 783 ва Абӯалӣ ибни Сино бошад, соли 980 таваллуд шудаанд. Ал-Хоразмӣ аз Абӯалӣ ибни Сино чанд сол калон? Абӯалӣ ибни Сино аз Ал-Хоразмӣ чанд сол хурд аст?

- 31.** Дар асоси ҷадвал масъала тартиб диҳед ва онро ҳал кунед.

Мавҷуд буд	Оварда шуд	Шуд
 100-то қуттӣ зардолу	 Боз 50-то қуттӣ зардолу	?-то

- 32.** Адади фикр кардаатонро бо ҳарфи х ишора кунед ва муодила тартиб дода ҳал кунед:

- 1) Ба адади фикр кардаатон 30-ро чамъ карда, 58 ҳосил карда шуд. Чӣ хел адад фикр карда шудааст?
- 2) Ба адади фикр кардаатон 25-то кам карда, 45 ҳосил карда шуд. Чӣ хел адад фикр карда шудааст?

- 33.** Аломатҳои амалро баробариҳо дуруст мебаромада карда гузоред:

$$30 \square 17 = 47 \quad | \quad 48 \square 26 = 22 \quad | \quad 69 \square 69 = 0$$

$$54 \square 24 = 30 \quad | \quad 47 \square 41 = 88 \quad | \quad 23 \square 20 = 3$$

- 34.** Суммаи сето адад 100 аст. Адади якум 55, адади дуюм 25. Адади сеюмро ёбед.

- 35.** Дуруст иҷро шудани чамъ ва тарҳро чӣ хел санҷидан мумкин?

МУНДАРИЧА

Такрор ва умумигардонии маводҳои дар синфи 1-ум омӯхташуда.....	3	Алоқамандии байни ҳамдигарии қисмҳои таркибӣ ва натиҷаҳои амалҳои ҳам ва тарҳ.....	55
Мисолҳои содда оид ба ёфтани ҳосили ҳам ва ҳосили тарҳ.....	3	Ифодаҳои ададӣ. Муодилаҳо. Бузургиҳо ва шаклҳои геометрия.....	58
Мисолҳои, ки қиматашон яхелаанд.....	5	Суммаи якчанд ҳамъшавандаҳои яхела (баробар). Ба намуди суммаи якчанд ҳамъшавандаҳои яхела ифода кардани адад.....	61
Санҷиши ҳам.....	9	Ҳал кардани масъалаҳои содда ва таркибӣ.....	62
Санҷиши тарҳ.....	10	Ифодаҳои ҳарфӣ.....	63
Кунҷи рост. Кунҷи нодуруст.....	11	Ишора (муайян) кардани шаклҳои геометрия.....	67
Периметри бисёркунҷа.....	13	Муодила. Ҳал кардани муодилаҳо бо усули интиҳоб кардан.....	69
Ададҳо ва ҳисобкуниҳо. Дар доҳили 100 аз даҳи гузашта ҳам ва тарҳ кардан.....	16	Зарб ва тақсим. Бузургиҳо ва шаклҳои геометрия.....	75
Тири ададҳо ва намунаи онҳо.....	16	Зарб. Маънои зарб.....	75
Усулҳои аз хона гузашта ҳам кардани ададҳо дар доҳили 100.....	19	Номгузории компонентҳои амали зарб.....	79
Ҳалли масъалаҳои содда ва таркибӣ.....	22	Алоқамандии байни ҳамдигарии компонентҳо ва натиҷаҳои ҳар як амал.....	80
Таркиби даҳии ададҳои дурақама.....	26	Тақсим. Маънои амали тақсим.....	82
Усули сутуни ҳамии ададҳо.....	26	Ба қисмҳо баробар тақсим кардан.....	85
Давом додани пайиҳамӣ аз рӯи намуна.....	32	Қисми маҷмӯъ.....	85
Намунаҳои системаи координатаҳои дар ҳаёти ҳаррӯза дучоршаванда.....	34	Ҳалли масъалаҳо оид ба амали ...	86
Усулҳои хаттии аз хона гузашта тарҳ кардани ададҳо дар доҳили 100.....	38	Зарб ва тақсим.....	86
Усули сутуни тарҳи ададҳо.....	41	Муносибатҳои байни амалҳои.....	89
Масъалаҳои таркибӣ оид ба ёфтани ҳосили тарҳ.....	45	Зарб ва тақсим.....	89
Воҳидҳои вақт. Соат, дақиқа. Масъалаҳои содда оид ба ёфтани вақт, масофа ва суръат.....	47	Ҳал кардани масъалаҳо бо усули чадвал.....	90
Табдилдиҳии шаклҳои содда ба мураккаб ва баръакс.....	50	Ёфтани зарбшавандаи номаълум.....	92
Хусусиятҳои тарафҳои муқобили росткунҷа.....	51	Ёфтани тақсимшавандаи номаълум.....	95
Квадрат.....	53	Миллиметр.....	97
		Зарб ва тақсим бо иштироки ададҳои 0, 1, 10.....	98
		Зарб ва тақсим бо иштироки адади 10.....	101

Ифодаҳои қавснок ва беқавс.....	103	Шаклҳои геометрії: квадрат,	
Тартиби иҷрои амалҳо дар		росткунча, секунча, доира ва	
ифодаҳои қавснок ва беқавс.....	104	бузургиҳои ба онҳо вобастабуда..	142
Зарб ва тақсим дар доҳили чадвал..	107	Муқоиса ва ранг кардани шаклҳо.	
Адади 2-ро ба адади якрақама		Аз рӯйи қисмҳо сохтани шакл	
зарб задан, ба 2 тақсим кардан		ва ба қисмҳо ҷудо кардани он.	144
ва ба ҳосили тақсим адади 2		Ифода кардани тақсимшаванда,	
мебаромадаро тақсим кардан...	107	тақсимкунанда, ҳосили тақсим	
Адади 3-ро ба адади якрақама		ва бақия дар нақша	147
зарб задан ва ба 3 тақсим		Масоҳати росткунча ва квадрат.....	153
кардан.....	110	Воҳидҳои масоҳат:	
Адади 4-ро ба адади якрақама		сантиметри квадратӣ.	
зарб задан ва ба 4 тақсим		Ишорааш – см. кв (см ²).....	155
кардан.....	116	Масоҳати шаклҳои ба қоғазӣ	157
Адади 5-ро ба адади якрақама		Катакнок кашидашуда	157
зарб задан ва ба 5 тақсим		Рақамгузорӣ кардани ададҳои	
кардан.....	118	серақама. Ҳазорӣ.....	162
Адади 6-ро ба адади якрақама		Рақамгузорӣ кардани ададҳои	
зарб задан ва ба 6 тақсим		серақама.....	162
кардан.....	120	Аз садӣ, даҳӣ ва воҳидҳо ҳосил	165
Адади 7-ро ба адади якрақама		Кардани ададҳо	165
зарб задан ва ба 7 тақсим		Тасвир кардани адади серақама	
кардан.....	122	дар намуди ҳосили ҷамъи	
Адади 8-ро ба адади якрақама		воҳидҳои хона	168
зарб задан ва ба 8 тақсим		Муқоиса кардани ададҳои серақама.	170
кардан.....	124	Рақамгузории хаттӣ ва даҳонӣ дар	
Адади 9-ро ба адади якрақама		доҳили ҳазор. Воҳиди дарозӣ:	
зарб задан ва ба 9 тақсим		километр.....	173
кардан.....	126	Муносибатҳои байни воҳид, даҳӣ,	
Масъалаҳои таркибӣ	128	садӣ ва ҳазорӣ	176
Зарб ва тақсим дар доҳили 100... 130		Адади 1000. Усулҳои ҳисобкунии	
Чадвали зарби ададҳои якрақама. 131		ҷамъ ва тарҳ дар доҳили 1000	179
Чадвали тақсими ададҳои якрақама. 132		Доира ва давра. Диаметр, радиус	
Қисм (ҳисса)-ҳо. Бузургиҳо ва		ва маркази давра. Паргор.....	187
шаклҳои геометрії.....	133	Дар ҳамворӣ байни ҳамдигар	
Қисми адад.....	133	ҷойгиршавии ду давра	190
Тасвир кардани қисми адад бо		Масъалаҳои таркибӣ	192
калима ё ки бо ёрии ададҳо....	134	Қисми адад ва аз рӯйи қисм	
Дар асоси шартҳои додашуда		ёфтани адад. Муқоиса кардани	
ҳал кардан ва тартиб додани		қисмҳо.....	196
масъалаҳо	135	Машқҳо барои мустақкам кардани	
Масъалаҳои муаммоноқ.....	139	мавзӯҳои гузашта	199

NABIYA ABDURAHMONOVA, LOLA O'RINBOYEVA

МАТЕМАТИКА

Umumiy o'rta ta'lim maktablarining
2-sinfi uchun darslik
(Tojik tilida)

Tuzatilgan va to'ldirilgan to'rtinchi nashri

ТТoшканд – «Yangiyo'l Poligraf Servis» – 2016
Литсензияи нашриёт AI № 185 10.05.2011.

Мутарчим Б. Эшонзода
Муҳаррир Ҷ. Эшонқулов
Мусахҳеҳ Абдусаломи Шаъбониён
Муҳаррири техникӣ М. Риқсиев

Ба чопашиҷозат дода шуд. Андозаи 70x90/16. Гарнитураи «Ариал» .
Бо усули офсет чоп шудааст. Ҷузъи нашрию ҳисобӣ 13,0. Ҷузъи чопии шартӣ
15,21.

Адади нашрнусха. Супориши
Шартномаи №

Дар чопхонаи ҚММ «Yangiyo'l Poligraf Servis» чоп карда шуд.
112001, вилояти Тошканд, ноҳияи Янгийул, кўчаи Самарқанд, 44.

**Ўадвали нишондиҳандаи ҳолати китоби
ба иҷора дода шуда**

Р/т	Ному насаби хонанда	Соли хониш	Ҳолати китоб ҳангоми гирифтан	Имзои раҳ-бари синф	Ҳолати китоб ҳангоми супоридан	Имзои раҳ-бари синф
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						

Китоби дарсии ба иҷора дода шуда, дар охири соли хониш ўадвали боло аз тарафи раҳбари синф дар асоси меъёрҳои зерин баҳо пур карда мешавад:

Нав	Ҳолати китоби дарсӣ ҳангоми бори аввал супоридан.
Хуб	Муқовааш бутун, аз қисми асосӣ ҷудо нашудааст. Ҳамаи варақҳои ҳаст, нодарида, ҷудо нашуда, дар саҳифаҳо навишт ва хатҳо нест.
Қаноат-бахш	Муқова қач шудааст, канорҳои қоҳида, якчанд хатҳо қоҳида шудаанд, ҳолати аз қисми асосӣ ҷудошавӣ дорад, аз тарафи истифодабаранда қаноатбахш таъмир шудааст. Варақҳои ҷудошудааш аз нав таъмир шудааст, дар баъзе саҳифаҳо хат қоҳида шудаанд.
Ғайри-қаноат-бахш	Муқова хат қоҳида шудааст, даридааст, аз қисми асосӣ ҷудо шудааст ё ки умуман нест, ғайриқаноатбахш таъмир шудааст. Саҳифаҳо дарида, варақҳо намерасанд, хат қоҳида, ранг карда партофта шудааст, китоб барқарор карда намешавад.